

Statistikk

Rusmidler i Norge 2011

Alcohol and Drugs in Norway

Redaktør (editor):
Marit Edland-Gryt

Redaksjonsutvalg (Editorial group):
Anders Bryhni, Astrid Skretting, Marianne Lund og Elin K. Bye

Oversettelse (translation):
Chris Saunders

Utgitt av:
Statens institutt for rusmiddelforskning

Produced by:
Norwegian Institute for Alcohol and Drug Research

Design og trykk (print):
www.07.no

ISBN 978-82-7171-364-5 (trykt)
ISBN 978-82-7171-365-2 (pdf)

SIRUS Norwegian Institute for Alcohol and Drug Research

Forord

Denne publikasjonen presenterer en oversikt over statistikk knyttet til rusmidler og tobakk. Statens institutt for rusmiddelforskning (SIRUS) henter tallmaterialet som presenteres fra offentlig statistikk og fra egne undersøkelser. Dette er den 23. utgaven av *Rusmidler i Norge*.

Rusmidler i Norge 2011 presenterer oppdaterte tabeller om forbruk, tilgjengelighet, økonomi, kriminalitet, skadevirkninger og tjenestetilbudet knyttet til alkohol, narkotika, tobakk og avhengighetsskapende legemidler. Nytt i 2011 er blant annet data fra landets eneste sprøyterom. De fleste tabellene er også tilgjengelig i instituttets nettbaserte statistikkdatabase, RusStat (<http://statistikk.sirus.no>). Her kan man finne ytterligere informasjon, og i mange tilfeller lengre tidsserier enn det som publiseres i papirutgaven.

Målsetningen med *Rusmidler i Norge* er å gjøre statistikk på rusmiddelfeltet mer tilgjengelig. Kapitlene er organisert ut fra temaområder. Vi håper publikasjonen vil være til hjelp både i forbindelse med opplysningsvirksomhet, ved planlegging og gjennomføring av forebyggende tiltak, for forskningsformål og for dem som har generell interesse for rusmiddelfeltet. For å gjøre heftet mer tilgjengelig for en utenlandsk leserkrets, presenteres all tekst også på engelsk.

Store deler av statistikken som her publiseres er offentlig statistikk innhentet fra flere ulike kilder. Vi vil takke for konstruktivt samarbeid med alle som har bidratt fra Folkehelseinstituttet, Statistisk sentralbyrå, Kripos, Helsedirektoratet, Helse- og omsorgsdepartementet, Tollvesenet, LAR Øst, Senter for rus- og avhengighetsforskning (SERAF), Forsvarsstaben, Vinmonopolet, Kriminalomsorgens sentrale forvaltning, Rusmiddeletaten i Oslo kommune og Norsk pasientregister. Vi vil også takke alle på SIRUS som har bidratt.

Oslo, oktober 2011

Pål Kraft
Direktør

Preface

This publication presents a selection of statistics related to alcohol, tobacco and other substances. The National Institute for Drug and Alcohol Research (SIRUS) obtain the data from public statistics and from our own studies. This is twenty-third edition of *Alcohol and Drugs in Norway*.

Alcohol and Drugs in Norway 2011 presents updated tables on consumption, accessibility, economy, criminality, harmful effects, and services related to the use of alcohol, drugs, tobacco and/or addictive medicinal drugs. New data in 2011 is among other from The Drug Injection Room in Oslo. Most of the tables presented can be found in the institute's web-based statistics database, RusStat (<http://statistikk.sirus.no>). The database contains further information, and, in many cases, longer time series than in the printed edition.

The purpose of *Alcohol and Drugs in Norway* is to bring the statistics out to a wider readership. The chapters are organised thematically. We hope the publication will be of use in information-related work, planning and implementation of preventive programmes, research activity and for readers with a general interest in the subject of alcohol, tobacco and other substances. And to make the booklet more accessible to a foreign readership, *Alcohol and Drugs in Norway* is also available in English.

Many of the statistics published here are public statistics retrieved from several sources. We would like to thank everyone who helped us at the Norwegian Institute of Public Health, Statistics Norway, National Criminal Investigation Service, Directorate of Health, Ministry of Health and Care Services, Norwegian Customs Authority, LAR Øst/Norwegian Centre for Addiction Research (SERAF), Norwegian Defence Staff, Vinmonopolet, Central offices of the Norwegian Correctional Services, City of Oslo (Alcohol and Drug Addiction Service) and the Norwegian Patient Register. We would also like to thank people at SIRUS for their help.

Oslo, October 2011

Pål Kraft
General Director

Innhold

Forord	2
Liste over tabeller og figurer	6
■ 1 Omsetning av alkohol, tobakk og avhengighetsskapende legemidler	17
■ 2 Bevillinger for alkoholomsetning	49
■ 3 Økonomi: Alkohol og tobakk	61
■ 4 Kriminalitet: Alkohol, tobakk og andre rusmidler	77
■ 5 Dødsfall og sykdom: Alkohol og andre rusmidler	109
■ 6 Tjenestetilbudet til personer med rusmiddelproblemer	125

Contents

Preface	3
List of tables and figures	11
■ 1 Sale of alcohol, tobacco and addictive medicinal drugs	17
■ 2 Licences to sell and serve alcohol	49
■ 3 Economy: Alcohol and tobacco	61
■ 4 Criminality: Alcohol, tobacco and other substances	77
■ 5 Mortality and illness: Alcohol and other substances	109
■ 6 Services to problem drug and alcohol users	125

Liste over tabeller og figurer

■ 1 Omsetning av alkohol, tobakk og avhengighetsskapende legemidler

Tabell 1.1	24	Tabell 1.6	33
Årlig omsetning av alkohol i utvalgte europeiske land målt i liter ren alkohol per innbygger 1970–2009		Årlig omsetning av alkohol i Norge totalt i 1 000 vareliter og i 1 000 liter ren alkohol 1980–2010	
Figur 1.1	25	Tabell 1.7	34
Omsetning av alkohol i utvalgte europeiske land målt i liter ren alkohol per innbygger 2009		Årlig omsetning av alkohol i Norge per innbygger 15 år og eldre i vareliter og i liter ren alkohol 1980–2010	
Tabell 1.2	26	Figur 1.7	35
Årlig omsetning av brennevin i utvalgte europeiske land målt i liter ren alkohol per innbygger 1970–2009		Årlig omsetning av alkohol i Norge 1980–2010	
Figur 1.2	27	Tabell 1.8	36
Omsetning av brennevin i utvalgte europeiske land målt i liter ren alkohol per innbygger 2009		Årlig omsetning av forskjellige typer øl i Norge i 1 000 vareliter og i 1 000 liter ren alkohol 1975–2010	
Tabell 1.3	28	Tabell 1.9	37
Årlig omsetning av vin i utvalgte europeiske land målt i vareliter per innbygger 1970–2009		Årlig omsetning av forskjellige typer øl i Norge målt i liter ren alkohol per innbygger 15 år og eldre 1975–2010	
Figur 1.3	29	Tabell 1.10	38
Omsetning av vin i utvalgte europeiske land målt i vareliter per innbygger 2009		Utviklingen i registrert salg av fabrikkframstilte sigaretter, rulletobakk og snus, i tonn pr. år, perioden 1976–2011 (juli-juni)	
Tabell 1.4	30	Figur 1.10	39
Årlig omsetning av øl i utvalgte europeiske land målt i vareliter per innbygger 1970–2009		Utviklingen i registrert salg av fabrikkframstilte sigaretter, rulletobakk og snus i tonn pr. år for perioden 1976–2011 (juli-juni)	
Figur 1.4	31	Tabell 1.11	40
Omsetning av øl i utvalgte europeiske land målt i vareliter per innbygger 2009		Utviklingen i registrert salg av fabrikkframstilte sigaretter, rulletobakk og snus i gram per innbygger 15 år og eldre 1976–2011 (juli-juni)	
Tabell 1.5	32	Figur 1.11	41
Årlig omsetning av alkohol i de nordiske land målt i liter ren alkohol per innbygger 15 år og eldre 1967–2008		Utvikling i salg av fabrikkframstilte sigaretter, rulletobakk og snus i gram per innbygger 15 år og eldre 1976–2011 (juli-juni)	

Tabell 1.12 42

Salg av avhengighetsskapende legemidler angitt i definerte døgndoser (DDD) per 1000 innbyggere per døgn 1988–2010

Tabell 1.13 43

Brukere av benzodiazepiner og benzodiazepin lignende legemidler (ATC gruppe N05BA, N05CD, N05CF) fordelt på fylke, 2010

Tabell 1.14 44

Salg av anxiolytika (benzodiazepiner ATC gruppe N05BA) fordelt på fylke, angitt i definerte døgndoser per 1000 innbyggere per døgn 1999–2010

Figur 1.14 45

Salg av anxiolytika fordelt på fylke 2010

Tabell 1.15 46

Salg av hypnotika og sedativa (benzodiazepiner og z-hypnotika ATC grupper N05CD og N05CF) fordelt på fylke, angitt i definerte døgndoser per 1000 innbyggere per døgn 1999–2010

Figur 1.15 47

Salg av hypnotika og sedativa fordelt på fylke 2010

Tabell 1.16 48

Salg av legemidler til bruk ved opioidavhengighet (ATC gruppe N07BC) angitt i definerte døgndoser (DDD) per 1000 innbyggere per døgn 1999–2010

Tabell 1.17 48

Salg av legemidler til bruk ved nikotinavhengighet (ATC gruppe N07BA) angitt i definerte døgndoser (DDD) per 1000 innbyggere per døgn 1999–2010

■ 2 Bevillinger for alkoholomsetning

Tabell 2.1 52

Salgssteder for alkohol fordelt på bevillingskombinasjon 1980–2010

Tabell 2.2 53

Antall vinmonopolutsalg fordelt på fylke 1996–2010

Tabell 2.3 54

Salgssteder for alkoholholdig drikk gruppe 1 (over 2,5 og høyst 4,7 volumprosent), fordelt på fylke 2000–2010

Tabell 2.4 55

Skjenkesteder for alkohol fordelt på bevillingskombinasjon 1980–2010

Figur 2.4 56

Skjenkesteder for alkohol 1980–2010

Tabell 2.5 57

Skjenkesteder for alkohol fordelt på bevillingskombinasjon og fylke 2010

Tabell 2.6 58

Antall kommuner uten salgs- eller skjenkesteder med kommunal bevilling for alkohol 1980–2010

Tabell 2.7 59

Antall befalsmesser og passasjerskip med statlig skjenkebevilling fordelt på fylke 2010

■ 3 Økonomi: Alkohol og tobakk

Tabell 3.1 65

Realprisindekser for brennevin, sterkvin, svakvin og øl 1979–2010 (1998=100)

Tabell 3.2 66

Indeks for forholdet mellom nominell prisindeks for ulike drikkesorter og indeks for lønn per normalårsverk fra Nasjonalregnskapet 1979–2010

Tabell 3.3 67

Avgift på vin og brennevin. Grunnavgift i øre per volumprosent alkohol per vareliter 1995–2011

Tabell 3.4 68

Avgift på øl i kroner per liter og klasseinndeling for øl før og etter 1.1.1995, 1975–2011

Tabell 3.5	69	Tabell 4.4	87
Statens inntekter på omsetningen av alkohol i millioner kroner 1980–2010		Reaksjoner på kjøring under påvirkning av alkohol og/eller andre rusmidler som prosent av alle reaksjoner på veitrafikkforseelser 1977–2009	
Tabell 3.6	70	Tabell 4.5	88
Total konsumprisindeks (KPI) og prisindeks for tobakk 1995–2011 (1998=100)		Reaksjoner på kjøring under påvirkning av alkohol og/eller andre rusmidler fordelt på fylke 1985–2009	
Figur 3.6	71	Tabell 4.6	89
Total konsumprisindeks (KPI) og prisindeks for tobakk 1995–2011 (1998=100)		Reaksjoner på kjøring under påvirkning av alkohol og/eller andre rusmidler per 10 000 innbyggere 18 år og eldre fordelt på fylke 1985–2009	
Tabell 3.7	72	Figur 4.6	90
Utvikling i særavgift på tobakksvarer i kr pr 100 gram 1995–2011		Reaksjoner på kjøring under påvirkning per 10 000 innbyggere over 18 år fordelt på fylke 2009	
Figur 3.7	73	Tabell 4.7	91
Utvikling i særavgifter på tobakksvarer i kroner per 100 gram 1995–2011		Tollbeslag av alkoholholdige drikkevarer i liter 1999–2010	
Tabell 3.8	74	Tabell 4.8	92
Statens inntekter fra tobakksavgiften i millioner kroner (eksl.mva) 1980–2011		Mengde beslaglagt tobakk i kilo 2000–2010	
Figur 3.8	75	Figur 4.8	92
Statens inntekter fra tobakksavgiften (eksl.mva) 1980–2011		Mengde beslaglagt tobakk i kilo 2000–2010	
4 Kriminalitet: Alkohol, tobakk og andre rusmidler		Tabell 4.9	93
Tabell 4.1	84	Antall beslag av fabrikkframstilte sigaretter, rulletobakk og snus 2000–2010	
Prøver fra bilførere ved mistanke om påvirkning av alkohol og/eller andre rusmidler 1989–2010		Figur 4.9	93
Tabell 4.2	85	Antall beslag av fabrikkframstilte sigaretter, rulletobakk og snus 2000–2010	
Prøver fra bilførere etter type mistanke (alkohol og/eller andre rusmidler) og kjønn 1989–2010		Tabell 4.10	94
Tabell 4.3	86	Antall beslag av heroin, cannabis, amfetamin og kokain 1974–2010	
Prøver fra bilførere som er testet positive for narkotiske stoffer 1989–2010		Figur 4.10	95
		Antall beslag av heroin, cannabis, kokain og amfetamin 1974–2010	

Tabell 4.11	96
Antall beslag av ecstasy, LSD, khat, hallusinogene sopper, GHB, GBL, 1,4 BD og medikamenter 1989–2010	
Figur 4.11	97
Antall beslag av ecstasy, LSD og khat 1989–2010	
Tabell 4.12	98
Beslaglagt mengde heroin, kokain, cannabis og amfetamin i kilogram 1974–2010	
Tabell 4.13	99
Beslaglagt mengde ecstasy, LSD, khat, halusinogene sopper, GHB, GBL, 1,4 BD og medikamenter 1989–2010	
Tabell 4.14	100
Antall narkotikabeslag fordelt på stofftype og politidistrikt 2010	
Tabell 4.15	101
Anmeldte narkotikalovbrudd 1993–2010	
Figur 4.15	102
Anmeldte narkotikalovbrudd 1993–2010	
Tabell 4.16	103
Etterforskede lovbrudd og siktede for narkotikaforbrytelser 1976–2009	
Tabell 4.17	104
Personer siktet for narkotikaforbrytelser fordelt på kjønn og alder 2009	
Tabell 4.18	105
Reaksjoner for narkotikaforbrytelser 1969–2009	
Figur 4.18	106
Reaksjoner for narkotikaforbrytelser 1975–2009	
Tabell 4.19	107
Narkotika i norske fengsler 1990–2010	

■ 5 Dødsfall og sykdom: Alkohol og andre rusmidler

Tabell 5.1	114
Dødsfall som skyldes alkohol fordelt på diagnose og kjønn (underliggende årsak) 2002–2009	
Tabell 5.2	115
Dødsfall som skyldes alkohol fordelt på alder og kjønn (underliggende årsak) 2007–2009	
Tabell 5.3	116
Innleggelser i somatiske sykehus med alkoholrelaterte hoveddiagnoser 1999–2010	
Tabell 5.4	117
Dødsfall som skyldes bruk av narkotika fordelt på kjønn ifølge Kripos og Statistisk sentralbyrå (underliggende årsak) 1977–2009	
Figur 5.4	118
Dødsfall som skyldes bruk av narkotika ifølge Statistisk sentralbyrå (underliggende årsak), 1977–2009	
Tabell 5.5	119
Dødsfall som skyldes bruk av narkotika fordelt på kjønn og alder ifølge Statistisk sentralbyrå (underliggende årsak) 2007–2009	
Tabell 5.6	119
Dødsfall som skyldes bruk av narkotika fordelt på alder ifølge Kripos 1995–2009	
Tabell 5.7	120
Dødsfall som skyldes bruk av narkotika fordelt på fylke ifølge Statistisk sentralbyrå (underliggende årsak) 1998–2009	
Tabell 5.8	121
Narkotikadødsfall i Oslo og resten av landet i følge Kripos, antall og prosent 1986–2009	
Tabell 5.9	122
Akutt hepatitt B-smittede etter antatt smittemåte og diagnoseår 1992–2010	

Figur 5.9 123

Prosent av akutt hepatitt B-smittede som er sprøytemisbrukere 1992-2010

Tabell 5.10 124

Registrerte personer med HIV-infeksjon fordelt på smittemåter og diagnoseår 1984-2010

■ 6 Tjenestetilbudet til personer med rusmiddelproblemer

Tabell 6.1 128

Pasienter i Legemiddelassistert rehabilitering (LAR) fordelt på helseregion 2006-2010

Figur 6.1 129

Pasienter i LAR-behandling og søknader/pasienter på venteliste per 31.12. Hele landet 1998-2010

Tabell 6.2 130

Pasienter i Legemiddelassistert rehabilitering (LAR) fordelt på fylke 2010

Tabell 6.3 131

Antall døgnplasser, oppholdsøgn og innleggelser i Tverrfaglig spesialisert behandling for rusmiddelproblemer (TSB) 2005-2010

Tabell 6.4 132

Vedtak i fylkesnemndene for sosiale saker med hjemmel i sosialtjenesteloven § 6-2 og 6-2a 1996-2010

Figur 6.4 133

Vedtak i fylkesnemndene for sosiale saker med hjemmel i sosialtjenesteloven § 6-2 og 6-2a 1996-2010

Tabell 6.5 134

Bruk av sprøyterommet i Oslo 2005-2010

Figur 6.5 135

Antall injeksjoner i sprøyterom i Oslo 2005-2010

List of tables and figures

1 Sale of alcohol, tobacco and addictive medicinal drugs

Table 1.1	24	Table 1.5	32
Annual sales of alcohol in some European countries measured in litres of pure alcohol per inhabitant 1970–2009		Annual sales of alcohol in the Nordic countries measured in litres of pure alcohol per inhabitant aged 15 years and older 1967–2008	
Figure 1.1	25	Table 1.6	33
Sales of alcohol in some European countries measured in litres of pure alcohol per inhabitant 2009		Annual sales of alcohol in Norway in total in 1,000 litres and in 1,000 litres of pure alcohol 1980–2010	
Table 1.2	26	Table 1.7	34
Annual sales of spirits in some European countries measured in litres of pure alcohol per inhabitant 1970–2009		Annual sales of alcohol in Norway per inhabitant aged 15 years and older in litres and in litres of pure alcohol 1980–2010	
Figure 1.2	27	Figure 1.7	35
Sales of spirits in some European countries measured in litres of pure alcohol per inhabitant 2009		Annual sales of alcohol in Norway 1980–2010	
Table 1.3	28	Table 1.8	36
Annual sales of wine in some European countries measured in litres per inhabitant 1970–2009		Annual sales of different types of beer in Norway in 1,000 litres and in 1,000 litres of pure alcohol 1975–2010	
Figure 1.3	29	Table 1.9	37
Sales of wine in some European countries measured in litres per inhabitant 2009		Annual sales of different types of beer in Norway measured in litres of pure alcohol per inhabitant aged 15 years and older 1975–2010	
Table 1.4	30	Table 1.10	38
Annual sales of beer in some European countries measured in litres per inhabitant 1970–2009		Annual registered sale of manufactured cigarettes, hand-rolling tobacco and snus, in tons per year, for the years 1976–2011 (July–June)	
Figure 1.4	31	Figure 1.10	39
Sales of beer in some European countries measured in litres per inhabitant 2009		Annual registered sale of manufactured cigarettes, hand-rolling tobacco and snus in tons per year, for the years 1976–2011 (July–June)	
		Table 1.11	40
		Registered sales of manufactured cigarettes, hand-rolling tobacco and snus, in grams per capita, 15 years and older for the years 1976–2011 (July–June)	

Figure 1.11	41	Table 2.2	53
Annual registered sale of manufactured cigarettes, hand-rolling tobacco and snus in grams per capita aged 15 years 1976–2011 (July–June)		Number of Vinmonopolet sales outlets by county 1996–2010	
Table 1.12	42	Table 2.3	54
Sale of addictive medication given in defined daily doses per 1000 inhabitants per day 1988–2010		Establishments licensed to sell medium beer by county 2000–2010	
Table 1.13	43	Table 2.4	55
Users of benzodiazepins and benzodiazepine related drugs (ATC groups N05BA, N05CD, N05CF) per county, 2010		Establishments licenced to serve alcohol by type of licence 1980–2010	
Table 1.14	44	Figure 2.4	56
Sale of tranquillisers (benzodiazepines, ATC group N05BA) by county given in defined daily doses per 1000 inhabitants per day 1999–2010		Establishments licensed to serve alcohol 1980–2010	
Figure 1.14	45	Table 2.5	57
Sale of tranquillisers by county 2010		Establishments licensed to serve alcohol by type of licence and county 2010	
Table 1.15	46	Table 2.6	58
Sale of hypnotics and sedatives (benzodiazepines and Z-hypnotics, ATC groups N05CD and N05CF) by county given in defined daily doses per 1000 inhabitants per day 1999–2010		Number of municipalities without establishments licensed to sell or serve alcohol 1980–2010	
Figure 1.15	47	Table 2.7	59
Sale of tranquillisers by county 2010		Number of military establishments and passenger ships with a state licence to serve alcohol by county 2010	
Table 1.16	48	■ 3 Economy: Alcohol and tobacco	
Sale of medication used in substitution treatment given in DDD/1000 inhabitants/day 1999–2010		Table 3.1	65
Table 1.17	48	Real price indices for spirits, fortified wines, table wines and beer 1979–2010 (1998=100)	
Sale of medication used in treatment for nicotine dependence given in DDD/1000 inhabitants/day 1999–2010		Table 3.2	66
■ 2 Licences to sell and serve alcohol		Index for the relationship between nominal price index for different types of alcoholic beverages and index for nominal wages and salaries from the National Account 1979–2010	
Table 2.1	52	Table 3.3	67
Establishments licensed to sell alcohol by type of license 1980–2010		Excise duty on wine and spirits. Basic duty in Norwegian øre (100 øre = 1 krone) per percent alcohol by volume per litre 1995–2011	

Table 3.4	68	Table 4.3	86
Excise duty on beer in Norwegian kroner per litre and classification of beer before and after 1.1.1995, 1975–2011		Tests from drivers which are tested positive for drugs 1989–2010	
Table 3.5	69	Table 4.4	87
Government revenue from the sale of alcohol in millions of Norwegian kroner 1980–2010		Sanctions for driving under the influence of alcohol and/or other drugs as a percentage of all sanctions for traffic misdemeanours 1977–2009	
Table 3.6	70	Table 4.5	88
Total Consume Price Index (CPI) and Price Index for tobacco, 1979–2011 (1998=100)		Sanctions for driving under the influence of alcohol and/or other drugs by county 1985–2009	
Figure 3.6	71	Table 4.6	89
Total Consume Price Index (CPI) and Price Index for tobacco 1995–2011 (1998=100)		Sanctions for driving under the influence of alcohol and/or other drugs per 10,000 inhabitants aged 18 years and older by county 1985–2009	
Table 3.7	72	Figure 4.6	90
Excise duty on tobacco products. In NOK per 100 gr. 1995–2011		Sanctions for driving under the influence per 10,000 inhabitants aged 18 years and older by county 2009	
Figure 3.7	73	Table 4.7	91
Excise duty on tobacco products. In NOK per 100 g. 1995–2011		Seizures by Customs Authority of alcoholic beverages in litres 1999–2010	
Table 3.8	74	Table 4.8	92
The state's revenue from tobacco sales (VAT excluded) 1980–2011		Tobacco seizures in kilos 2000–2010	
Figure 3.8	75	Figure 4.8	92
The state's revenue from tobacco sales (VAT excluded) 1980–2011		Tobacco seizures in kilos 2000–2010	
4 Criminology: Alcohol, tobacco and other substances		Table 4.9	93
Table 4.1	84	Number of seizures of manufactured cigarettes, hand-rolling tobacco and snus 2000–2010	
Tests from drivers by suspicion of alcohol and/or drugs 1989–2010		Figure 4.9	93
Table 4.2	85	Number of seizures of manufactured cigarettes, hand-rolling tobacco and snus 2000–2010	
Tests from drivers by type of suspicion (alcohol and/or other drugs) and gender 1989–2010		Table 4.10	94
		Number of seizures of heroin, cannabis, amphetamines and cocaine 1974–2010	

Figure 4.10	95	Figure 4.18	106
Number of seizures of heroin, cannabis, cocaine and amphetamines 1974-2010		Sanctions in cases involving drug crimes 1975-2009	
Table 4.11	96	Table 4.19	107
Number of seizures of ecstasy, LSD, khat, hallucinogenic fungi, GHB, GBL, 1,4 BD and tranquillisers 1989-2010		Drugs in Norwegian prisons 1990-2010	
Figure 4.11	97	5 Mortality and illness: Alcohol and other substances	
Number of seizures of ecstasy, LSD and khat 1989-2010		Table 5.1	114
Table 4.12	98	Deaths caused by alcohol by diagnosis and gender (underlying cause of death) 2002-2009	
Amount of confiscated heroin, cocaine, cannabis and amphetamines in kilogrammes 1974-2010		Table 5.2	115
Table 4.13	99	Deaths caused by alcohol by age and gender (underlying cause of death) 2007-2009	
Amount of confiscated ecstasy, LSD, khat, hallucinogenic fungi, GHB, GBL, 1,4 BD and tranquillisers 1989-2010		Table 5.3	116
Table 4.14	100	Admissions to somatic hospitals with alcohol related underlying diagnosis 1999-2010	
Number of seizures of drugs by type of drug and police district 2010		Table 5.4	117
Table 4.15	101	Number of deaths caused by use of drugs by gender according to the National Bureau of Crime Investigation and Statistics Norway (underlying cause of death) 1977-2009	
Drug offences reported 1993-2010		Figure 5.4	118
Figure 4.15	102	Number of deaths caused by use of drugs according to Statistics Norway (underlying cause of death), 1977-2009	
Drug offences reported 1993-2010		Table 5.5	119
Table 4.16	103	Deaths caused by use of drugs by gender and age according to Statistics Norway (underlying cause of death) 2007-2009	
Drug crimes investigated and persons charged with drug crimes 1976-2009		Table 5.6	119
Table 4.17	104	Deaths caused by use of drugs by age according to Kripos 1995-2009	
Persons charged with drug crimes by gender and age 2009			
Table 4.18	105		
Sanctions in cases involving drug crimes 1969-2009			

Table 5.7	120
Deaths caused by use of drugs by county according to Statistics Norway (underlying cause of death) 1998–2009	
Table 5.8	121
Deaths caused by use of drugs in Oslo and the rest of the country according to National Criminal Investigation Service, number and percent 1986–2009	
Table 5.9	122
Number of acute hepatitis B infections by infection source and year of diagnoses 1992–2010	
Figure 5.9	123
Percentage of hepatitis B infected who are injecting drug abusers 1992–2010	
Table 5.10	124
Persons registered as HIV-positive by infection route and year of diagnosis 1984–2010	

■ 6 Services to problem drug and alcohol users

Table 6.1	128
Patients in substitution treatment by health region 2006–2010	
Figure 6.1	129
Patients in substitution treatment and applications/on waiting lists per 31.12. The whole country 1998–2010	
Table 6.2	130
Patients in substitution treatment by county 2010	
Table 6.3	131
Number of inpatient treatment beds, length of stay (in days) and admissions in specialised treatment 2005–2010	
Table 6.4	132
Decisions by County Social Welfare Boards pursuant to the Act on Social Services § 6–2 and 6–2a 1996–2010	
Figure 6.4	133
Decisions by County Social Welfare Boards pursuant to the Act on Social Services § 6–2 and 6–2a 1996–2010	
Table 6.5	134
The Drug Consumption Room in Oslo 2005–2010	
Figure 6.5	135
Number of injections in the Drug Consumption Room in Oslo 2005–2010	

1. Omsetning av alkohol, tobakk og avhengighetsskapende legemidler

1. Sale of alcohol, tobacco and addictive medicinal drugs

Beregning av alkoholomsetningen

De fleste land utarbeider statistikk over registrert årlig forbruk, eller årlig omsetning som det mer korrekt er betegnet som i tabellene, av øl, vin og brennevin basert på omsetningstall og/eller alkoholavgifter. I Norge ble omsetningsstatistikken vedrørende brennevin og vin, og fra 1993 også sterkøl (over 4,75 volumprosent alkohol), basert på opplysninger om salg fra AS Vinmonopolets utsalg, samt oppgaver over registrert privatimport. Etter at engrosmonopolet ble opphevet fra og med 1996, bygger statistikken på import- og produksjonsstatistikk fra Toll- og avgiftsdirektoratet.

Den registrerte omsetningen av øl er beregnet ut fra ølavgifter på samme måte som tidligere. Også lettøl, dvs. øl med et alkoholinnhold mellom 0,7 og 2,75 (2,5 før 1. januar 1995) volumprosent, er medregnet i den norske statistikken, selv om alkoholoven ikke definerer drikkevarer med mindre enn 2,5 volumprosent alkoholinnhold som alkoholholdig drikk.

Uregistrert alkoholforbruk

I tillegg til de alkoholholdige drikkene som inngår i statistikken over registrert omsetning, drikkes det også betydelige mengder uregistrert alkohol i form av legalt tilvirket hjemmelaget øl eller vin, eller illegalt hjemmebrent brennevin, foruten smuglervarer og alkohol importert av reisende i forbindelse med utenlandsreiser. I Norge antas det uregistrerte forbruket å være relativt stort, anslagsvis 25–30 prosent av totalforbruket. Smugling av brennevin og sprit, hjemmebrenning, hjemmeproduksjon av vin, grensehandel og tax-free-handel er de viktigste kildene for uregistrert alkohol. Alkohol som drikkes av nordmenn mens de er på reiser i utlandet, blir naturlig nok ikke registrert i den norske alkoholstatistikken.

Alkoholomsetning i europeiske land

Selv om både den norske og den internasjonale alkoholstatistikken har svakheter og må tolkes med en viss varsomhet, er det likevel grunn til å tro at den gir et relativt godt uttrykk for de reelle

forskjellene i forbruksnivå mellom landene og innen det enkelte land over tid. Som det framgår av tabellene 1.1–1.4, ligger omsetningen per innbygger både av brennevin, vin og øl vesentlig lavere i Norge enn i de fleste andre europeiske land. Den samlede alkoholomsetningen per innbygger i Norge har i årene etter 1999 vært den laveste i Europa. Den totale omsetningen i en del søreuropeiske land som Frankrike, Italia og Portugal, som tradisjonelt har hatt et høyt alkoholforbruk, viste en klar nedgang fra 1970 til 2000. Etter den tid er ikke nedgangen lenger like markant, men fremdeles er det en tendens til at forbruket går noe ned i disse landene. Utviklingen i de nordiske landene, som tradisjonelt har hatt et lavt alkoholforbruk, har derimot vært økende, med den følge at forskjellene i alkoholomsetningen mellom landene er mindre enn tidligere.

> 1.1

- 1.4

Tabell 1.5 viser utviklingen i omsetning per innbygger 15 år og over i de nordiske land fra 1967. Både i Danmark, Finland, Norge og Sverige var det en til dels sterk økning i alkoholomsetningen fram til rundt 1980. Forbruket gikk så noe ned eller holdt seg stabilt fram til midten av 1990-årene da det igjen skjøt fart i Norge, Sverige og Finland, mens det gikk litt ned i Danmark.

> 1.5

Færøyene hadde ingen innenlandsk alkoholomsetning fram til 1980, og også Grønland og Island har hatt særregler for omsetningen. Utviklingen i de nordiske land fram til begynnelsen av 1990-årene er beskrevet i *Rusmidler i Norge 1994*.

Alkoholomsetning i Norge

I Norge har vi årlige data for alkoholomsetningen tilbake til 1851. Disse er gjengitt i *Rusmidler i Norge 1991*. Spesifiserte opplysninger om alkoholomsetningen i Norge 1980–2010 fordelt på brennevin, vin og øl er gitt i tabellene 1.6–1.9. For 1998 mangler det opplysninger om omsetning.

> 1.6

- 1.9

1.6 < Av tabell 1.6 framgår det at brennevin somsetningen viste en nedgang i 1980- og 1990-årene, mens vinomsetningen derimot steg. I 1990-årene var omsetningen av brennevin per voksen innbygger lavere enn noen gang siden alkoholstatistikkens begynnelse i 1851, bortsett fra under forbudstiden og enkelte år under siste verdenskrig. Etter tusenårs-skiftet har den på ny vist økning. Vinomsetningen var i 1995, for første gang siden forbudstiden, høyere enn brennevin somsetningen, regnet i liter ren alkohol per voksen innbygger, og har fortsatt å øke. Øl omsetningen har vist en gradvis, men forholdsvis liten økning fra rundt midten av 1980-årene. I 2009 og 2010 har omsetningen av øl imidlertid gått noe ned. Alkoholholdige fruktdrikker («rusbrus») har økt noe fra disse ble introdusert på det norske markedet i 1996, med et toppunkt i 2003 da de ble tillatt solgt i dagligvareforretninger, men de utgjør en meget liten del av det samlede alkoholforbruket. Totalomsetningen av alkohol per innbygger lå relativt stabilt fram til midten av 1990-årene, og den økte så kraftig fram mot 2008, eksempelvis 41 prosent fra 1995 til 2008. Denne økningen kan i hovedsak tilbakeføres til vin. Som følge av en liten nedgang i omsetningen av brennevin og øl, har totalomsetningen gått noe tilbake de siste to årene.

Etter at sterkøl (over 4,75 volumprosent alkohol) bare ble tillatt solgt over betjent disk fra 1. juli 1990, og deretter bare tillatt solgt i AS Vinmonopolets utsalg fra 1. mars 1993, har salget av slikt øl gått kraftig tilbake, slik det framgår av tabell 1.8. Omsetningen av lettøl har også gått tilbake siden toppåret 1990. I dag utgjør middels sterkt øl den dominerende delen av øl omsetningen.

Omsetning av tobakk i Norge

1.10 < Toll- og avgiftsdirektoratet registrerer månedlig det lovlige salget av tobakk i Norge. Tabell 1.10 viser utviklingen i salg de siste 30 årene. Etter 1980 har det vært en markert nedgang i salg av rulletobakk. Salget av fabrikkframstilte sigaretter har vist en svak nedgang de siste 20 årene, mens snussalget har økt betydelig de siste 10 årene. Fordelt på befolkningen 15 år og eldre utgjør det samlede tobakksforbruket 550 gram fabrikk-

framstilte sigaretter, 200 gram rulletobakk og 330 gram snus per voksen innbygger i 2011 (målt fra juli 2010 til juni 2011). I tillegg til det registrerte salget kommer også konsumet fra grensehandel, tax-free-handel og tobakk som ulovlig smugles inn i Norge. Beregninger basert på selvrapporterte forsyningskilder for tobakk, viser at omfanget av det uregistrerte forbruket av tobakk har økt i løpet av de siste ti årene, og at i overkant av en tredel av nordmenns tobakksforbruk stammer fra uregistrerte forsyningskilder. Tobakk som blir smuglet inn i landet antas å utgjøre en svært liten del av det totale forbruket, om lag en prosent.

> 1.11

Omsetning av avhengighetsskapende legemidler i Norge

Avhengighetsskapende legemidler er klassifisert i ATC systemet (Anatomical Therapeutic Chemical), og denne klassifikasjonen er benyttet i tabellene. De mest brukte av disse legemidlene er angstdempende midler (anxiolytika, ATC gruppe N05BA), sovemidler og beroligende midler (hypnotika og sedativa i ATC gruppene N05CD og N05CF), og opioider (ATC gruppe N02A). Felles for opioidene er at de inneholder morfin eller morfinlignende stoffer som brukes som smertestillende midler ved moderate til sterke smerter. Disse legemidlene skrives ut i allmennpraksis og brukes også i sykehus. Blant morfinlignende legemidler er også metadon og buprenorfin (ATC gruppe N07BC, midler ved opioidavhengighet, buprenorfin i lavere doser er i ATC gruppe N02A), som i tillegg til smertelindring, anvendes i legemiddelasistert rehabilitering (LAR-behandling).

Fire tabeller viser salget av de viktigste gruppene av avhengighetsskapende legemidler med unntak av opioider brukt i LAR-behandling. Andre legemidler enn de som inngår i tabellene vil kunne føre til avhengighet, spesielt gjelder dette midler mot epilepsi, allergier, psykotiske tilstander mv. En femte tabell viser salget av legemidler til bruk i behandling av opioidavhengighet. Felles for legemidlene i tabell 1.12–1.16 er at de i lovens forstand er klassifisert som psykotrope eller narkotiske stoffer. Dette innebærer at bruk av slike legemidler, uten at

> 1.12

- 1.16

de er forskrevet av lege, er straffbart, og at det er ulovlig å omsette slike stoffer annet enn fra apotek og på resept fra lege. Ulovlig bruk, innførsel eller omsetning straffes etter narkotikalovgivningen. Tallene er basert på opplysninger fra Grossistbasert legemiddelstatistikk og Reseptregisteret, Nasjonalt folkehelseinstitutt (www.legemiddelforbruk.no/ www.reseptregisteret.no).

- 1.12 <** Tabell 1.12 viser utviklingen i salg av ulike avhengighetsskapende legemidler de siste 20 årene. Her ser vi at «Z-hypnotika» (zopiklon og zolpidem) er den gruppen legemidler som har økt mest de siste ti årene. Når det gjelder opioider, har salget av morfin gått noe ned, mens det har vært en økning i salget av andre opioider som oksykodon, fentanyl og tramadol.
- 1.13 <** Tabell 1.13 viser antall brukere av benzodiazepiner og benzodiazepinlignende legemidler fordelt på fylke for 2010. Antall brukere er personer som har fått minst en utlevering etter resept fra apotek og andel per 1000 innbyggere (ettårs prevalens) i løpet av året. Tallene viser store variasjoner mellom fylkene.
- 1.14 <** Tabell 1.14 viser at det for enkelte fylker er en nedgang av salg av anxiolytika, mens det for andre fylker er en økning. For hypnotika/sedativa er trenden for de fleste av fylkene økende salg, bortsett fra de siste to år hvor det totalt sett har vært et svakt synkende salg. Det er store fylkesvise variasjoner i antall solgte døgndoser for avhengighetsskapende legemidler.
- 1.15 <**
- 1.16 <** I tabell 1.16 ser vi at det økte antallet pasienter i legemiddelassistert behandling (LAR) fra 1998 (se kapittel 6) reflekteres i økningen i salg av metadon og buprenorfin de siste ti årene. I starten var LAR-behandlingen utelukkende behandling med metadon, men etter at Subutex og kombina-

sjonspreparatet Suboxone ble godkjent som LAR-medikament, har buprenorfin blitt brukt i økende grad, fra 23 prosent av LAR-pasientene i 2004 til 47 prosent i 2010. Bakgrunnen for at salget av metadon har gått ned fra 2005 til 2010, må ses i sammenheng med at færre pasienter blir behandlet med metadon samt lavere gjennomsnittlig dosering (fra 117 mg/dag i 2004 til 102 mg/dag i 2010) (Statusrapport 2010, SERAF-rapport 4/2011).

Salg av legemidler ved nikotinavhengighet

Midler ved nikotinavhengighet kan deles i to grupper, nikotinerstatningsprodukter og reseptpliktig nikotinfri medisin. I den første gruppen finnes nikotinsubstitusjon i ulike former som tyggegummi, plaster, sublingvaltabletter og inhalator. Reseptpliktig nikotinfri medisin ved røykeslutt er vareniklin og bupropion. Tabell 1.17 viser salg av nikotinerstatning og vareniklin i DDD per 1000 innbyggere per dag. Bupropion er ikke tatt med i tabelloversikten i og med at stoffet er klassifisert som antidepressiva, og andelen bupropion som utelukkende foreskrives som medisin ved røykeslutt er liten.

> 1.17

1. Sale of alcohol, tobacco and addictive medicinal drugs

Estimating Alcohol Sales

Most countries compile statistics on registered annual consumption or, to use the more correct term used in the tables, annual sales of beer, wine and spirits on the basis of sales data and/or excise duty. In Norway, the usual procedure until January 1, 1996 was to compile statistics on spirits and wine, and, beginning in 1993, strong beer (i.e. containing 4.75 per cent alcohol by volume) on the basis of sales data reported by the retail stores of the Norwegian Wine and Spirits Monopoly – *Vinmonopolet* – and registered private imports. With the revocation of *Vinmonopolet*'s control of the wholesale market from 1996, production and import statistics rely on data put together by the Directorate of Customs and Excise.

Beer statistics rely on excise duty data, as before. Light beer, with an alcoholic content of 0.7–2.75 per cent (0.7–2.5 per cent before January 1, 1995), is included in the Norwegian statistics, even though beverages containing less than 2.5 per cent alcohol by volume are not alcoholic beverages under the provisions of the Alcohol Act.

Unregistered alcohol consumption

In addition to the registered sales of alcohol on which the statistics are based, a significant amount of the alcohol consumed in the country eludes official records. It comes in the form of legally homemade beer and wine, and illegally distilled spirits and what people bring into the country from travels abroad both legally and illegally. In Norway, the estimated volume of unregistered consumption is equal to about 25–30 per cent of overall consumption, a relatively high number. The main constituents of this unregistered consumption are smuggled wines and spirits, home distilling and winemaking, cross-border and tax free purchases. Alcohol consumed by Norwegians abroad is not included in the Norwegian alcohol statistics.

European Alcohol Sales

Although Norwegian and international alcohol statistics labour under certain shortcomings and should be treated with some caution, they do appear to give a reasonably good idea of actual differences in consumption levels between and within different countries over time. As shown in tables 1.1–1.4, sales per capita of spirits, wine and beer are considerably lower in Norway than in most other European countries. Total alcohol sales per capita in Norway have been the lowest in Europe since 1999. Consumption in southern European countries such as France, Italy, Portugal and Spain, traditionally high-consumption countries, declined markedly between 1970 and 2000. This downward tendency continued in the 2000s, though not as rapidly as before. On the other hand, the Nordic countries, where alcohol consumption traditionally has been low, have seen a rise in consumption, contributing to a reduction of the gap between the different countries.

> 1.1
- 1.4

Table 1.5 presents alcohol sales per capita aged 15 and older in the Nordic countries from 1967. Between then and around 1980, sales rose sharply in some respects in Denmark, Finland, Norway and Sweden. Nordic sales fell somewhat or at least remained stable until the mid-1990s, when Norway, Sweden and Finland saw another steep rise. Sales levels fell slightly in Denmark in the same period.

> 1.5

Alcohol was not sold in the Faeroe Islands until 1980. The sale of alcohol in Greenland and Iceland has also been subject to special regulation. Trends in the Nordic countries until the early 1990s are described in *Alcohol and Drugs in Norway 1994*.

Alcohol Sales in Norway

In Norway, annual alcohol sales statistics stretch back to 1851. The 1991 edition of *Alcohol and Drugs in Norway* published the whole series. Itemized sales data for the years 1980–2010 for spirits, wine and beer can be seen in tables 1.6–1.9. Information on alcohol sales is not available for 1998.

> 1.6
- 1.9

1.6 < Table 1.6 shows the reduction that took place in spirits sales in the 1980s and 1990s, balanced by increased wine sales, however. In the 1990s, the sale of spirits per adult population was lower than at any other time since records began in 1851, not counting the prohibition era and some of the years of the Second World War. Since the dawn of the new millennium, a certain increase has been noted. In 1995, the sale of wine overtook the sale of spirits for the first time since prohibition, calculated as litres pure alcohol per adult population. It has continued to rise since then, too. Beer sales has been growing slowly since the mid-1980s. In 2009 and 2010 have the sales of beer nevertheless declined somewhat. Alcoholic fruit beverages («alcopops») saw slightly increased sales since their introduction in 1996. Sales peaked in 2003 after a change in the law allowed supermarkets to retail the drinks. That said, their share of total alcohol consumption in Norway is very small. Total alcohol sales per head of population remained relatively stable until the mid-90s, when a steep rise continued until 2008; for example, between 1995 and 2008 sales rose by 41 per cent. This increase is largely attributable to wine. In conjunction with a small decline in the sale of spirits and beer, total sales have fallen somewhat over the past two years.

1.8 < As table 1.8 shows, the sale of strong beer (beer containing more than 4.75 per cent alcohol per volume) fell very rapidly indeed following a couple of amendments to the law. The first amendment, which came into force July 1, 1990, restricted the sale of strong beer to outlets where goods are purchased over a manned counter, and the second, which came into force March 1, 1993, restricted sales further. From that date, only Vinmonopolet's retail outlets were allowed to sell strong beer. The sale of light beer fell too after peaking in 1990. Today, medium strength beer is dominating the beer market.

Sale of tobacco in Norway

1.10 < The Norwegian Directorate of Customs and Excise keep monthly records on the legal sale of tobacco in Norway. Table 1.10 shows sales figu-

res for the last 30 years. The sale of hand-rolling tobacco fell very rapidly indeed after 1980, accompanied by a slower decline over the past 20 years in the sale of manufactured cigarettes. Snus (smokeless tobacco, Swedish type) sales, on the other hand, grew rapidly over the past ten years. Consumption per capita aged 15 and over of the different products for 2011 (measured from July 2010 to June 2011) is as follows. Manufactured cigarettes: 550 grams; hand-rolling tobacco: 200 grams; snus: 300 grams. In addition to registered sales, tobacco products are brought into the country from abroad in connection with cross-border shopping and tax free shopping. This is further augmented by illegally imported (smuggled) goods. Estimates based on self-reported sources of supply for tobacco show that the incidence of unregistered tobacco consumption grew over the past decade, and that more than a third of Norwegians' tobacco consumption stemmed from unregistered sources of supply. Smuggled tobacco accounts, it is believed, for only a tiny share of total consumption, about 1 per cent.

> 1.11

Sale of addictive medicinal drugs in Norway

Addictive drugs are divided into ATC (Anatomical Therapeutic Chemical) groups. This classification system is used in the tables. The most prevalent addictive drugs are anxiolytics (ATC group N05BA), hypnotics and sedatives (ATC groups N05CD and N05CF), and opioids (ATC code N02A). A feature shared by all opioids is that they contain morphine or opioid derivatives used in the treatment of pain (analgesics). They are prescribed by doctors in general practice and in hospitals. Opioid derivatives include methadone and buprenorphine (ATC code N07BC, medicines for opioid dependence, buprenorphine in low doses are in ATC group N02A), which, in addition to relieving pain, are used in substitution treatment of opioid dependence.

Four tables show the sales data for the leading groups of addictive medicinal drugs apart from drugs used in substitution treatment. Drugs other than those included in the tables can be

> 1.12

- 1.16

addictive, especially some antiepileptics, antihistamines, drugs for treatment of psychotic conditions etc. A fifth table shows the sale of medicinal drugs used for treatment of opioid dependence. All of the medicinal drugs listed in tables 1.12 to 1.16 are classified in law as psychotropic or narcotic agents. It is illegal to use them unless prescribed by a doctor, and they can only be sold legally from a pharmacy according to a doctor's prescription. Illegal use, import and sale are punishable under the narcotic law. The figures are based on information from The Norwegian Drug Wholesales Statistics and The Norwegian Prescription Database, Norwegian Institute of Public Health (www.legemiddelforbruk.no/www.nordp.no).

- 1.12 <** Table 1.12 shows sales trends for different addictive medicinal drugs over the past 20 years. As we see, «z-hypnotics» (*zopiclone* and *zolpidem*) constitute the fastest growing group of drugs in recent decades. As far as opioids are concerned, the sale of morphine has declined somewhat, though the sale of other opioids such as oxycodone, fentanyl and tramadol has increased.
- 1.13 <** Table 1.13 shows the number of users of benzodiazepines and benzodiazepine related drugs per county for 2010. Number of users is number of individuals who had at least one prescription dispensed and proportion per 1000 inhabitants (one year prevalence) in 2010. The numbers show big variations between counties.
- 1.14 <** Table 1.14 shows a decline in some counties in the sale of anxiolytics, while other counties record growing sales. With regard to hypnotics/sedatives, most counties are posting higher sales figures, except for the two last years where the total sale has been slightly decreasing. There is, however, wide variation among counties in the number of sold daily doses of addictive medicinal drugs.
- 1.15 <**
- 1.16 <** From table 1.16 the increase in sales of methadone and buprenorphine over the past ten years since 1998 is reflected in the number of patients undergoing substitution treatment (LAR, see

chapter 6). In the early days of substitution treatment, methadone was the only substance given to patients, but after Subutex and Subuxone were approved for substitution treatment, buprenorphine has been used increasingly, rising from 23 per cent in 2004 to 47 per cent in 2010. The decline in methadone sales from 2005 to 2010, must be seen in relationship to the number of patients treated with methadone and decrease in doses (the average methadone dose fell from 117 mg/daily in 2004 to 102 mg/daily in 2010) (Status Report 2010, SERAF Report no 4/2011).

Sale of medication for nicotine dependence

Medication for nicotine dependence is categorized in two groups; nicotine replacement therapy and non-nicotine medicine on prescription. Nicotine replacement therapy consists of different types of nicotine substitution like gum, transdermal patch, lozenge and inhaler. Non-nicotine medicine on prescription has the active pharmaceutical ingredient varenicline and bupropion. Table 1.17 shows sales of nicotine replacement therapy and varenicline in DDD per 1000 inhabitants per day. Bupropion is excluded from the table, due to the classification of this medicine as an anti-depressant, and the share of bupropion prescribed for smoking cessation alone is small.

> 1.17

Tabell 1.1 Årlig omsetning av alkohol i utvalgte europeiske land målt i liter ren alkohol per innbygger 1970–2009*Annual sales of alcohol in some European countries measured in litres of pure alcohol per inhabitant 1970–2009*

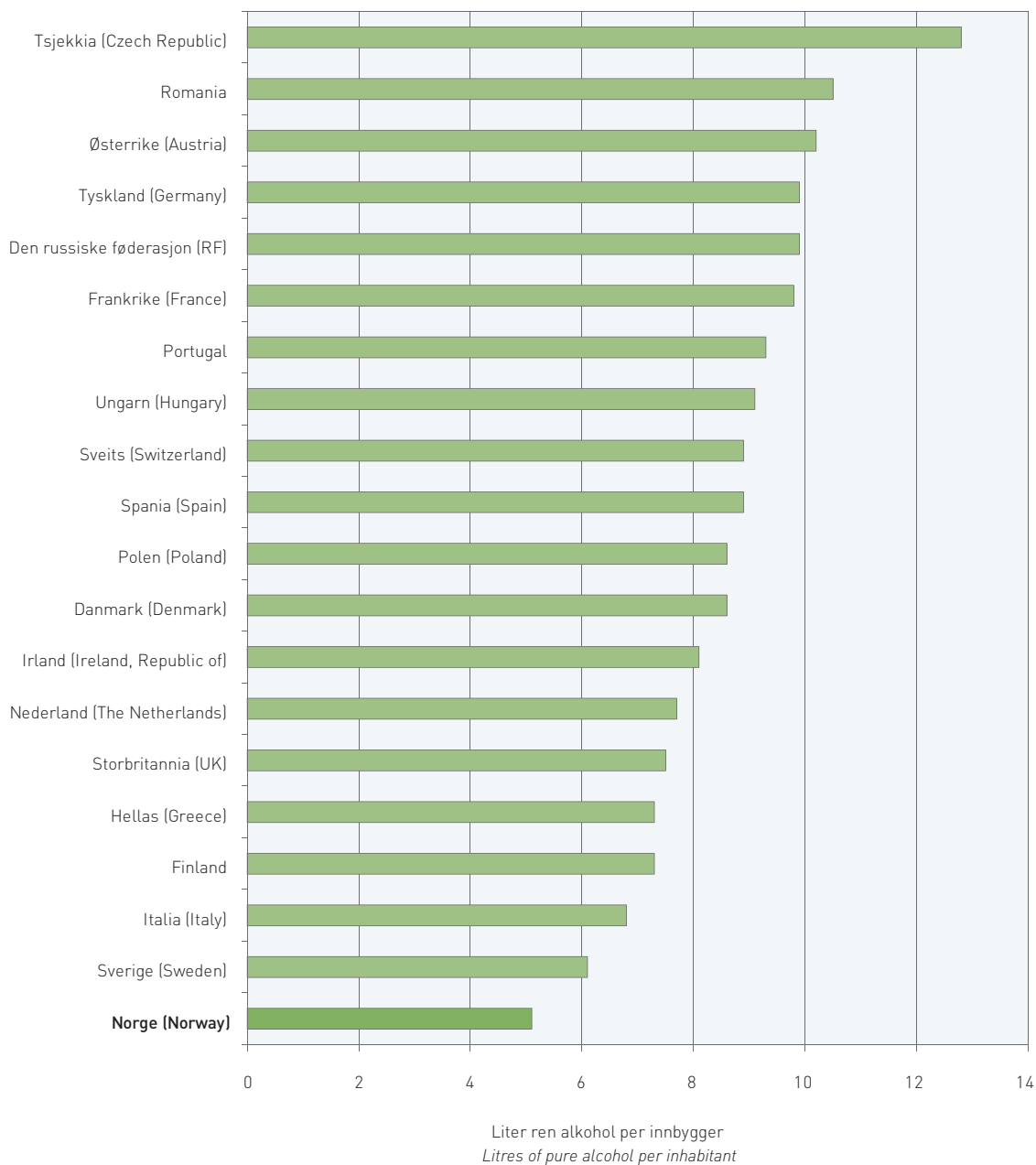
	1970	1980	1990	2000	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Danmark (Denmark)	6,8	9,3	9,8	9,5	9,2	9,2	9,2	9,3	9,4	9,3	8,6
Finland	4,3	6,1	7,8	6,4	6,8	7,4	7,7	7,5	7,7	7,6	7,3
Frankrike (France)	17,2	15,6	12,6	10,9	10,8	10,6	10,5	10,2	10,3	10,4	9,8
Hellas (Greece)	7,5	6,9	6,9	7,2	7,6	7,4	7,5	7,6	7,3
Irland (Ireland, Republic of)	5,9	7,4	7,3	9,9	10,1	9,7	8,8	8,6	8,8	9,1	8,1
Italia (Italy)	16,0	13,9	9,5	8,0	7,9	7,8	7,4	7,4	7,1	6,9	6,8
Nederland (The Netherlands)	5,5	8,6	8,1	8,1	7,8	8,0	7,5	7,8	7,8	8,0	7,7
Norge (Norway)	3,6	4,6	4,1	4,4	4,6	5,1	4,6	4,9	5,2	5,1	5,1
Polen (Poland)	5,1	8,4	6,7	6,7	7,6	8,0	7,6	8,3	8,7	8,8	8,6
Portugal	9,8	10,8	9,9	11,0	10,1	9,9	9,8	10,0	10,0	9,3	9,3
Romania	5,8	7,6	8,5	10,0	10,4	9,7	9,6	10,5	11,0	11,5	10,5
Den russiske føderasjon (RF)	8,6	9,6	10,0	10,2	10,3	10,9	10,8	9,9
Spania (Spain)	12,0	13,5	10,8	9,4	9,4	9,8	9,9	10,2	10,0	9,8	8,9
Storbritannia (UK)	5,3	7,3	7,6	7,6	8,4	8,6	8,5	8,3	8,1	8,1	7,5
Sveits (Switzerland)	10,8	11,1	11,4	9,6	9,4	9,2	9,0	9,0	9,1	9,1	8,9
Sverige (Sweden)	5,8	5,6	5,8	5,3	5,7	5,1	5,7	5,7	6,4	5,7	6,1
Ungarn (Hungary)	9,9	12,9	12,1	11,0	11,2	11,6	11,3	10,4	9,6	9,8	9,1
Tsjekkia (Czech Republic)	12,2	12,6	12,1	12,4	12,4	12,4	12,3	12,8
Tyskland (Germany)	12,0	13,3	12,3	10,7	10,4	10,3	10,3	10,2	10,1	10,0	9,9
Østerrike (Austria)	10,3	11,0	11,9	10,9	10,4	10,0	10,3	10,5	10,7	10,4	10,2

Note: Tallene omfatter registrert omsetning eller beskattet forbruk av alkohol i de respektive land. Det uregistrerte forbruk i form av hjemmeproduisert alkohol, turistimport og smuglervarer inngår ikke.

Note: The figures are based on registered sales in the respective countries. Unregistered consumption, such as home-produced alcohol, tourist import and smuggled alcohol, is not included.

Kilde (Source): British Beer & Pub Association, Statistical Handbook 2011

Figur 1.1 Omsetning av alkohol i utvalgte europeiske land målt i liter ren alkohol per innbygger 2009
Sales of alcohol in some European countries measured in litres of pure alcohol per inhabitant 2009

Kilde (Source): British Beer & Pub Association, Statistical Handbook 2011

Tabell 1.2 Årlig omsetning av brennevin i utvalgte europeiske land målt i liter ren alkohol per innbygger 1970–2009

Annual sales of spirits in some European countries measured in litres of pure alcohol per inhabitant 1970–2009

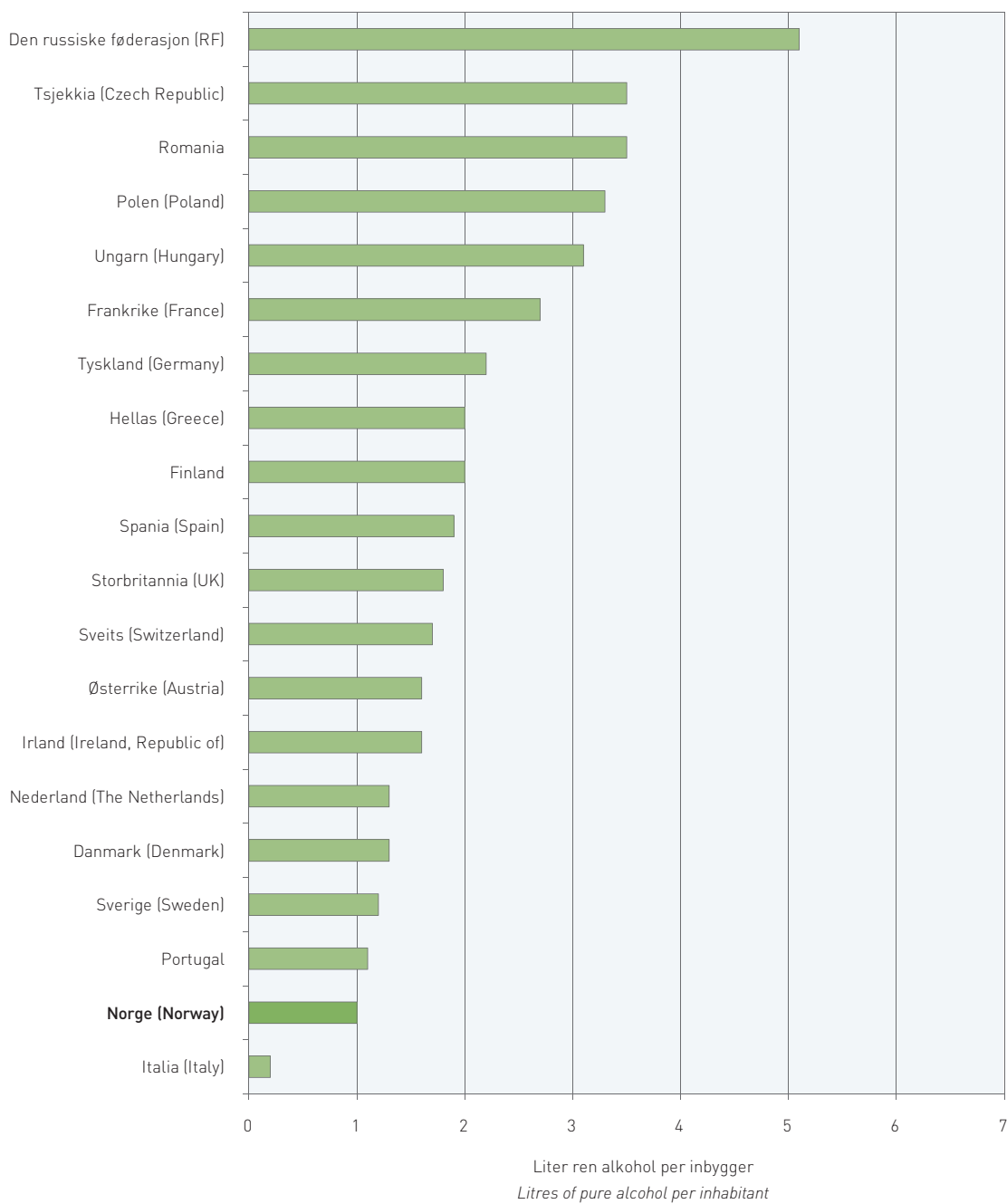
	1970	1980	1990	2000	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Danmark (Denmark)	1,3	1,5	1,3	1,1	1,2	1,5	1,4	1,4	1,4	1,3	1,3
Finland	1,8	2,8	3,1	1,8	2,0	2,5	2,5	2,3	2,3	2,1	2,0
Frankrike (France)	2,3	2,5	2,5	2,4	2,4	2,4	2,4	2,4	2,7	2,7	2,7
Hellas (Greece)	1,5	2,0	2,2	2,0	2,0	2,1	2,1	2,1	2,0
Irland (Ireland, Republic of)	1,5	2,0	1,7	2,2	2,6	2,4	2,3	2,1	2,1	2,0	1,6
Italia (Italy)	1,8	1,9	1,2	0,5	0,3	0,3	0,4	0,3	0,2	0,2	0,2
Nederland (The Netherlands)	2,0	2,7	2,0	1,7	1,5	1,5	1,5	1,3	1,3	1,3	1,3
Norge (Norway)	1,6	1,9	1,0	0,8	0,8	0,8	0,8	1,0	1,0	1,0	1,0
Polen (Poland)	3,2	6,0	4,5	2,1	2,4	2,5	2,5	2,7	3,0	3,3	3,3
Portugal	0,5	0,9	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,2	1,2	1,2	1,1
Romania	2,2	2,3	3,8	3,6	4,4	3,8	3,5	3,5	3,5	3,7	3,5
Den russiske føderasjon (RF)	6,0	6,0	6,0	6,0	6,0	5,9	5,8	5,1
Spania (Spain)	2,8	3,2	2,6	1,8	1,9	1,9	1,9	2,2	2,1	2,0	1,9
Storbritannia (UK)	0,9	1,8	1,7	1,6	1,8	1,9	1,9	1,7	1,8	1,8	1,8
Sveits (Switzerland)	2,0	2,0	1,8	1,5	1,6	1,6	1,6	1,6	1,6	1,6	1,7
Sverige (Sweden)	2,6	2,7	1,7	1,1	1,3	1,3	1,1	1,2	1,2	1,2	1,2
Ungarn (Hungary)	2,7	4,8	4,5	3,3	3,3	3,5	3,5	3,3	3,3	3,2	3,1
Tsjekkia (Czech Republic)	3,4	3,3	3,0	3,0	3,2	3,2	3,3	3,5
Tyskland (Germany)	3,0	3,1	2,2	1,9	1,9	1,9	1,9	2,3	2,3	2,2	2,2
Østerrike (Austria)	1,4	1,6	1,5	1,8	1,3	1,4	1,4	1,5	1,5	1,6	1,6

Note: Tallene omfatter registrert omsetning eller beskattet forbruk av alkohol i de respektive land. Det uregistrerte forbruk i form av hjemmeproduisert alkohol, turistimport og smuglervarer inngår ikke.

Note: The figures are based on registered sales in the respective countries. Unregistered consumption, such as home-produced alcohol, tourist import and smuggled alcohol, is not included.

Kilde (Source): British Beer & Pub Association, Statistical Handbook 2011

Figur 1.2 Omsetning av brennevin i utvalgte europeiske land målt i liter ren alkohol per innbygger 2009
Sales of spirits in some European countries measured in litres of pure alcohol per inhabitant 2009

Kilde (Source): British Beer & Pub Association, Statistical Handbook 2011

Tabell 1.3 Årlig omsetning av vin i utvalgte europeiske land målt i vareliter per innbygger 1970–2009
Annual sales of wine in some European countries measured in litres per inhabitant 1970–2009

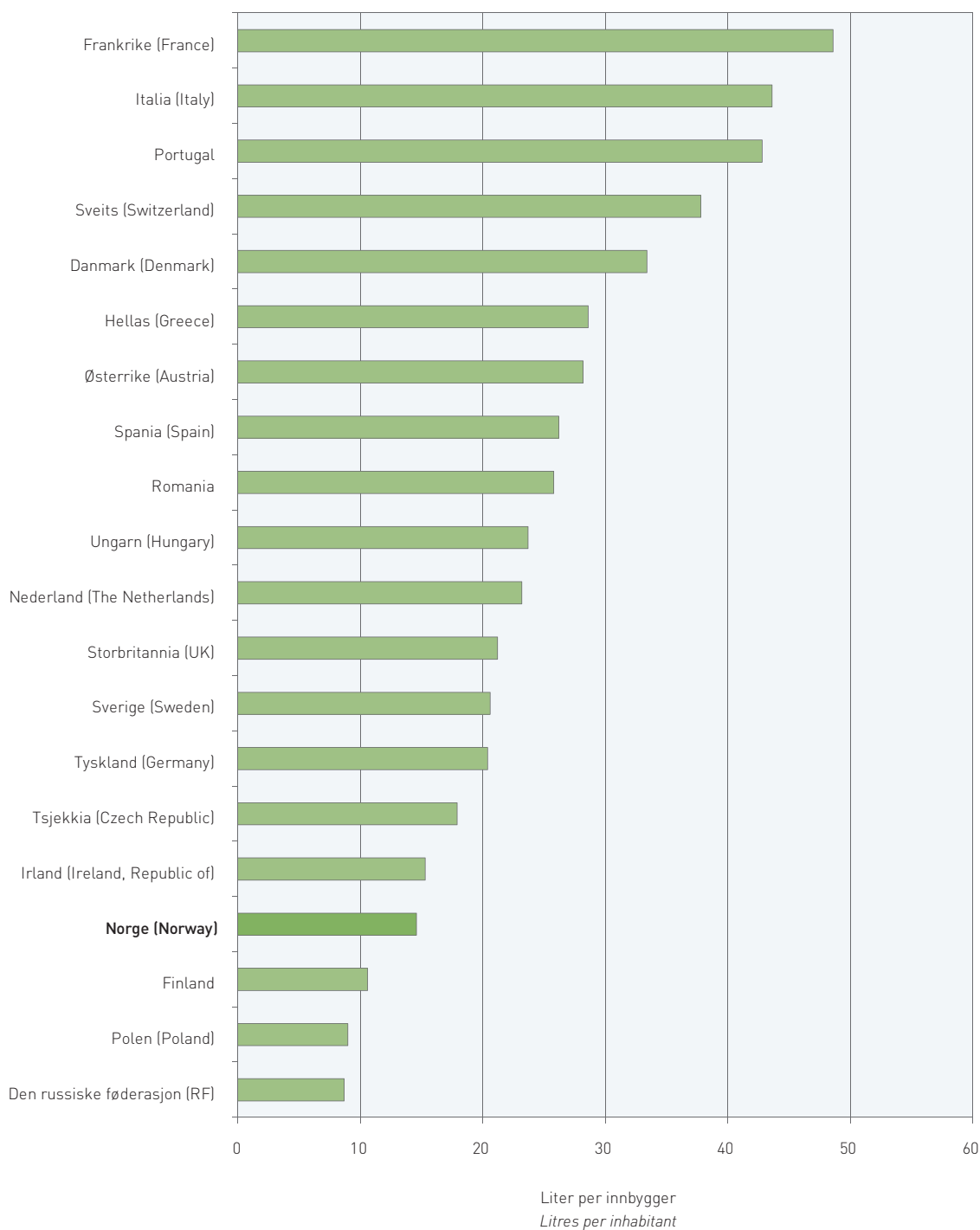
	1970	1980	1990	2000	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Danmark (Denmark)	5,9	14,0	21,3	30,9	30,1	30,0	30,4	31,7	32,7	33,5	33,4
Finland	3,3	4,8	6,5	8,8	9,8	9,7	9,7	10,1	10,6	10,8	10,6
Frankrike (France)	109,1	91,0	68,0	56,0	49,0	48,5	48,5	48,5	50,7	49,9	48,6
Hellas (Greece)	40,0	44,9	32,6	24,1	23,0	26,3	31,3	28,8	29,6	28,5	28,6
Irland (Ireland, Republic of)	3,3	3,6	4,4	11,1	13,3	15,3	17,1	17,5	19,0	17,1	15,3
Italia (Italy)	113,7	92,9	59,0	51,0	50,5	49,8	45,7	47,0	44,7	43,7	43,6
Nederland (The Netherlands)	5,2	12,9	14,6	18,8	19,6	22,1	21,3	21,5	21,6	22,9	23,2
Norge (Norway)	2,3	4,4	6,4	10,5	14,0	15,9	13,3	14,0	14,0	14,3	14,6
Polen (Poland)	5,6	10,1	7,4	11,5	11,3	10,6	8,6	9,1	8,9	8,9	9,0
Portugal	72,5	68,7	47,5	56,0	50,0	47,6	47,5	47,2	47,3	42,7	42,8
Romania	23,1	28,9	22,9	30,0	25,7	23,1	23,0	25,7	26,0	26,0	25,8
Den russiske føderasjon (RF)	6,0	8,2	8,4	8,8	9,2	9,2	9,2	8,7
Spania (Spain)	61,5	64,7	37,4	32,4	28,2	31,9	31,9	31,2	30,0	28,1	26,2
Storbritannia (UK)	3,7	8,1	12,5	17,2	20,0	21,9	22,4	21,4	23,0	22,6	21,2
Sveits (Switzerland)	41,9	47,4	51,0	43,5	40,9	40,2	39,4	38,9	40,0	38,6	37,8
Sverige (Sweden)	6,4	9,5	12,3	16,2	17,9	14,7	17,0	16,1	19,2	19,5	20,6
Ungarn (Hungary)	37,7	35,0	24,0	33,6	36,6	37,0	36,0	29,3	25,8	25,8	23,7
Tsjekkia (Czech Republic)	16,0	16,9	16,5	16,5	17,2	17,4	17,2	17,9
Tyskland (Germany)	17,2	25,8	26,1	23,1	23,6	23,9	23,7	20,1	20,6	20,7	20,4
Østerrike (Austria)	34,6	35,8	35,0	31,8	29,8	27,8	29,8	32,0	32,3	28,9	28,2

Note: Tallene omfatter registrert omsetning eller beskattet forbruk av alkohol i de respektive land. Det uregistrerte forbruk i form av hjemme produsert alkohol, turistimport og smuglervarer inngår ikke.

Note: The figures are based on registered sales in the respective countries. Unregistered consumption, such as home-produced alcohol, tourist import and smuggled alcohol, is not included.

Kilde (Source): British Beer & Pub Association, Statistical Handbook 2011

Figur 1.3 Omsetning av vin i utvalgte europeiske land målt i vareliter per innbygger 2009
Sales of wine in some European countries measured in litres per inhabitant 2009

Kilde (Source): British Beer & Pub Association, Statistical Handbook 2011

Tabell 1.4 Årlig omsetning av øl i utvalgte europeiske land målt i vareliter per innbygger 1970–2009
Annual sales of beer in some European countries measured in litres per inhabitant 1970–2009

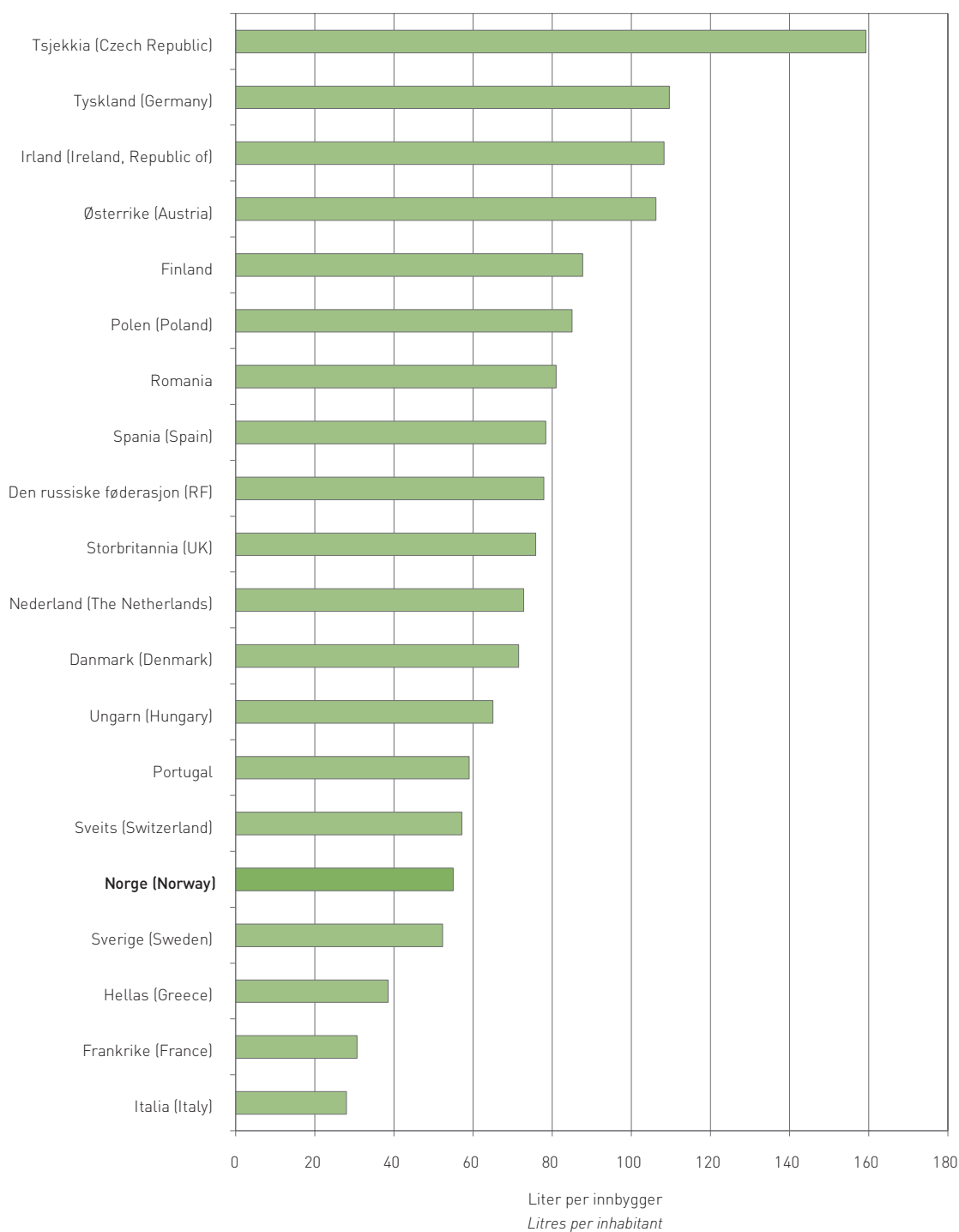
	1970	1980	1990	2000	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Danmark (Denmark)	108,5	130,7	127,2	102,2	96,2	89,6	90,1	90,1	88,5	85,8	71,5
Finland	48,8	57,4	83,2	78,4	80,2	84,0	90,1	87,0	89,4	89,6	87,7
Frankrike (France)	41,3	44,3	41,5	36,2	35,5	33,4	33,5	33,0	31,0	29,0	30,7
Hellas (Greece)	9,4	26,3	41,0	40,0	39,0	41,2	37,7	38,3	38,9	43,0	38,5
Irland (Ireland, Republic of)	101,0	121,7	123,9	128,0	118,0	108,0	106,0	104,8	106,0	117,4	108,3
Italia (Italy)	11,3	16,7	23,0	28,1	30,1	29,6	29,7	30,0	31,1	30,6	28,0
Nederland (The Netherlands)	57,4	86,4	90,0	82,8	78,7	77,9	78,1	77,4	77,2	78,5	72,8
Norge (Norway)	37,8	48,3	52,4	52,0	50,0	55,0	52,0	54,0	59,1	57,0	55,0
Polen (Poland)	31,4	30,4	30,4	62,8	74,6	82,0	80,7	90,8	93,4	90,1	85,0
Portugal	13,3	37,9	65,1	64,5	60,0	61,7	61,0	61,9	61,1	58,0	59,0
Romania	21,6	43,8	43,6	55,4	60,6	66,7	70,6	81,0	89,0	93,0	81,0
Den russiske føderasjon (RF)	37,9	51,4	59,7	62,4	67,0	82,2	81,0	77,9
Spania (Spain)	38,5	53,4	71,9	72,0	78,3	77,6	80,0	82,0	82,0	78,2	78,4
Storbritannia (UK)	103,0	118,3	113,9	96,8	101,3	99,0	95,6	92,0	87,7	83,5	75,8
Sveits (Switzerland)	78,5	69,0	70,7	58,3	58,7	57,3	54,8	56,5	57,1	58,0	57,2
Sverige (Sweden)	57,5	48,0	60,1	56,4	55,4	51,4	50,5	51,0	65,5	48,1	52,3
Ungarn (Hungary)	59,4	87,0	105,2	73,0	73,0	77,2	71,8	75,0	68,0	73,1	65,0
Tsjekkia (Czech Republic)	158,9	161,0	158,0	164,1	158,1	158,8	154,1	159,3
Tyskland (Germany)	141,1	145,9	142,8	125,5	117,7	115,8	115,2	116,0	111,7	111,1	109,6
Østerrike (Austria)	98,7	101,9	121,3	107,7	111,1	108,6	108,9	108,0	108,2	109,7	106,2

Note: Tallene omfatter registrert omsetning eller beskattet forbruk av alkohol i de respektive land. Det uregistrerte forbruk i form av hjemmeproduisert alkohol, turistimport og smuglervarer inngår ikke.

Note: The figures are based on registered sales in the respective countries. Unregistered consumption, such as home-produced alcohol, tourist import and smuggled alcohol, is not included.

Kilde (Source): British Beer & Pub Association, Statistical Handbook 2011

Figur 1.4 Omsetning av øl i utvalgte europeiske land målt i vareliter per innbygger 2009
Sales of beer in some European countries measured in litres per inhabitant 2009

Kilde (Source): British Beer & Pub Association, Statistical Handbook 2011

Tabell 1.5 Årlig omsetning av alkohol i de nordiske land målt i liter ren alkohol per innbygger 15 år og eldre 1967–2008

Annual sales of alcohol in the Nordic countries measured in litres of pure alcohol per inhabitant aged 15 years and older 1967–2008

	Danmark	Finland	Færøyene	Grønland	Island	Norge	Sverige
	<i>Denmark</i>	<i>Finland</i>	<i>Faroe Islands</i>	<i>Greenland</i>	<i>Iceland</i>	<i>Norway</i>	<i>Sweden</i>
1967	7,21	3,56	..	13,92	3,55	4,00	6,36
1970	8,65	5,84	..	13,86	3,82	4,69	7,16
1980	11,68	7,94	5,56	12,01	4,33	5,91	6,74
1981	12,04	8,01	5,49	13,98	4,36	5,26	6,29
1982	12,31	7,93	5,48	21,79	4,25	4,76	6,41
1983	12,78	7,94	5,92	21,29	4,39	4,80	6,10
1984	12,60	8,06	5,50	20,05	4,51	4,92	6,01
1985	12,11	8,02	7,10	18,52	4,41	5,14	6,07
1986	12,14	8,51	6,70	20,40	4,58	5,17	6,34
1987	11,68	8,75	8,10	21,99	4,73	5,32	6,21
1988	11,79	9,03	7,50	16,68	4,60	5,16	6,40
1989	11,53	9,42	6,90	17,46	5,52	4,98	6,54
1990	11,62	9,53	6,70	15,51	5,24	4,88	6,41
1991	11,53	9,22	6,68	15,01	5,13	4,80	6,28
1992	11,85	8,88	8,80	14,05	4,73	4,58	6,33
1993	11,73	8,39	6,30	12,80	4,45	4,47	6,22
1994	11,96	8,20	6,25	13,20	4,58	4,62	6,30
1995	12,10	8,30	6,30	12,60	4,80	4,80	6,20
1996	12,20	8,20	6,70	12,60	4,90	5,00	6,00
1997	12,11	8,60	6,60	12,80	5,10	5,35	5,90
1998	11,64	8,71	6,60	13,28	5,56	..	5,80
1999	11,60	8,60	6,60	13,20	5,91	5,50	6,10
2000	11,50	8,60	6,80	13,40	6,10	5,60	6,20
2001	11,60	9,00	6,90	12,50	6,30	5,50	6,50
2002	11,30	9,20	7,00	12,30	6,50	5,90	6,90
2003	11,50	9,30	6,90	12,70	6,50	6,00	7,00
2004	11,00	9,90	6,70	11,70	6,70	6,19	6,50
2005	11,30	10,00	6,60	12,10	7,10	6,37	6,60
2006	11,10	10,60	6,80	11,70	7,20	6,46	6,80
2007	10,90	10,50	7,20	12,00	7,50	6,60	6,90
2008	10,50	10,60	7,30	6,75	6,90

Note 1: Per oktober 2011 foreligger ikke tall etter 2008.

Note 1: Per oktober 2011, data is only available up to 2008.

Note 2: Tallene omfatter registrert omsetning av alkohol i de respektive land. Tallene inkluderer ikke lettøl, bortsett fra i Sverige. Det uregistrerte forbruk i form av hjemmeprodusert alkohol, turistimport og smuglervarer inngår ikke. Inntil 1980 var det ingen alkoholomsetning på Færøyene. Øl var forbudt på Island fram til 1989. Dersom man ønsket å kjøpe alkohol måtte varene bestilles og bli tilsendt fra Danmark, og det var satt kvoter for hvor mye man kunne kjøpe. Statistisk Sentralbyrå publiserte ikke omsetningstall i 1998.

Note 2: The figures are based on registered sales in the respective countries. Except from Sweden, the figures does not include light beer. Unregistered consumption, such as home-produced alcohol, tourist import and smuggled alcohol, is not included. Until 1980 alcohol was not sold on the Faroe Islands. Beer was prohibited on Iceland until 1989. Those wishing to purchase alcoholic beverages had to order them from Denmark; in addition, quotas had been fixed for personal orders. The Figures from 1998 are not available from Statistics Norway.

Kilde (Source): Nomesco- Yearbook of Nordic Statistics

Tabell 1.6 Årlig omsetning av alkohol i Norge totalt i 1 000 vareliter og i 1 000 liter ren alkohol 1980–2010
Annual sales of alcohol in Norway in total in 1,000 litres and in 1,000 litres of pure alcohol 1980–2010

	1 000 vareliter (1,000 litres)				1 000 liter ren alkohol (1,000 litres of pure alcohol)				
	Brennevin	Vin	Øl	Frukt-drikk*	I alt	Brennevin	Vin	Øl	Frukt-drikk*
	<i>Spirits</i>	<i>Wine</i>	<i>Beer</i>	<i>Fruit drink*</i>	<i>Total</i>	<i>Spirits</i>	<i>Wine</i>	<i>Beer</i>	<i>Fruit drink*</i>
1980	18 376	17 979	196 097	.	18 944	7 791	2 373	8 780	.
1981	15 494	17 107	183 389	.	16 994	6 570	2 221	8 203	.
1982	11 926	14 174	193 328	.	15 556	5 045	1 832	8 679	.
1983	12 574	16 529	185 819	.	15 793	5 306	2 123	8 364	.
1984	12 710	18 132	193 591	.	16 332	5 325	2 321	8 686	.
1985	14 229	21 212	197 001	.	17 278	5 848	2 714	8 716	.
1986	13 021	21 541	211 593	.	17 541	5 351	2 750	9 440	.
1987	13 462	24 739	214 718	.	18 154	5 506	3 151	9 497	.
1988	12 041	26 973	220 369	.	17 839	4 925	3 284	9 630	.
1989	11 097	27 815	218 583	.	17 353	4 539	3 310	9 504	.
1990	10 384	27 231	221 753	.	17 139	4 248	3 257	9 634	.
1991	9 450	27 484	225 307	.	16 882	3 857	3 214	9 811	.
1992	8 477	27 131	217 202	.	16 163	3 465	3 162	9 536	.
1993	8 268	27 256	213 673	.	15 813	3 330	3 200	9 283	.
1994	8 678	29 315	222 083	.	16 507	3 476	3 443	9 588	.
1995	8 761	30 759	222 463	.	16 776	3 504	3 648	9 624	.
1996	8 986	33 124	229 868	1 522	17 733	3 579	3 952	10 122	80
1997	9 578	37 927	237 125	2 851	18 885	3 803	4 515	10 416	151
1998
1999	9 491	44 855	230 456	4 252	19 403	3 730	5 313	10 135	225
2000	9 578	48 762	232 676	5 295	20 292	3 764	5 794	10 496	238
2001	9 132	48 579	229 730	5 556	19 762	3 589	5 778	10 146	250
2002	10 234	54 953	236 391	5 884	21 298	4 034	6 547	10 452	265
2003	11 243	56 160	227 088	17 732	21 963	4 432	6 691	10 042	798
2004	11 631	57 842	249 099	8 725	22 816	4 587	6 976	10 860	393
2005	11 945	61 022	246 841	8 791	23 410	4 711	7 358	10 944	396
2006	12 291	63 286	253 426	9 063	24 151	4 848	7 638	11 257	409
2007	12 934	65 874	256 072	9 839	24 917	5 101	7 955	11 417	444
2008	13 024	68 721	263 048	11 077	25 836	5 079	8 533	11 724	500
2009	13 077	71 309	257 700	11 462	25 963	5 100	8 855	11 491	517
2010	12 587	72 900	255 877	11 618	25 913	4 909	9 049	11 431	524

*Inkluderer «rusbrus» (includes alcopops)

Note: Tallene omfatter registrert omsetning av alkohol. Omsetningstallene inkluderer lettøl. Det uregistrerte forbruk i form av hjemmeproduert alkohol, turistimport og smuglervarer inngår ikke. Statistisk sentralbyrå publiserte ikke omsetningstall i 1998.

Note: The figures are based on registered sales of alcohol. The figures includes light beer. Unregistered consumption, such as home-produced alcohol, tourist import and smuggled alcohol, is not included. The figures from 1998 are not available from Statistics Norway.

Kilde: Statistisk sentralbyrå (ssb.no)

Source: Statistics Norway (ssb.no)

Tabell 1.7 Årlig omsetning av alkohol i Norge per innbygger 15 år og eldre i vareliter og i liter ren alkohol 1980–2010

Annual sales of alcohol in Norway per inhabitant aged 15 years and older in litres and in litres of pure alcohol 1980–2010

	Vareliter (Litres)				Liter ren alkohol (Litres of pure alcohol)				
	Brennevin	Vin	Øl	Frukt-drikk*	Totalt	Brennevin	Vin	Øl	Frukt-drikk*
	Spirits	Wine	Beer	Fruit drink*	Total	Spirits	Wine	Beer	Fruit drink*
1980	5,80	5,68	61,93	.	5,98	2,46	0,75	2,77	.
1981	4,85	5,36	57,43	.	5,32	2,06	0,69	2,57	.
1982	3,70	4,40	59,99	.	4,83	1,57	0,57	2,69	.
1983	3,87	5,08	57,45	.	4,85	1,63	0,65	2,57	.
1984	3,87	5,53	59,01	.	4,98	1,62	0,71	2,65	.
1985	4,30	6,41	59,54	.	5,22	1,77	0,82	2,63	.
1986	3,91	6,46	63,45	.	5,27	1,61	0,83	2,83	.
1987	4,00	7,35	63,86	.	5,38	1,63	0,93	2,82	.
1988	3,55	7,95	64,92	.	5,26	1,45	0,97	2,84	.
1989	3,25	8,13	63,93	.	5,08	1,33	0,97	2,78	.
1990	3,03	7,93	64,61	.	4,99	1,24	0,95	2,81	.
1991	2,74	7,98	65,41	.	4,90	1,12	0,93	2,85	.
1992	2,45	7,84	62,78	.	4,67	1,00	0,91	2,76	.
1993	2,38	7,84	61,50	.	4,55	0,96	0,92	2,67	.
1994	2,49	8,40	63,65	.	4,74	1,00	0,99	2,75	.
1995	2,50	8,78	63,49	.	4,79	1,00	1,04	2,75	.
1996	2,56	9,42	64,27	0,43	5,04	1,02	1,12	2,88	0,02
1997	2,71	10,75	67,19	0,81	5,28	1,01	1,28	2,95	0,04
1998
1999	2,66	12,59	64,68	1,19	5,45	1,05	1,49	2,84	0,06
2000	2,67	13,61	64,92	1,48	5,66	1,05	1,62	2,93	0,07
2001	2,54	13,49	63,80	1,54	5,49	1,00	1,60	2,82	0,07
2002	2,83	15,19	65,34	1,63	5,89	1,12	1,81	2,89	0,07
2003	3,09	15,42	62,35	4,87	6,03	1,22	1,84	2,76	0,22
2004	3,17	15,77	67,93	2,38	6,22	1,25	1,90	2,96	0,11
2005	3,25	16,61	67,20	2,39	6,37	1,28	2,00	2,98	0,11
2006	3,29	16,95	67,88	2,42	6,46	1,30	2,05	3,01	0,11
2007	3,43	17,51	67,83	2,61	6,60	1,35	2,11	3,02	0,12
2008	3,40	17,94	68,68	2,89	6,75	1,33	2,23	3,06	0,13
2009	3,36	18,35	66,30	2,95	6,68	1,31	2,28	2,96	0,13
2010	3,23	18,70	65,62	2,98	6,66	1,26	2,32	2,94	0,14

*Inkluderer «rusbrus» (includes alcopops)

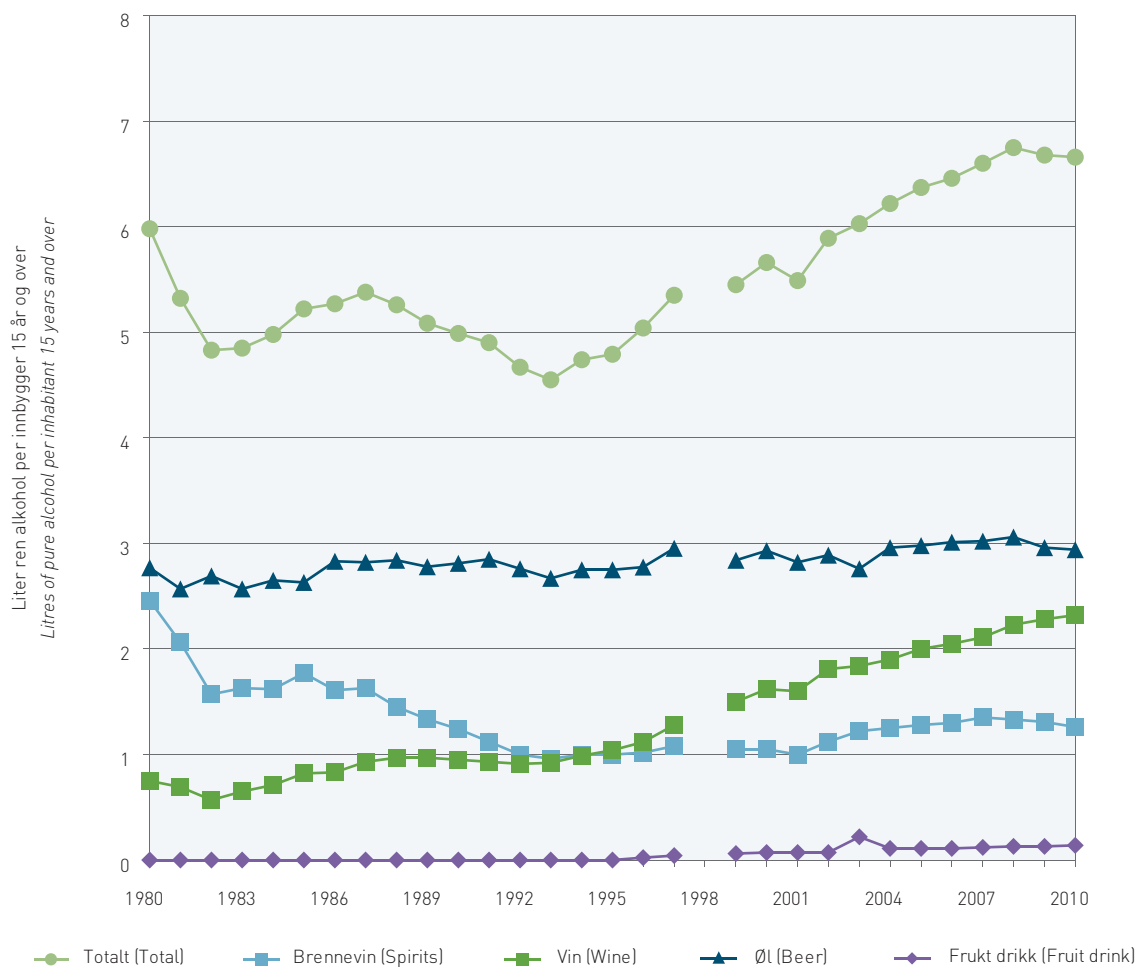
Note: Tallene omfatter registrert omsetning av alkohol. Det uregistrerte forbruket i form av hjemmeproduisert alkohol, turistimport og smuglervarer inngår ikke. Omsetningstallene inkluderer lettøl, slik at tallene avviker fra tall i tabell 1.5. Statistisk sentralbyrå publiserte ikke omsetningstall i 1998.

Note: The figures are based on registered sales of alcohol. Unregistered consumption, such as home-produced alcohol, tourist import and smuggled alcohol, is not included. The figures includes light beer, therefore the figures will differ from figures in table 1.5. The figures from 1998 are not available from Statistics Norway.

Kilde: Statistisk sentralbyrå (ssb.no)

Source: Statistics Norway (ssb.no)

Figur 1.7 Årlig omsetning av alkohol i Norge 1980–2010
Annual sales of alcohol in Norway 1980–2010

Kilde : Statistisk Sentralbyrå
 Source: Statistics Norway

Tabell 1.8 Årlig omsetning av forskjellige typer øl i Norge i 1 000 vareliter og i 1 000 liter ren alkohol 1975–2010
Annual sales of different types of beer in Norway in 1,000 litres and in 1,000 litres of pure alcohol 1975–2010

	1 000 vareliter (1,000 litres)				1 000 liter ren alkohol (1,000 litres of pure alcohol)			
	I alt	Sterkøl	Middels sterkt øl	Lettøl	I alt	Sterkøl	Middels sterkt øl	Lettøl
	Total	Strong beer	Medium beer	Light beer	Total	Strong beer	Medium beer	Light beer
1975	181 670	26 837	142 064	12 769	7 977	1 514	6 194	269
1976	179 657	25 105	143 816	10 736	8 121	1 411	6 472	238
1977	183 484	25 837	147 185	10 462	8 247	1 475	6 535	237
1978	186 529	28 304	148 573	9 652	8 189	1 678	6 300	211
1979	186 548	28 037	149 005	9 506	8 359	1 579	6 556	224
1980	196 097	27 425	158 629	10 043	8 780	1 544	6 996	240
1981	183 389	25 391	148 573	9 425	8 203	1 425	6 552	226
1982	193 328	27 793	156 042	9 493	8 679	1 556	6 897	226
1983	186 819	25 139	153 043	8 637	8 364	1 410	6 749	205
1984	193 591	22 967	162 402	8 222	8 686	1 298	7 194	194
1985	197 001	21 347	163 468	12 186	8 716	1 219	7 209	288
1986	211 593	26 064	173 513	12 016	9 440	1 486	7 669	285
1987	214 718	23 876	178 732	12 110	9 497	1 363	7 846	288
1988	220 369	21 527	185 391	13 451	9 630	1 227	8 083	320
1989	218 583	20 311	184 232	14 040	9 503	1 176	7 994	333
1990	221 753	13 988	192 237	15 528	9 634	825	8 439	370
1991	225 307	12 482	198 731	14 094	9 811	749	8 724	338
1992	217 202	9 935	194 810	12 457	9 536	604	8 630	302
1993	213 673	2 499	200 038	11 136	9 283	152	8 862	269
1994	222 083	2 211	209 306	10 566	9 588	123	9 209	256
1995	222 463	1 599	211 199	9 665	9 624	97	9 293	234
1996	229 868	1 674	218 802	9 391	10 122	99	9 802	222
1997	237 125	1 527	225 683	9 915	10 416	90	10 087	239
1998
1999	230 456	1 146	220 370	8 940	10 135	69	9 850	215
2000	232 676	1 302	223 267	8 107	10 496	82	10 218	195
2001	229 730	1 166	221 456	7 108	10 146	76	9 899	171
2002	236 391	1 373	228 305	6 713	10 452	85	10 205	162
2003	227 088	1 223	219 330	6 535	10 042	81	9 804	157
2004	249 099	1 245	241 786	6 068	10 860	80	10 634	146
2005	246 841	1 404	240 383	5 054	10 944	84	10 738	122
2006	253 426	2 128	246 727	4 571	11 255	122	11 023	110
2007	256 072	1 760	250 314	3 998	11 417	85	11 236	96
2008	263 047	1 998	257 985	3 064	11 724	118	11 532	74
2009	257 548	1 967	253 122	2 458	11 491	118	11 314	59
2010	255 877	2 452	251 036	2 389	11 431	152	11 221	58

Note: Fra 1. juli 1990 ble sterkøl bare tillatt solgt over betjent disk og fra 1. mars 1993 bare fra AS Vinmonopolet. Statistisk sentralbyrå publiserte ikke omsetningstall i 1998.

Note: From 1 July 1990, strong beer was only available from a shop assistant over the counter and from 1 March 1993 only from the Norwegian Wine and Spirit Monopoly. The figures from 1998 are not available from Statistics Norway.

Kilde: Statistisk sentralbyrå (ssb.no)
 Source: Statistics Norway (ssb.no)

Tabell 1.9 Årlig omsetning av forskjellige typer øl i Norge målt i liter ren alkohol per innbygger 15 år og eldre 1975–2010

Annual sales of different types of beer in Norway measured in litres of pure alcohol per inhabitant aged 15 years and older 1975–2010

	I alt	Sterkøl	Middels sterkt øl	Lettoøl
	<i>Total</i>	<i>Strong beer</i>	<i>Medium beer</i>	<i>Light beer</i>
1975	2,62	0,50	2,04	0,09
1976	2,65	0,46	2,11	0,08
1977	2,67	0,48	2,11	0,08
1978	2,63	0,54	2,02	0,07
1979	2,66	0,50	2,09	0,07
1980	2,77	0,49	2,21	0,08
1981	2,57	0,45	2,05	0,07
1982	2,69	0,48	2,14	0,07
1983	2,57	0,43	2,08	0,06
1984	2,65	0,40	2,19	0,06
1985	2,63	0,37	2,18	0,09
1986	2,83	0,45	2,30	0,09
1987	2,82	0,41	2,33	0,09
1988	2,84	0,36	2,38	0,09
1989	2,78	0,34	2,34	0,10
1990	2,81	0,24	2,46	0,11
1991	2,85	0,22	2,53	0,10
1992	2,76	0,17	2,49	0,09
1993	2,67	0,04	2,55	0,08
1994	2,75	0,04	2,64	0,07
1995	2,75	0,03	2,65	0,07
1996	2,88	0,03	2,79	0,06
1997	2,95	0,03	2,86	0,07
1998
1999	2,84	0,02	2,76	0,06
2000	2,93	0,02	2,85	0,05
2001	2,82	0,02	2,75	0,05
2002	2,89	0,02	2,82	0,05
2003	2,76	0,02	2,69	0,04
2004	2,96	0,02	2,90	0,04
2005	2,98	0,02	2,93	0,03
2006	3,01	0,03	2,95	0,03
2007	3,02	0,02	2,97	0,03
2008	3,06	0,02	3,01	0,03
2009	2,96	0,03	2,91	0,02
2010	2,94	0,05	2,87	0,02

Note: Fra 1. juli 1990 ble sterkøl bare tillatt solgt over betjent disk og fra 1. mars 1993 bare fra AS Vinmonopolet. Statistisk sentralbyrå publiserte ikke omsetningstall i 1998.

Note: From 1 July 1990, strong beer was only available from a shop assistant over the counter and from 1 March 1993 only from the Norwegian Wine and Spirit Monopoly. The figures from 1998 are not available from Statistics Norway.

Kilde: Statistisk Sentralbyrå (ssb.no)

Source: Statistics Norway (ssb.no)

Tabell 1.10 Utviklingen i registrert salg av fabrikkframstilte sigaretter, rulletobakk og snus, i tonn pr. år, perioden 1976–2011 (juli-juni)

Annual registered sale of manufactured cigarettes, hand-rolling tobacco and snus, in tons per year, for the years 1976–2011 (July-June)

	Fabrikkframstilte sigaretter	Rulletobakk	Snus
	<i>Manufactured cigarettes</i>	<i>Hand-rolling tobacco</i>	<i>Snus</i>
1976	1 787	4 499	277
1977	1 817	4 350	251
1978	1 936	4 335	276
1979	1 972	4 294	264
1980	2 104	4 368	261
1981	2 045	4 277	264
1982	1 939	4 321	261
1983	1 787	4 179	250
1984	1 856	4 155	257
1985	2 096	3 997	286
1986	2 450	3 853	286
1987	2 666	3 641	269
1988	2 833	3 537	276
1989	2 876	3 450	281
1990	2 926	3 427	286
1991	2 938	3 447	283
1992	3 028	3 470	280
1993	2 644	3 160	272
1994	2 779	3 333	306
1995	2 565	2 891	305
1996	2 599	2 918	327
1997	2 672	2 810	336
1998	2 751	2 710	367
1999	2 663	2 442	369
2000	2 711	2 262	368
2001	2 653	2 078	377
2002	2 590	1 991	400
2003	2 487	1 812	438
2004	2 493	1 480	514
2005	2 363	1 185	628
2006	2 353	1 072	690
2007	2 377	1 019	802
2008	2 401	1 014	934
2009	2 401	1 007	1 065
2010	2 258	964	1 163
2011	2 192	864	1 199

Note: Tallene for ett år gjelder fra juli foregående år, til juni det aktuelle år (eks. 2011 er målinger fra juli 2010 til juni 2011).

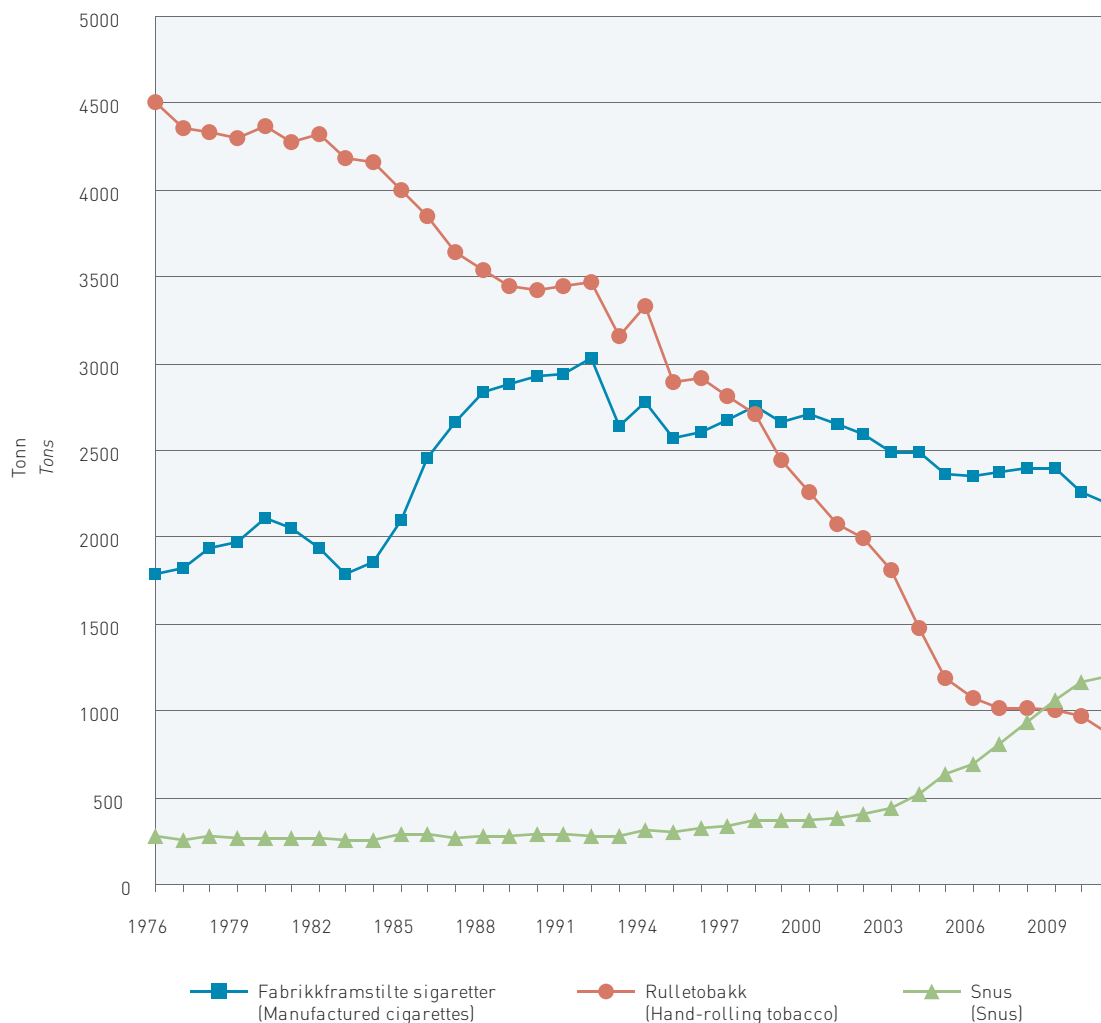
Note: The statistical months runs from July to June (i.e. 2011 include the months from July 2010 – June 2011).

Kilde: Toll- og avgiftsdirektoratet

Source: Norwegian Customs and Excise Directorate

Figur 1.10 Utviklingen i registrert salg av fabrikkframstilte sigaretter, rulletobakk og snus i tonn pr. år for perioden 1976–2011 (juli-juni)

Annual registered sale of manufactured cigarettes, hand-rolling tobacco and snus in tons per year, for the years 1976–2011 (July–June)

Kilde: Toll- og avgiftsdepartementet.
Source: Norwegian Customs and Excise directorate

Tabell 1.11 Utviklingen i registrert salg av fabrikkframstilte sigaretter, rulletobakk og snus i gram per innbygger 15 år og eldre 1976–2011 (juli-juni)

Registered sales of manufactured cigarettes, hand-rolling tobacco and snus, in grams per capita, 15 years and older for the years 1976–2011 (July-June)

	Fabrikkframstilte sigaretter	Rulletobakk	Snus
	<i>Manufactured cigarettes</i>	<i>Hand-rolling tobacco</i>	<i>Snus</i>
1976	583	1468	90
1977	588	1408	81
1978	621	1391	89
1979	628	1367	84
1980	664	1379	82
1981	640	1339	83
1982	602	1341	81
1983	550	1285	77
1984	566	1267	78
1985	633	1208	86
1986	735	1155	86
1987	793	1083	80
1988	835	1042	81
1989	841	1009	82
1990	853	998	83
1991	853	1001	82
1992	875	1003	81
1993	761	909	78
1994	796	955	88
1995	732	825	87
1996	739	830	93
1997	757	796	95
1998	776	765	104
1999	747	685	104
2000	756	631	103
2001	737	577	105
2002	716	550	111
2003	683	498	120
2004	680	404	140
2005	639	321	170
2006	630	287	185
2007	630	270	212
2008	627	265	244
2009	618	259	274
2010	573	245	295
2011	548	216	330

Note: Tallene for ett år gjelder fra juli foregående år, til juni det aktuelle år (eks. 2011 er målinger fra juli 2010 til juni 2011).

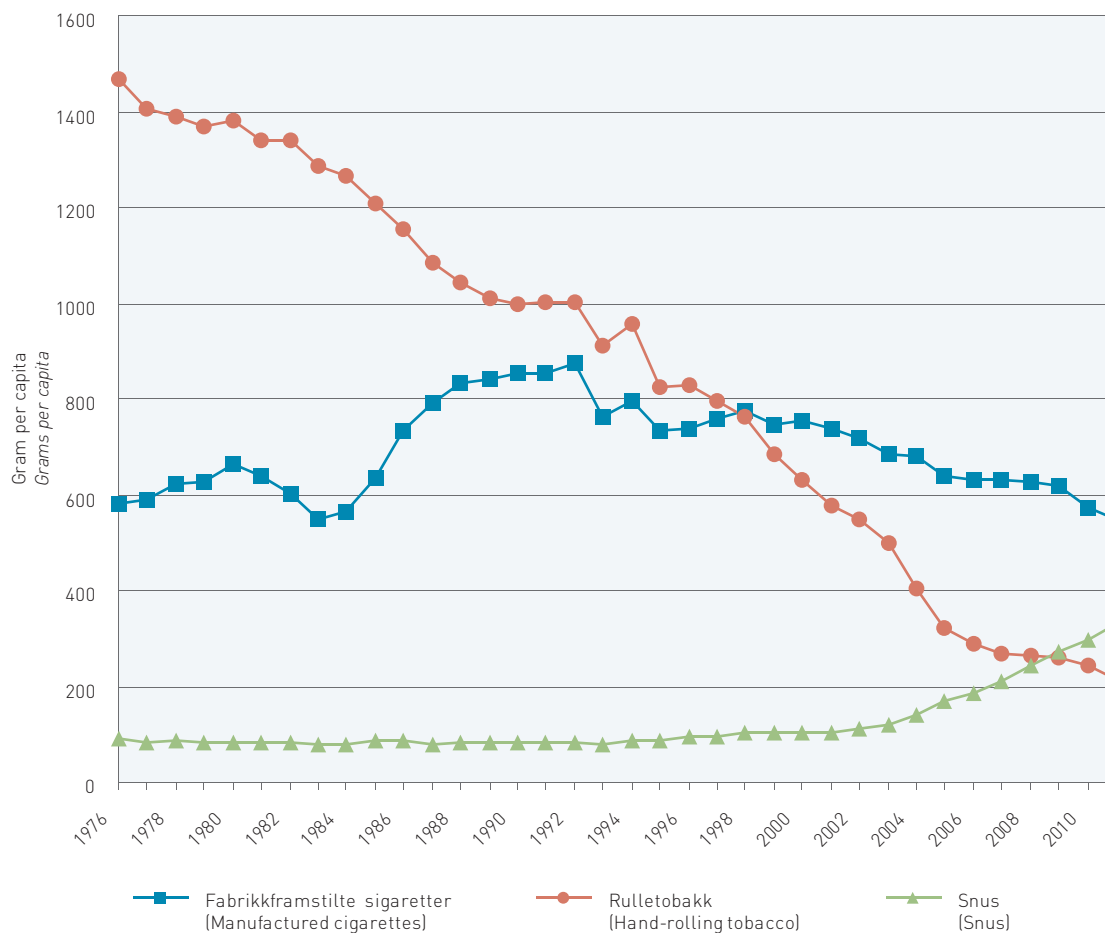
Note: The statistical months runs from July to June (i.e. the year 2011 include the months from July 2010 – June 2011).

Kilde: Toll- og avgiftsdirektoratet

Source: Norwegian Customs and Excise Directorate

Figur 1.11 Utvikling i salg av fabrikkframstilte sigaretter, rulletobakk og snus i gram per innbygger 15 år og eldre 1976-2011 (juli-juni)

Annual registered sale of manufactured cigarettes, hand-rolling tobacco and snus in grams per capita aged 15 years 1976-2011 (July-June)

Kilde: Toll- og avgiftsdirektoratet.
Source: Norwegian Customs and Excise directorate

Tabell 1.12 Salg av avhengighetsskapende legemidler angitt i definerte døgndoser (DDD) per 1000 innbyggere per døgn 1988–2010
Sale of addictive medication given in defined daily doses per 1000 inhabitants per day 1988–2010

	Anxiolytika, hypnotika og sedativa				Opioider (ATC gruppe N02A)				Sentralt virkende sympatomimetika			
	Anxiolytika (benzodiazepiner) (ATC gruppe N05BA)	Hypnotika (benzodiazepiner) (ATC gruppe N05CD)	Z-hypnotika (ATC gruppe N05CF)	Morfin	Oxycodone	Kodein (kombinert med paracetamol)	Fentanyl	Buprenorfin (1,2 mg) *	Tramadol	Amfetamin	Dexamfetamin	Metylfenidat
1988	24,4	42,3	2,7	0,67	..	11,20
1989	23,7	42,7	2,3	0,80	..	10,90
1990	23,3	39,9	2,1	0,87	..	11,10
1991	22,3	35,2	0,5	0,90	..	11,40
1992	21,4	29,7	0,0	1,00	..	11,40
1993	19,7	27,4	0,0	1,06	..	11,30
1994	19,1	25,4	0,8	1,04	..	11,30
1995	18,3	21,7	4,2	1,10	..	11,10	0,04
1996	17,5	19,9	7,0	1,10	..	11,20	0,14
1997	17,4	18,4	9,9	1,10	..	11,50	0,26
1998	17,7	17,0	12,5	1,30	..	11,70	0,35	..	0,09
1999	17,9	15,1	15,2	1,40	..	11,80	0,43	..	0,38
2000	18,0	13,7	18,1	1,40	..	11,90	0,54	..	0,61
2001	18,3	13,1	20,9	1,40	0,04	12,50	0,61	..	0,75
2002	18,8	12,3	23,5	1,50	0,20	12,90	0,72	..	1,07	0,03	0,12	1,08
2003	19,3	9,2	27,7	1,50	0,38	13,00	0,76	..	1,34	0,04	0,12	1,68
2004	19,8	8,7	30,3	1,50	0,60	12,80	0,81	0,37	1,61	0,04	0,14	2,42
2005	20,1	8,5	32,8	1,48	0,82	12,90	0,89	0,37	1,86	0,04	0,16	3,23
2006	19,7	8,0	34,5	1,42	0,99	12,84	0,97	0,40	2,12	0,04	0,20	3,88
2007	19,4	7,5	36,3	1,31	1,12	12,66	1,03	0,41	2,43	0,05	0,23	4,59
2008	19,4	7,2	36,8	1,34	1,29	12,53	1,13	0,48	2,76	0,06	0,30	5,26
2009	18,9	6,9	37,2	1,34	1,49	12,18	1,12	0,54	2,99	0,07	0,35	5,76
2010	18,0	6,3	36,8	1,21	1,51	11,68	1,19	0,58	3,23	0,08	0,38	6,21

*Gjelder doser beregnet til behandling av smerter, se også tabell 1.16.

* Include analgesic doses. See also table 1.16.

Note: En definert døgndose (teknisk måleenhet) er den antatte gjennomsnittlige døgndose brukt ved preparatets hovedindikasjon hos voksne.

Note: A defined daily dose (technical unit of measure) is defined as the assumed average dose per day for a drug used on its main indication in adults.

Kilde: Grossistbasert legemiddelstatistikk, Folkehelseinstituttet (legemiddelforbruk.no)

Source: The Norwegian Drug Wholesales Statistics, Norwegian Institute of Public Health (www.legemiddelforbruk.no)

Tabell 1.13 Brukere av benzodiazepiner og benzodiazepin lignende legemidler (ATC gruppe N05BA, N05CD, N05CF) fordelt på fylke 2010*Users of benzodiazepines and benzodiazepine related drugs (ATC groups N05BA, N05CD, N05CF) per county 2010*

	Anxiolytika (benzodiazepiner) (ATC gruppe N05BA)		Hypnotika (benzodiazepiner) (ATC gruppe N05CD)		Z-hypnotika (benzodiazepin lignende) (ATC gruppe N05CF)	
	Antall brukere	Brukere per 1000 innbyggere	Antall brukere	Brukere per 1000 innbyggere	Antall brukere	Brukere per 1000 innbyggere
	<i>Number of users</i>	<i>Users per 1000 inhabitants</i>	<i>Number of users</i>	<i>Users per 1000 inhabitants</i>	<i>Number of users</i>	<i>Users per 1000 inhabitants</i>
Østfold	18 904	69	1 974	7	22 359	82
Akershus	25 883	48	3 389	6	38 762	72
Oslo	28 124	47	4 971	8	41 181	69
Hedmark	11 010	58	1 369	7	14 108	74
Oppland	11 970	64	1 512	8	15 315	82
Buskerud	15 440	60	2 476	10	20 000	77
Vestfold	14 012	60	2 600	11	18 584	80
Telemark	12 079	72	2 375	14	14 792	88
Aust-Agder	6 850	63	1 145	10	9 266	85
Vest-Agder	10 146	59	2 469	14	13 849	81
Rogaland	20 524	48	3 968	9	28 427	66
Hordaland	21 342	44	4 009	8	30 047	63
Sogn og Fjordane	3 564	33	579	5	5 591	52
Møre og Romsdal	13 163	52	2 339	9	18 727	74
Sør-Trøndelag	13 889	48	1 829	6	17 685	61
Nord-Trøndelag	5 959	45	744	6	8 883	67
Nordland	12 117	51	2 439	10	17 342	73
Troms	7 053	45	1 162	7	9 727	62
Finnmark	3 340	46	445	6	4 778	65

Note: Tallene viser antall som har fått minst en utlevering etter resept fra apotek og andel per 1000 innbyggere (ettårs prevalens) i 2010.

Note: Number of individuals who had at least one prescription dispensed and proportion per 1000 inhabitants (one year prevalence) in 2010.

Kilde: Reseptregisteret, Folkehelseinstituttet (www.reseptregisteret.no)

Source: The Norwegian Prescription Database, Norwegian Institute of Public Health (www.norpd.no)

Tabell 1.14 Salg av anxiolytika (benzodiazepiner ATC gruppe N05BA) fordelt på fylke, angitt i definerte døgndoser per 1000 innbyggere per døgn 1999–2010*Sale of tranquillisers (benzodiazepines, ATC group N05BA) by county given in defined daily doses per 1000 inhabitants per day 1999–2010*

Fylke County	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Østfold	27,4	27,3	26,7	26,8	27,8	29,2	29,5	30,4	31,5	30,1	28,3	28,4
Akershus	14,6	14,3	14,7	14,8	15,4	15,6	16,0	15,7	15,8	15,9	15,3	14,4
Oslo	21,3	20,7	20,7	20,9	21,2	21,3	21,8	20,5	19,6	19,6	19,2	17,8
Hedmark	17,2	16,6	16,5	16,8	16,7	17,2	17,4	17,2	16,7	16,9	16,1	15,4
Oppland	19,6	19,8	20,3	21,2	21,0	21,5	22,3	22,9	22,7	22,7	22,3	21,0
Buskerud	20,4	20,6	21,2	22,2	23,6	24,7	24,2	23,6	22,9	23,1	23,1	21,1
Vestfold	19,4	19,8	20,7	21,4	21,7	22,2	23,3	22,9	22,5	22,4	20,8	19,1
Telemark	26,3	27,4	27,8	28,8	29,4	30,0	30,4	29,4	28,9	30,5	33,1	31,5
Aust-Agder	23,3	22,7	22,8	24,1	25,0	25,8	25,9	24,5	23,1	22,7	21,4	20,7
Vest-Agder	22,1	22,1	22,9	24,1	26,7	26,6	26,0	25,0	24,8	25,3	24,5	23,1
Rogaland	19,2	18,9	19,2	19,3	19,1	18,9	18,7	18,4	18,3	18,3	18,0	17,5
Hordaland	14,7	15,1	15,8	16,5	17,5	18,9	19,1	18,6	18,0	18,1	16,9	16,1
Sogn og Fjordane	10,5	10,5	10,5	10,9	10,9	11,7	11,5	10,9	10,5	10,5	10,6	10,0
Møre og Romsdal	14,0	14,1	14,8	15,5	15,3	15,6	15,8	15,9	16,0	16,1	15,7	15,1
Sør-Trøndelag	15,6	16,3	17,2	16,9	16,5	17,2	16,8	16,3	15,7	15,3	14,5	13,9
Nord-Trøndelag	13,1	13,4	13,8	14,2	14,3	15,0	15,1	14,9	14,9	14,6	14,1	12,8
Nordland	13,9	14,5	15,0	15,4	15,1	15,7	16,0	16,0	16,2	16,8	16,8	16,5
Troms	13,0	12,8	13,2	14,2	14,9	15,4	16,1	16,1	16,1	16,1	15,9	15,2
Finnmark	11,1	11,5	11,5	12,6	13,4	15,1	16,9	17,1	16,6	16,8	16,8	16,0
Hele landet (Country)	17,9	18,0	18,4	18,8	19,3	19,8	20,1	19,7	19,4	19,4	18,9	18,0

Note 1: En definert døgndose (teknisk måleenhet) er den antatte gjennomsnittlige døgndose brukt ved preparatets hovedindikasjon hos voksne.

Note 1: A defined daily dose (technical unit of measure) is defined as the assumed average dose per day for a drug used on its main indication in adults.

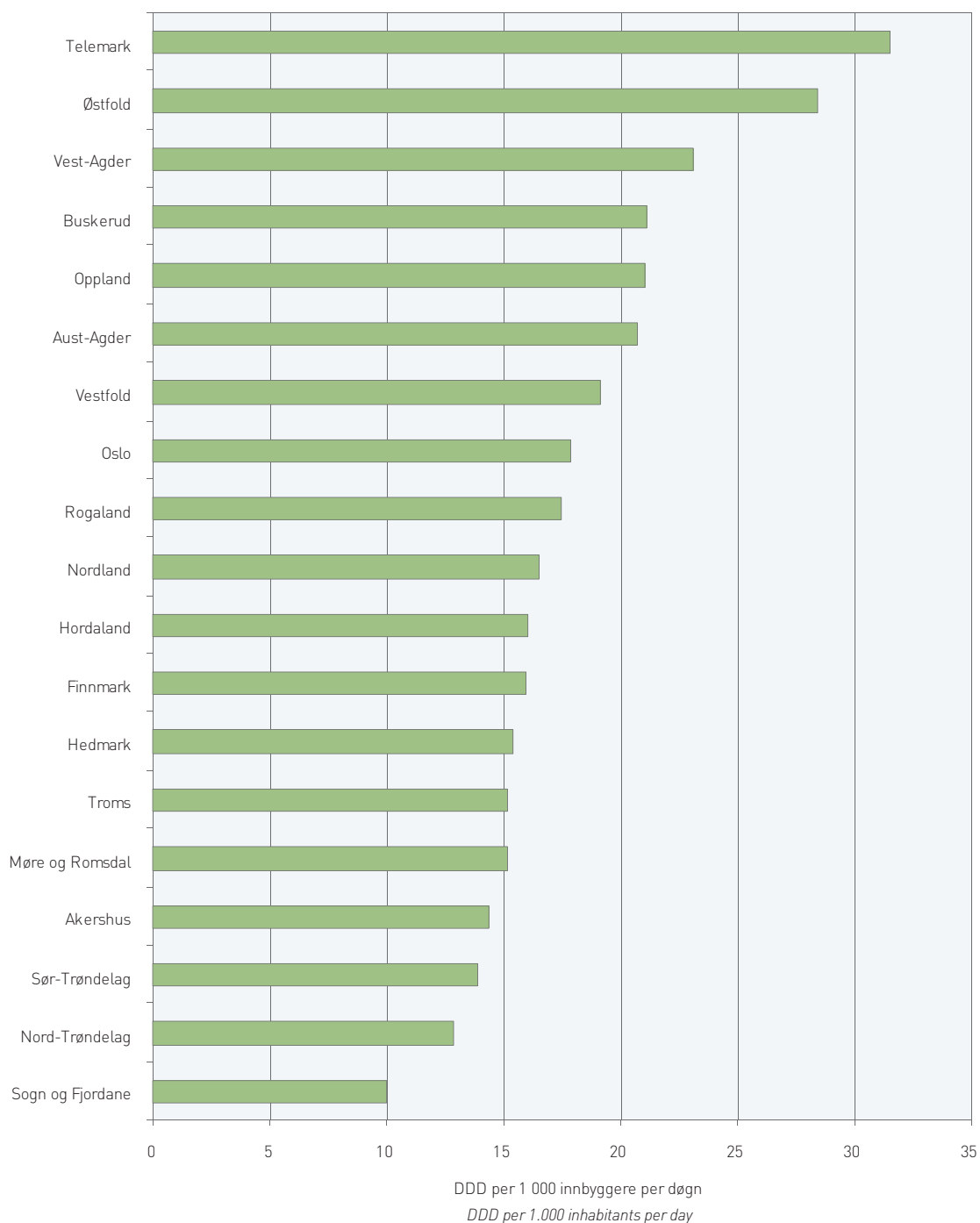
Note 2: Salg fra grossist til firma som produserer forhåndspakkede legemidler til enkeltpasienter (multidose pakninger) blir registrert på fylket der firmaet er registrert. Det som produseres kan være solgt fra apotek i hele landet. I Østfold finnes en pakkeenheter som gir større salg der enn i andre fylker.

Note 2: The high sales in Østfold partly have technical explanations.

Kilde: Grossistbasert legemiddelstatistikk. Folkehelseinstituttet (legemiddelforbruk.no)

Source: The Norwegian Drug Wholesales Statistics, Norwegian Institute of Public Health (legemiddelforbruk.no)

Figur 1.14 Salg av anxiolytika fordelt på fylke 2010
Sale of tranquillisers by county 2010

Kilde: Grossistbasert legemiddelstatistikk. Folkehelseinstituttet.
Source: *The Norwegian Drug Wholesales Statistics, Norwegian Institute of Public Health*

Tabell 1.15 Salg av hypnotika og sedativa (benzodiazepiner og z-hypnotika ATC grupper N05CD og N05CF) fordelt på fylke, angitt i definerte døgndoser per 1000 innbyggere per døgn 1999–2010

Sale of hypnotics and sedatives (benzodiazepines and Z-hypnotics, ATC groups N05CD and N05CF) by county given in defined daily doses per 1000 inhabitants per day 1999–2010

Fylke County	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Østfold	36,0	36,7	39,0	41,7	43,5	48,7	51,5	56,2	60,8	58,1	49,2	49,0
Akershus	25,5	26,4	29,0	30,7	32,0	34,5	36,3	37,6	39,2	39,8	40,0	38,9
Oslo	41,0	41,1	43,9	45,7	44,8	46,1	47,4	46,9	46,6	45,5	44,3	41,6
Hedmark	27,8	28,7	31,2	34,0	35,0	37,1	39,9	41,5	42,4	42,3	42,2	40,8
Oppland	33,4	35,1	38,0	40,5	42,8	45,9	50,2	53,2	55,6	56,4	57,6	55,4
Buskerud	32,7	34,3	37,0	39,5	40,4	42,9	45,5	46,2	47,5	48,4	49,3	47,2
Vestfold	32,3	33,5	36,4	37,5	39,0	40,4	44,1	46,1	48,2	49,5	49,3	48,5
Telemark	37,3	38,8	42,1	44,7	45,9	48,3	51,5	52,9	55,6	56,7	58,4	57,6
Aust-Agder	39,1	38,7	41,0	44,2	46,7	49,7	53,5	54,5	55,3	56,4	56,2	55,6
Vest-Agder	37,2	36,9	40,3	42,2	45,3	47,1	49,2	50,3	51,8	54,8	56,4	55,1
Rogaland	29,3	30,2	32,2	33,4	34,3	35,1	36,9	37,6	38,3	38,8	39,5	38,4
Hordaland	26,2	27,8	30,2	31,8	33,6	35,5	37,5	38,5	39,2	38,9	38,8	37,1
Sogn og Fjordane	19,6	19,7	21,7	23,3	24,5	24,8	26,2	27,0	27,7	27,7	27,8	27,1
Møre og Romsdal	27,9	29,3	32,5	34,7	35,7	38,2	40,8	42,7	44,8	45,5	45,9	45,1
Sør-Trøndelag	27,1	29,2	32,1	32,3	33,2	34,5	35,6	36,2	35,8	34,5	34,8	34,0
Nord-Trøndelag	27,3	29,4	31,5	33,7	34,7	37,4	39,7	40,2	42,4	42,3	42,4	40,3
Nordland	26,4	28,1	30,4	31,4	32,6	34,7	37,2	38,7	40,4	41,9	42,2	42,1
Troms	20,1	20,7	22,7	24,4	25,0	26,8	29,4	30,6	31,7	33,4	33,3	32,4
Finnmark	16,4	17,0	18,3	19,5	20,3	21,9	24,8	26,5	27,8	28,8	29,4	29,1
Hele landet (Country)	30,4	31,4	34,0	35,8	36,9	38,9	41,2	42,5	43,8	44,0	43,6	42,4

Note 1: En definert døgndose (teknisk måleenhet) er den antatte gjennomsnittlige døgndose brukt ved preparatets hovedindikasjon hos voksne.

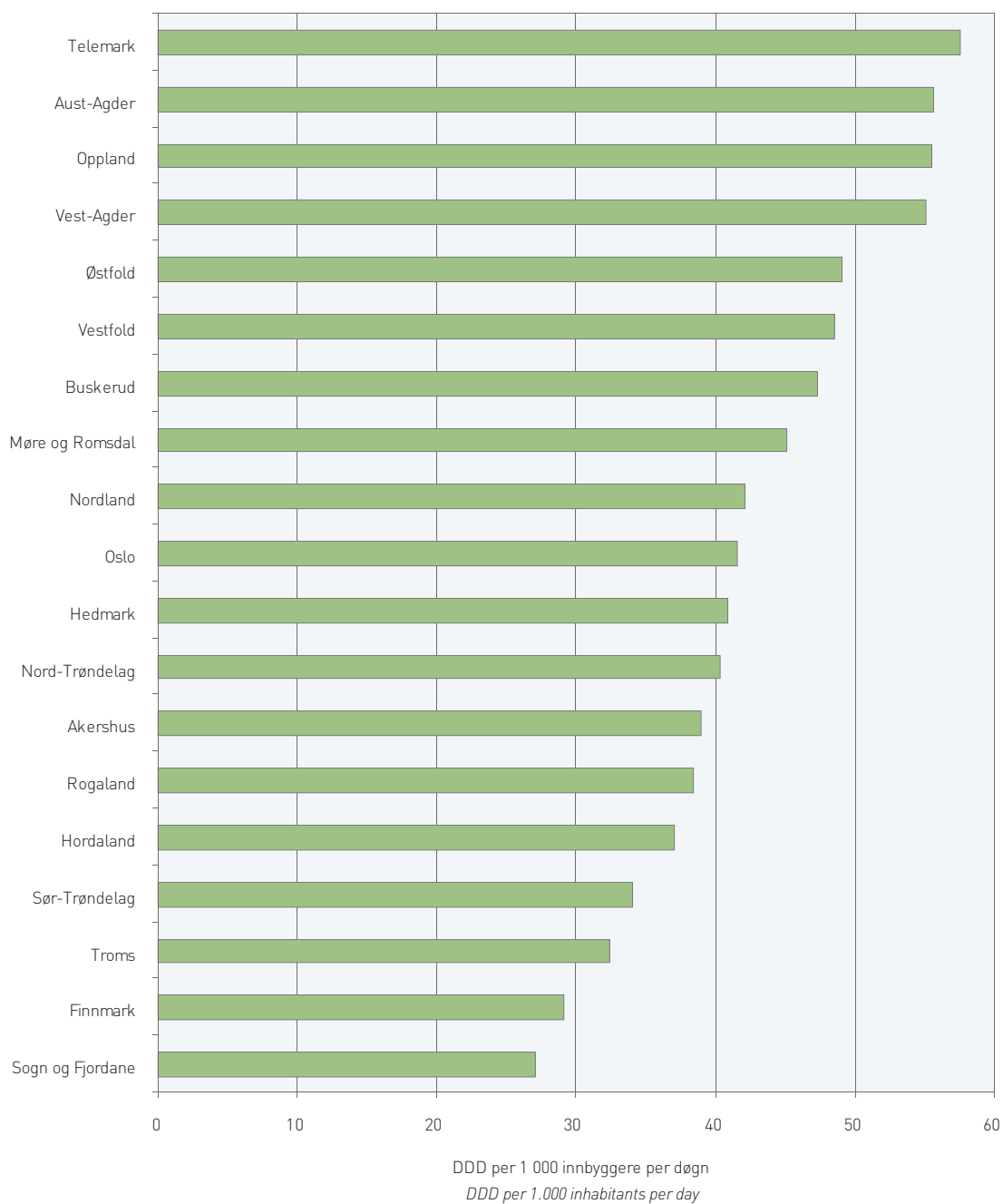
Note 1: A defined daily dose (technical unit of measure) is defined as the assumed average dose per day for a drug used on its main indication in adults.

Note 2: Salg fra grossist til firma som produserer forhåndspakkede legemidler til enkeltpasienter (multidose pakninger) blir registrert på fylket der firmaet er registrert. Det som produseres kan være solgt fra apotek i hele landet. I Østfold finnes en pakkeenheter som gir større salg der enn i andre fylker.

Note 2: The high sales in Østfold partly have technical explanations.

Kilde: Grossistbasert legemiddelstatistikk. Folkehelseinstituttet (legemiddelforbruk.no)

Source: The Norwegian Drug Wholesales Statistics, Norwegian Institute of Public Health (legemiddelforbruk.no)

Figur 1.15 Salg av hypnotika og sedativa fordelt på fylke 2010*Sale of hypnotics and sedatives by county 2010*

Kilde : Grossistbasert legemiddelstatistikk. Folkehelseinstituttet

Source: The Norwegian Drug Wholesales Statistics, Norwegian Institute of Public Health

Tabell 1.16 Salg av legemidler til bruk ved opioidavhengighet (ATC gruppe N07BC) angitt i definerte døgndoser (DDD) per 1000 innbyggere per døgn 1999–2010*Sale of medication used in substitution treatment given in DDD/1000 inhabitants/day 1999–2010*

Legemiddel (Medication)	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Metadon (N07BC02, DDD= 25 mg)	0,58	1,02	1,37	1,83	3,12	3,15	3,46	3,32	2,93	2,90	2,53	2,53
Buprenorfin (N07BC01, DDD= 8 mg)	0,01	0,05	0,07	0,13	0,19	0,29	0,44	0,60	0,59	0,61	0,73	0,80
Buprenorfin, kombinasjon (N07BC51, DDD=8 mg)	0,01	0,04	0,05	0,05	0,21	0,30	0,29	0,40
Totalt (Total)	0,59	1,07	1,44	1,96	3,32	3,48	3,95	3,97	3,73	3,81	3,55	3,73

Note: En definert døgndose (teknisk måleenhet) er den antatte gjennomsnittlige døgndose brukt ved preparatets hovedindikasjon hos voksne.

Note: A defined daily dose (technical unit of measure) is defined as the assumed average dose per day for a drug used on its main indication in adults.

Kilde: Grossistbasert legemiddelstatistikk. Folkehelseinstituttet (legemiddelforbruk.no)

Source: The Norwegian Drug Wholesales Statistics, Norwegian Institute of Public Health (legemiddelforbruk.no)

Tabell 1.17 Salg av legemidler til bruk ved nikotinavhengighet (ATC gruppe N07BA) angitt i definerte døgndoser (DDD) per 1000 innbyggere per døgn 1999–2010*Sale of medication used in treatment for nicotine dependence given in DDD/1000 inhabitants/day 1999–2010*

Legemiddel (Medication)	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Nikotin (N07BA01)	2,38	2,70	2,80	3,04	3,60	3,45	3,56	4,02	4,38	4,54	4,78	4,97
Vareniklin (N07BA03)								0,01	0,59	0,80	0,95	0,94
Totalt (Total)	2,38	2,70	2,80	3,04	3,60	3,45	3,56	4,02	4,98	5,34	5,73	5,91

Note: En definert døgndose (teknisk måleenhet) er den antatte gjennomsnittlige døgndose brukt ved preparatets hovedindikasjon hos voksne.

Note: A defined daily dose (technical unit of measure) is defined as the assumed average dose per day for a drug used on its main indication in adults.

Kilde: Grossistbasert legemiddelstatistikk. Folkehelseinstituttet (legemiddelforbruk.no)

Source: The Norwegian Drug Wholesales Statistics, Norwegian Institute of Public Health (legemiddelforbruk.no)

2. Bevillinger for alkoholomsetning

2. Licences to sell and serve alcohol

Ifølge alkoholloven av 2. juni 1989 kan drikk med over 2,5 prosent alkohol bare selges og skjenkes av en som har fått tildelt særskilt bevilling. Beslutningsmyndigheten for slike bevillinger ligger i hovedsak på kommunalt nivå. Med unntak for enkelte statlige bevillinger, er det den enkelte kommune som behandler søknader om salgs- og skjenkebevillinger, og som regulerer dem ut fra alkohollovens rammer.

Inntil 2005 var kategoriseringen av alkoholholdig drikk basert på betegnelsene middelsterkt og sterkt øl, vin og brennevin. En lovendring i 2005 satte nye kriterier for kategoriene. Nå baseres den på drikkens alkoholstyrke framfor om det betegnes som øl, vin eller brennevin. Gruppe 1 er drikk med høyst 4,7 prosent alkohol, gruppe 2 er drikk med inntil 22 volumprosent, og gruppe 3 er drikk med mellom 22 og 60 prosent alkohol.

Salgsbevillinger

Varer som kommer inn under gruppe 2 og 3 kan bare selges på Vinmonopolet. Inntil 1993 kunne private få bevilling til å selge sterkøl med alkoholprosent over 4,7, men nå er det bare Vinmonopolet som har anledning til det. Tidligere kunne vinmonopolutsalg gis bevilling som bare omfattet vin. Slike begrensninger er ikke gitt etter 1985.

2.2 < Antallet vinmonopolbutikker har økt gradvis fra 1980. Tidligere eksisterte det en øvre grense for hvor mange vinmonopolbutikker det kunne være i landet. Ordningen ble opphevet i 2005 fordi det ikke lenger ble sett på som nødvendig med en regulering på dette området. Nå er det Vinmonopolet som avgjør om det skal søke bevilling, og den aktuelle kommunen som behandler søknaden. Stadig flere kommuner har gitt slike bevillinger.

Bevilling for å selge alkoholholdig drikk i gruppe 1 gis vanligvis til private virksomheter, som oftest dagligvarebutikker. Tidligere gjaldt slike bevillinger utelukkende øl. Fra 2003 ble «rusbrus» en del av vareutvalget etter en avgjørelse i EØS-domstolen som sa at alle alkoholsorter med samme alkoholstyrke må likebehandles. Som følge av strukturelle endringer i handelsnæringen, har det blitt færre dagligvarebutikker de siste 20 årene. Det har bidratt til at også antall salgssteder for alkoholholdig drikk gruppe 1 er redusert. Selv om antall salgssteder er redusert, har det blitt stadig flere kommuner som gir salgsbevilling for alkoholholdig drikk gruppe 1. I 2003 kunne en for første gang kjøpe øl og «rusbrus» i samtlige kommuner i Norge.

> 2.3

Skjenkebevillinger

Inntil det nye kategoriseringssystemet kom på plass i 2005, spesifiserte skjenkebevillingene hvilke alkoholsorter som kunne skjenkes. Nå omfatter bevillingene enten all alkoholholdig drikk, alkoholholdig drikk i gruppe 1 og 2, eller bare gruppe 1. For å lette sammenligningen i tabellene, er tallene for tidligere år gruppert på grunnlag av den nye inndelingen.

Antall skjenkesteder med kommunal bevilling er nesten tredoblet siden 1980. Tabell 2.5 viser at det i samme tidsrom har blitt stadig vanligere å gi bevillinger som omfatter skjenking av all alkoholholdig drikk. Samtidig viser tabell 2.6 at det har blitt færre kommuner uten skjenkested. Samlet sett har det altså skjedd en liberalisering med hensyn til kommunale skjenkebevillinger.

> 2.4

> 2.5

> 2.6

Nesten alle skjenkebevillinger er kommunale. For befalsmesser og passasjerskip gis det imidlertid statlige bevillinger. Tabell 2.7 viser en fylkesmessig oversikt over disse.

> 2.7

2. Licences to sell and serve alcohol

Under the Alcohol Act of June 2, 1989, beverages containing a higher alcoholic content than 2.5 per cent by volume may only be sold and served by persons in possession of an appropriate licence. The authority to grant licences lies in general with the municipal authorities. Applications to sell and to serve alcohol are dealt with by municipal authorities, except where state licences are concerned, and it is the municipal authorities that supervise and regulate licensing practices under the terms of the Alcohol Act.

Prior to 2005, alcoholic beverages were classified according to the following designations: medium strength and strong beer, wine and spirits. A 2005 amendment to the law established a new set of classification criteria. Today, classification is based on the alcoholic strength of the beverage rather than a designation (beer, wine or spirits). Group 1 comprises beverages whose alcoholic content does not exceed 4.7 per cent by volume; group 2 comprises beverages whose alcoholic content does not exceed 22 per cent by volume; and group 3 comprises beverages whose alcoholic content lies between 22 and 60 per cent by volume.

Licences to sell alcohol

Only Vinmonopolet is authorised to sell beverages in group 2 and 3. Private persons/businesses could apply for a licence to sell strong beer with an alcoholic content of 4.7 per cent or more by volume until 1993. Since then, Vinmonopolet has retained sole rights. Also in the past, Vinmonopolet's retail outlets could be licensed to sell only wine, but no such limited licence has been issued since 1985.

2.2 <

The number of Vinmonopol retail stores has grown steadily since 1980. Until 2005 there was a limit of how many outlets the country should have, but that system was discontinued in 2005 because it was no longer considered necessary to control such matters. Today, Vinmonopolet itself decides whether to apply for a licence, and the relevant municipal authorities whether to issue

one. Municipal authorities are increasingly likely to grant such licences.

As a rule, a licence to sell group 1 alcoholic beverages is generally issued to private businesses – which in most cases means supermarkets. Until 2003, these licences were restricted to beer. In that year, approval was given for supermarkets to stock alcopop containing no more than 4.7 alcohol by volume in their product range. This happened after a decision in the EEA Court, which said that all types of alcohol with the same strength should be treated the same way. A major 20-year-long restructuring process left the retail sector without many of the traditional grocery stores. The number of retail outlets selling group 1 alcoholic beverages also fell, though despite the decline, municipal authorities are increasingly likely to grant group 1 licences. 2003 was the first year when it was possible to buy beer and/or alcopop in every municipality in Norway.

> 2.3

Licences to serve alcohol

Before the current system of classification came into force in 2005, the type of alcoholic beverage covered by the licence was specified under the terms of the licence. Today, a licence covers either all alcoholic beverages, all in group 1 and 2 or all in group 1. To ease comparison of the different tables, we have used the new classification system to break down data from earlier years.

The number of establishments with a municipal licence to serve alcohol today is nearly three times what it was in 1980. As table 2.5 shows, it is increasingly common for licences to be granted for all types of alcoholic beverage. At the same time, as table 2.6 shows, the number of municipalities without a licensed business serving alcohol is declining. All in all, then, municipal practice with regard to licenses to serve alcohol is increasingly liberal.

> 2.4

> 2.5

> 2.6

Most licences to serve alcohol are issued by the municipal authorities. The state, however, issues licences for the serving of alcohol on passenger ships and military establishments. Table 2.7 provides a county-by-county breakdown.

> 2.7

Tabell 2.1 Salgssteder for alkohol fordelt på bevillingskombinasjon 1980–2010*Establishments licensed to sell alcohol by type of license 1980–2010*

	Brennevin og vin (og sterkøl fra 1993)	Vin	Alt slags øl	Middels sterkt øl	Totalt
	<i>Spirits and wine (and strong beer from 1993)</i>	<i>Wine</i>	<i>All kinds of beer</i>	<i>Medium beer</i>	<i>Total</i>
1980	87	5	1 768	2 869	4 729
1981	88	5	1 721	2 768	4 582
1982	88	4	1 684	2 800	4 576
1983	88	4	1 685	2 744	4 521
1984	90	2	1 795	2 828	4 715
1985	92	1	1 877	3 128	5 098
1986	94	0	1 940	3 236	5 270
1987	98	0	1 993	3 183	5 274
1988	104	0	1 869	3 202	5 175
1989	106	0
1990	106	0	1 722	3 239	5 067
1991	110	0	1 837	3 123	5 070
1992	109	0	1 865	3 027	5 001
1993	110	0	.	4 775	4 885
1994	110	0	.	4 665	4 775
1995	112	0	.	4 524	4 636
1996	112	0	.	4 676	4 788
1997	114	0	.	4 565	4 679
1998	120	0	.	4 448	4 568
1999	130	0	.	4 411	4 541
2000	140	0	.	4 413	4 554
2001	156	0	.	4 430	4 586
2002	176	0	.	4 336	4 512
2003	188	0	.	4 299	4 487
2004	195	0	.	4 361	4 556
2005	198	0	.	4 314	4 512
2006	211	0	.	4 281	4 492
2007	222	0	.	4 230	4 452
2008	239	0	.	4 176	4 415
2009	248	0	.	4 188	4 436
2010	259	0	.	4 176	4 435

Note 1: Salgssteder for kun lettøl er ikke tatt med. Fra 1. mars 1993 ble sterkøl bare tillatt solgt fra AS Vinmonopolet. Statistisk sentralbyrå samlet ikke inn oppgaver over antall salgssteder for øl i 1989.

Note 1: Sales outlets for light beer only are not included. Since March 1, 1993 strong beer can only be bought from Vinmonopolet. In 1989 Statistics Norway did not collect data on number of establishments licensed to sell beer.

Note 2: Før 2004 manglet det enkelte år opplysninger fra noen kommuner, men fra dette år er samtlige kommuner representert. I de tilfeller vi mangler siste års tall har vi brukt opplysninger fra foregående år.

Note 2: Before 2004 information from a few municipalities were lacking. From this year, numbers from all the municipalities are represented. In cases were we lack information on last year, we have used the last available numbers.

Kilder: Statistisk sentralbyrå, AS Vinmonopolet og Statens institutt for rusmiddelforskning
Sources: Statistics Norway, Vinmonopolet and Norwegian Institute for Alcohol and Drug Research

Tabell 2.2 Antall vinmonopolutsalg fordelt på fylke 1996–2010*Number of Vinmonopolet sales outlets by county 1996–2010*

Fylke County	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Østfold	6	6	6	6	6	6	7	7	7	7	9	10	10	10	10
Akershus	11	11	11	13	14	16	18	18	19	19	19	19	21	21	22
Oslo	17	17	18	19	19	20	20	21	21	22	23	24	24	25	26
Hedmark	4	5	5	6	6	6	7	8	9	9	9	10	10	11	12
Oppland	5	5	5	5	5	7	7	8	8	9	10	11	13	14	16
Buskerud	5	5	5	5	6	7	8	8	9	9	9	9	11	12	13
Vestfold	5	5	5	5	6	6	6	6	6	6	6	6	8	8	9
Telemark	5	5	5	5	6	6	8	8	8	8	9	10	11	11	11
Aust-Agder	1	1	2	2	3	4	5	6	6	6	6	6	6	6	6
Vest-Agder	3	3	3	3	4	4	5	5	5	5	6	7	8	9	9
Rogaland	6	6	6	7	8	9	10	11	11	11	11	11	11	13	15
Hordaland	9	9	9	11	11	15	17	18	18	19	19	19	19	20	20
Sogn og Fjordane	3	3	4	4	4	5	7	7	7	7	8	9	10	10	10
Møre og Romsdal	3	3	4	6	7	8	9	10	10	10	13	14	16	17	17
Sør-Trøndelag	8	8	8	8	8	9	10	12	13	13	15	16	16	16	17
Nord-Trøndelag	4	4	5	5	5	5	5	6	7	7	7	7	8	8	9
Nordland	9	9	9	9	9	10	12	13	14	14	15	16	17	17	17
Troms	4	4	5	5	7	7	8	9	9	9	9	10	11	11	11
Finmark	4	5	5	6	6	6	7	7	8	8	8	8	9	9	9
Totalt (Total)	112	114	120	130	140	156	176	188	195	198	211	222	239	248	259

Kilde: AS Vinmonopolet (vinmonopolet.no)

Source: Vinmonopolet (vinmonopolet.no)

Tabell 2.3 Salgssteder for alkoholholdig drikk gruppe 1 (over 2,5 og høyst 4,7 volumprosent), fordelt på fylke 2000–2010*Establishments licensed to sell medium beer by county 2000–2010*

Fylke County	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Østfold	224	214	220	205	205	190	193	201	192	187	186
Akershus	285	286	285	283	277	280	298	284	294	294	288
Oslo	395	424	402	402	396	367	357	361	346	360	394
Hedmark	228	206	214	203	207	204	201	199	189	189	183
Oppland	255	246	237	229	244	238	231	230	225	248	213
Buskerud	223	220	213	216	209	211	206	203	200	197	197
Vestfold	150	150	145	148	151	150	145	149	147	148	148
Telemark	190	185	181	181	180	168	175	179	163	159	160
Aust-Agder	128	128	128	124	125	132	123	120	118	116	120
Vest-Agder	152	156	163	165	162	165	165	153	156	159	160
Rogaland	302	316	308	316	306	302	315	318	314	312	317
Hordaland	450	436	407	404	423	423	413	416	406	404	403
Sogn og Fjordane	160	171	170	160	177	175	171	168	171	171	163
Møre og Romsdal	274	275	265	276	297	311	300	286	295	286	293
Sør-Trøndelag	262	258	253	249	245	261	252	244	239	243	240
Nord-Trøndelag	156	144	147	148	148	153	150	146	137	138	137
Nordland	279	303	304	292	306	297	295	286	291	297	293
Troms	190	192	179	186	187	180	179	178	181	173	177
Finmark	110	120	115	112	116	107	112	109	112	107	104
Totalt (Total)	4 413	4 430	4 336	4 299	4 361	4 314	4 281	4 230	4 176	4188	4176

Note 1: Før 2004 manglet det enkelte år opplysninger fra noen kommuner, men fra dette år er samtlige kommuner representert. I de tilfeller vi mangler siste års tall har vi brukt opplysninger fra foregående år.

Note 2: Before 2004 information from a few municipalities were lacking. From this year, numbers from all the municipalities are represented. In cases where we lack information on last year, we have used the last available numbers.

Kilde: Statens institutt for rusmiddelforskning
Source: Norwegian Institute for Alcohol and Drug Research

Tabell 2.4 Skjenkesteder* for alkohol fordelt på bevillingskombinasjon 1980–2010*Establishments* licenced to serve alcohol by type of licence 1980–2010*

	Gruppe 1 høyst 4,7 vol %	Gruppe 2 høyst 22 vol %	Gruppe 3 høyst 60 vol %	Totalt
	<i>Group 1 max 4,7 vol %</i>	<i>Group 2 max 22 vol %</i>	<i>Group 3 max 60 vol %</i>	<i>Total</i>
1980	600	1 247	592	2 439
1981	594	1 246	632	2 472
1982	531	1 229	691	2 451
1983	508	1 365	733	2 606
1984	503	1 539	763	2 805
1985	524	1 732	863	3 119
1986	422	1 894	941	3 257
1987	434	2 095	1 117	3 646
1988	354	2 193	1 267	3 814
1989
1990	377	2 467	1 730	4 574
1991	317	2 644	1 683	4 644
1992	246	2 569	1 878	4 693
1993	221	2 524	2 030	4 775
1994	251	2 577	2 333	5 161
1995	207	2 589	2 512	5 308
1996	193	2 424	3 019	5 636
1997	158	2 339	3 473	5 970
1998	144	2 304	3 613	6 061
1999	114	2 213	3 925	6 252
2000	104	1 939	4 312	6 355
2001	86	1 808	4 653	6 547
2002	98	1 771	4 889	6 758
2003	59	1 741	5 198	6 998
2004	48	1 349	5 695	7 092
2005	47	1 409	5 668	7 124
2006	94	1 259	5 910	7 263
2007	74	1 223	6 035	7 332
2008	72	1 259	5 899	7 230
2009	61	1 202	6 061	7 324
2010	42	1 171	6 163	7 376

* Gjelder ikke skjenkesteder med statlig bevilling, jf. tabell 2.7. Fra 2008 ble kommunene bedt om å oppgi antall skjenkebevillinger, mens de tidligere ble spurt om skjenkesteder. Det gjør at tallene fra og med 2008 ikke er direkte sammenlignbare med tidligere år.

**This does not include establishments with a state licence (see table 2.7). The municipalities were in 2008 asked to give information regarding the number of licences to serve alcohol, while they usually were asked to provide the number of establishments where alcohol is served. Because of this change the numbers for 2008 and onwards are not directly comparable to earlier years.*

Note 1: Skjenkesteder for kun lettøl, korttids- og ambulerende bevillinger (skjenking ved spesielle anledninger) er ikke tatt med. Statistisk sentralbyrå samlet ikke inn oppgaver over antall skjenkesteder for brennevin, vin og øl i 1989. Statistikken omfatter også skjenkesteder på turist- og høyfjellshoteller, som inntil 1997 hadde statlig bevilling.

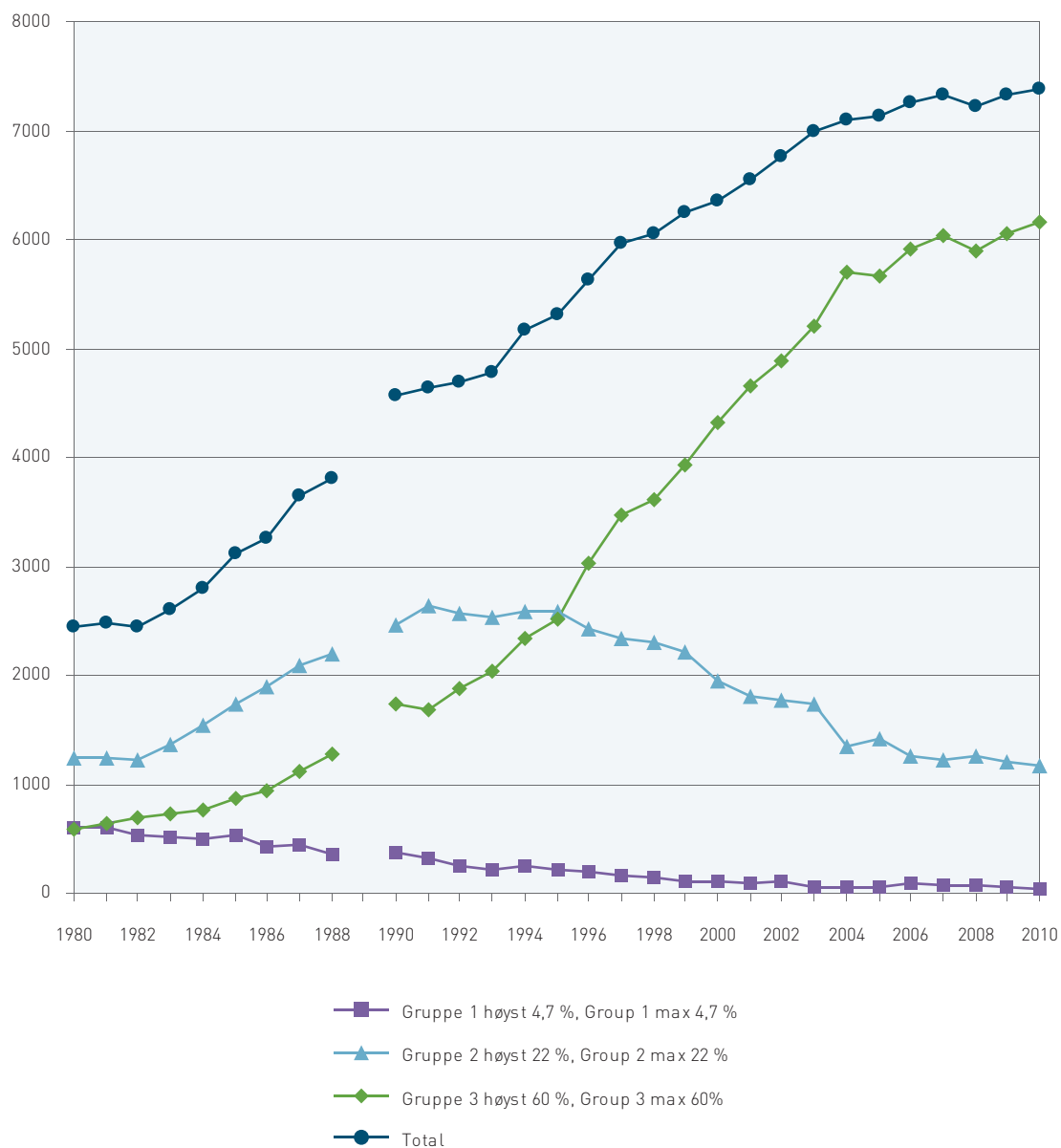
Note 1: Places where only light beer is served and licences for serving alcohol on special occasions are not included. In 1989 Statistics Norway did not collect data on number of establishments with licence to serve alcohol. The figures include numbers of licences to serve alcohol in tourist-mountain hotels, which had state licence until 1997.

Note 2: Før 2004 manglet det enkelte år opplysninger fra noen kommuner, men fra dette år er samtlige kommuner representert. I de tilfeller vi mangler siste års tall har vi brukt opplysninger fra foregående år.

Note 2: Before 2004 information from a few municipalities were lacking. From this year, numbers from all the municipalities are represented. In cases where we lack information on last year, we have used the last available numbers.

Kilder: Statistisk sentralbyrå og Statens institutt for rusmiddelforskning
Sources: Statistics Norway and Norwegian Institute for Alcohol and Drug Research

Figur 2.4 Skjenkesteder for alkohol 1980-2010
Establishments licensed to serve alcohol 1980-2010

Kilder: Statistisk sentralbyrå og Statens institutt for rusmiddelforskning
 Sources: Statistics Norway and Norwegian Institute for Alcohol and Drug Research

Tabell 2.5 Skjenkesteder* for alkohol fordelt på bevillingskombinasjon og fylke 2010*Establishments* licensed to serve alcohol by type of licence and county 2010*

Fylke	Gruppe 1 høyst 4,7 vol %	Gruppe 2 høyst 22 vol %	Gruppe 3 høyst 60 vol %	Totalt
County	Group 1 max 4,7 vol %	Group 2 max 22 vol %	Group 3 max 60 vol %	Total
Østfold	3	59	289	351
Akershus	4	66	371	441
Oslo	0	29	1028	1057
Hedmark	1	35	267	303
Oppland	7	104	353	464
Buskerud	3	51	344	398
Vestfold	2	47	311	360
Telemark	6	46	236	288
Aust-Agder	0	49	139	188
Vest-Agder	2	51	152	205
Rogaland	1	76	379	456
Hordaland	0	153	435	588
Sogn og Fjordane	8	95	188	291
Møre og Romsdal	2	109	262	373
Sør-Trøndelag	1	72	404	477
Nord-Trøndelag	0	14	193	207
Nordland	2	41	458	501
Troms	0	56	191	247
Finnmark	0	18	163	181
Totalt (Total)	42	1171	6163	7376

* Gjelder ikke skjenkesteder med statlig bevilling, jf. tabell 2.7.

*This does not include establishments with a state licence cf. Tab 2.7.

Kilde: Statens institutt for rusmiddelforskning

Source: Norwegian Institute for Alcohol and Drug Research

Tabell 2.6 Antall kommuner uten salgs- eller skjenkesteder med kommunal bevilling for alkohol 1980–2010
Number of municipalities without establishments licensed to sell or serve alcohol 1980–2010

	Totalt antall kommuner	Uten salgssteder	Uten skjenkesteder	Uten salgs- eller skjenkesteder
	<i>Total number of municipalities</i>	<i>Without sale</i>	<i>Without serving</i>	<i>Without sale or serving</i>
1980	454	213	111	91
1981	454	210	105	86
1982	454	213	108	88
1983	454	209	99	81
1984	454	184	86	66
1985	454	142	71	43
1986	454	123	55	33
1987	454	109	53	27
1988	448	83	51	23
1989*
1990	448	53	34	13
1991	448	53	26	11
1992	439	40	26	9
1993	439	26	18	5
1994	435	24	13	3
1995	435	21	12	2
1996	435	6	9	1
1997	435	6	8	1
1998	435	4	11	1
1999	435	4	8	1
2000	435	4	9	1
2001	435	2	8	1
2002	434	2	9	0
2003	434	0	7	0
2004	434	0	6	0
2005	434	0	6	0
2006	431	0	4	0
2007	431	0	2	0
2008	430	0	5	0
2009	430	0	4	0
2010	430	0	1	0

*Statistisk sentralbyrå samlet ikke inn oppgaver over antall salgs- og skjenkesteder i 1989.

*In 1989 Statistics Norway did not collect data on number of establishments licence to sell or serve alcohol.

Kilder: Statens institutt for rusmiddelforskning

Sources: Norwegian Institute for Alcohol and Drug Research

Tabell 2.7 Antall befalsmesser og passasjerskip med statlig skjenkebevilling fordelt på fylke 2010*Number of military establishments and passenger ships with a state licence to serve alcohol by county 2010*

Fylke	Befalsmesser	Passasjerskip
<i>County</i>	<i>Military establishments</i>	<i>Passenger ships</i>
Østfold	1	1
Oslo og Akershus	9	5
Hedmark	3	0
Oppland	3	0
Buskerud	1	0
Vestfold	0	5
Telemark	0	5
Aust-Agder	0	0
Vest-Agder	1	3
Rogaland	4	3
Hordaland	42	7
Sogn og Fjordane	0	8
Møre og Romsdal	1	1
Sør-Trøndelag	1	4
Nord-Trøndelag	1	0
Nordland	18	12
Troms	8	10
Finnmark	3	5
Totalt (Total)	96	69

Kilde: Forsvarets overkommando og Statens institutt for rusmiddelforskning

Source: Headquarters Defence Command Norway and Norwegian Institute for Alcohol and Drug Research

3. Økonomi: Alkohol og tobakk

3. Economy: Alcohol and tobacco

Prisindekser

For å måle hvordan prisene for alkoholholdige drikker utvikler seg over tid, har Statistisk sentralbyrå og AS Vinmonopolet beregnet nominelle indekser som er basert på utsalgsprisene på alkohol. I tabell 3.1 er disse seriene deflatert med

3.1 <

konsumprisindeksen, slik at tabellen viser utviklingen i realprisen på alkoholdrikker.

I tillegg til realprisindeksene er det beregnet indekser for forholdet mellom prisene på de forskjellige alkoholtypene og gjennomsnittlig lønn per normalårsverk for lønnstagere. Disse er gjengitt i tabell 3.2. De er ment å skulle gi et uttrykk for hvordan alkoholprisene har utviklet seg i forhold til folks kjøpekraft. Fordi lønningene har økt noe sterkere enn prisene, er alkohol blitt «billigere» målt i arbeidstid. Dette er mest utpreget for sterkvin på grunn av en avgiftsnedsettelse i 2000, og for brennevin på grunn av avgiftsnedsettelse i 2002 og 2003 (jfr. tabell 3.3).

3.2 <

3.3 <

Avgifter til statskassen

Alkohol er pålagt betydelige avgifter til statskassen. Brennevin og vin (over 7 volumprosent alkohol) ble inntil 1994 ilagt både en grunnavgift fastsatt som et bestemt beløp per volumprosent alkohol per vareliter, og en verdiavgift beregnet som en viss prosent av utsalgsprisen. Fra 1995 ble verdiavgiften opphevet, og grunnavgiften i stedet forhøyet tilsvarende.

For øl hadde man inntil 1994 fire ulike avgiftsklasser på grunnlag av alkoholstyrken. Fra og med 1995 skjedde en ytterligere oppsplitting, slik at man nå har syv avgiftsklasser. Det høyeste tillatte alkoholinnhold for øl var inntil 1. juli 1999 7 volumprosent. Nå finnes ingen øvre grense for alkoholinnhold i øl. Fra 1. januar 1991 ble vin, og fra 1. juli 1993 også brennevin inntil 7 volumprosent avgiftsbelagt likt med øl, mens brennevin mellom 7–22 volumprosent ble beskattet likt med vin. Etter 1. januar 2004 ble alt brennevin over 0,7 volumprosent beskattet som brennevin. Etter avgiftsnedsettelsen på sterkvin i 2000 ble det lik alkoholavgift på svakvin og sterkvin.

3.4 <

Tabell 3.5 viser statens inntekter av disse ulike avgiftene. I perioden 1980 til 2010 har statens nominelle inntekter av alkoholomsetningen økt fra i overkant av 3,8 milliarder til 16,7 milliarder. Tallene bygger på opplysningene over innbetalte avgifter i statsregnskapet, i motsetning til i tidligere utgaver av *Rusmidler i Norge* hvor inntekten ble beregnet på grunnlag av omsetningstallene (se *Rusmidler i Norge 1996*). Statsregnskapet gir imidlertid ikke opplysninger om inntekten fra merverdiavgiften på alkohol, og denne er beregnet på grunnlag av forbrukernes utgifter til alkohol.

> 3.5

Ytterligere opplysninger

I *Rusmidler i Norge 1995* finnes talloppgaver om realprisindekser, statens inntekter og forbrukernes utgifter mv tilbake til 1960- og 1970-årene. På RusStat (<http://statistikk.sirus.no>) finnes også lengre tidsserier for flere av tabellene.

Avgiftsøkning og prisutvikling på tobakk

Figur 3.6 viser utviklingen i konsumprisindeksen sammen med prisindeksen for tobakksvarer. Her er både fabrikkframstilte sigaretter, rulleto

> 3.6

bakk og andre tobakksvarer inkludert.

Tobakksvarer er pålagt betydelige avgifter til statskassen. Figur 3.7 viser at avgiften på tobakk har økt jevnt hvert år, med unntak av to store avgiftsøkninger for henholdsvis sigarer i 2000 og rulleto

> 3.7

> 3.8

3. Economy: Alcohol and tobacco

Price indices

Statistics Norway and AS Vinmonopolet monitor prices by estimating nominal indices on the basis of retail price. The series of indices presented in table 3.1 are derived from these indices, but have been deflated by the consumer price index to show changes in the real price of alcoholic beverages.

3.1 <

In addition to the real price indices, indices are estimated on the relationship between the price of certain types of alcoholic beverage and average wage earner's annual pay. These are presented in table 3.2. They are intended to express price trends in relation to people's purchasing power. Since wages grew quicker than prices, the cost of alcohol is «cheaper» measured in terms of working hours. This development is especially pronounced in the case of drinks with an alcoholic content of 15–22 per cent by volume (fortified wines) due to the 2000 excise duty reduction and similar cuts in excise duty on spirits in 2002 and 2003, cf. table 3.3.

3.2 <

3.3 <

Excise duty to the treasury

Heavy duties are exacted on alcohol by the treasury. Until 1994, a basic duty was levied on spirits and wine (over 7 per cent alcohol by volume), which varied according to the alcoholic content by volume per litre, and a value duty, levied at a set percentage of the retail price. Value duty was removed in 1995 while basic duty was increased by the same amount.

Until 1994 there were four classes of beer in Norway, classified by alcoholic content. In 1995 three more classes were introduced, making seven in all (table 3.4). The highest permitted alcoholic content of beer was 7 per cent by volume until July 1, 1999; today there is no upper limit. Wine (from January 1, 1991) and spirits of no more than 7 per cent alcoholic content by volume (from July 1, 1993) were taxed like beer,

3.4 <

while spirits with an alcoholic content of 7–22 per cent by volume were taxed like wine. The January 1, 2004 amendment means that spirits over 0.7 per cent by volume are now taxed on the basis of alcoholic content and at a higher rate than beer and wine. When the tax on fortified wines was cut in 2000, the same duties were levied on table and fortified wines.

Table 3.5 shows revenue to the state deriving from these different excise duties. During the period 1980–2010, the state's nominal income from alcohol sales rose from just over NOK 3.8 billion to 16.7 billion. This according to information on duties paid in the national accounts, in contrast to earlier editions of *Alcohol and Drugs in Norway* where revenue was calculated on the basis of alcohol sales figures (see *Alcohol and Drugs in Norway 1996*). However, because the national accounts do not specify revenue from value added tax (VAT) on alcohol, we have estimated VAT on the basis of consumer spending on alcohol.

> 3.5

Further Information

Alcohol and Drugs in Norway 1995 contains data on real price indices, state revenues and consumer spending etc. going back to the 1960s and '70s. Extended time series for several of the tables can be found at RusStat (<http://statistikk.sirus.no>).

Tobacco: increased taxes and price trends

Figure 3.6 shows the retail price index (CPI) and the price index for tobacco products, including manufactured cigarettes, hand-rolling tobacco and other tobacco products.

> 3.6

Heavy duties are also levied on tobacco products by the treasury. Figure 3.7 shows the steady annual rise in tobacco taxes, apart from two sharper increases in the taxes levied on cigars in 2000 and hand-rolling tobacco in 2004. The tax on manufactured cigarettes, cigars and hand-rolling tobacco has not changed since 2004, and the tax on snus (smokeless tobacco, Swedish type) has been reduced slightly. The increase in tobacco tax in percentage has been higher in the latest

> 3.7

part of the decade 2000 compared to the first part of the decade, explaining the increase in the state's revenue from tobacco sales from the year 2006. According to the national accounts, the state's revenue from tobacco sales rose in nominal terms from NOK 1 billion in 1980 to NOK 8 billion in 2011. Value added tax (VAT) is not included in these figures.

Tabell 3.1 Realprisindekser for brennevin, sterkvin, svakvin og øl 1979–2010 (1998=100)*Real price indices for spirits, fortified wines, table wines and beer 1979–2010 (1998=100)*

	Brennevin	Sterkvin	Svakvin	Øl
	<i>Spirits</i>	<i>Fortified wines</i>	<i>Table wines</i>	<i>Beer</i>
1979	87,2	83,7	82,2	74,0
1980	80,8	78,8	76,8	69,3
1981	90,0	90,8	87,7	76,4
1982	91,6	91,4	90,7	79,1
1983	93,4	91,7	92,7	82,2
1984	88,1	88,0	88,0	85,7
1985	84,0	86,7	86,7	86,1
1986	85,1	84,9	87,3	86,9
1987	85,7	85,8	86,7	87,0
1988	87,1	87,4	83,2	87,8
1989	89,9	86,1	85,9	87,6
1990	92,7	86,6	90,1	89,2
1991	97,7	92,8	91,3	92,0
1992	101,6	100,2	93,3	96,2
1993	98,2	100,6	96,5	97,2
1994	90,2	96,9	92,9	98,4
1995	90,5	93,4	93,0	96,1
1996	91,7	94,5	92,7	96,3
1997	95,6	96,1	95,5	97,7
1998	100,0	100,0	100,0	100,0
1999	97,1	97,9	100,5	100,1
2000	96,6	71,8	98,5	101,6
2001	96,0	71,7	97,6	100,6
2002	84,9	71,4	94,3	99,4
2003	79,2	72,5	93,0	97,9
2004	80,5	76,7	95,3	90,5
2005	80,1	76,2	95,6	91,1
2006	79,7	78,2	95,6	90,5
2007	80,7	88,3	97,4	89,2
2008	80,1	87,6	96,3	89,9
2009	81,0	88,0	97,6	94,8
2010	80,4	85,9	97,4	94,7

Note: Prisnivået i 1998 er satt lik 100. Lettvín (under 2,5 prosent alkohol) er ikke inkludert. Realprisindeksene viser hvordan prisene for de ulike drikkesortene har utviklet seg i forhold til det generelle konsumprisnivået.

Note: The level of prices is set at 100 in 1998. Low alcohol wine (less than 2.5 % alcohol) is not included. Real price indices show how prices for different types of alcoholic drink have changed in relation to the consumer price index.

Kilder: Statistisk sentralbyrå og AS Vinmonopolet

Sources: Statistics Norway and Vinmonopolet

Tabell 3.2 Indeks for forholdet mellom nominell prisindeks for ulike drikkesorter og indeks for lønn per normalårsverk fra Nasjonalregnskapet 1979–2010 (1998 = 100)

Index for the relationship between nominal price index for different types of alcoholic beverages and index for nominal wages and salaries from the National Account 1979–2010 (1998 = 100)

	Brennevin	Sterkvin	Svakvin	Øl
	<i>Spirits</i>	<i>Fortified wines</i>	<i>Table wines</i>	<i>Beer</i>
1979	104,5	100,4	98,5	88,7
1980	98,1	95,7	93,3	84,2
1981	110,7	111,6	107,8	93,9
1982	112,7	112,4	111,6	97,3
1983	114,4	112,2	113,6	100,6
1984	106,7	106,6	106,5	103,7
1985	99,8	103,0	103,0	102,3
1986	99,3	99,2	101,9	101,4
1987	100,0	100,1	101,2	101,5
1988	102,4	102,8	97,8	103,2
1989	105,8	101,4	101,2	103,1
1990	108,5	101,4	105,5	104,5
1991	112,3	106,7	105,0	105,9
1992	115,1	113,7	105,9	109,1
1993	110,2	112,8	108,2	109,0
1994	99,5	107,0	102,6	108,6
1995	99,1	102,2	101,8	107,0
1996	97,5	100,4	98,5	103,4
1997	99,4	100,0	99,3	101,4
1998	100,0	100,0	100,0	100,0
1999	94,4	95,1	97,6	97,2
2000	93,4	69,0	94,6	97,6
2001	92,9	67,4	91,8	94,6
2002	76,8	64,6	85,3	89,8
2003	70,6	64,6	82,9	87,2
2004	69,4	66,2	82,2	78,0
2005	67,9	64,6	81,0	77,1
2006	66,3	65,1	79,6	75,3
2007	64,1	70,1	77,4	70,8
2008	61,7	67,5	74,1	69,3
2009	61,1	66,4	73,6	71,5
2010	61,0	65,2	73,8	71,8

Note: Indeksene viser hvordan prisene for de ulike drikkesortene har utviklet seg i forhold til det gjennomsnittlige lønnsnivået. Jo høyere indekstallene er, jo større del av lønnen må man benytte – eller sagt på en annen måte, jo lengre må man arbeide for å kunne kjøpe en bestemt mengde av de ulike drikkesortene. Det er ikke tatt hensyn til endringer i skatteregler, gjeldsbyrde, rentenivå o.l. som har betydning for folks disponible inntekter.

Note: The indices show how prices for different types of alcoholic beverages have changed in relation to the average wage level. The higher the level of the index, the more salary one must use – or to put it a different way, the longer one must work in order to be able to buy a certain amount of an alcoholic beverage. No account is taken of changes in factors such as taxation, debt, interest levels etc. which affect disposable income.

Kilde: Statistisk sentralbyrå
Source: Statistics Norway

Tabell 3.3 Avgift på vin og brennevin. Grunnavgift i øre per volumprosent alkohol per vareliter 1995–2011

Excise duty on wine and spirits. Basic duty in Norwegian øre (100 øre = 1 krone) per percent alcohol by volume per litre 1995–2011

	Vin og brennevin med alkoholstyrke:		Brennevin med alkoholstyrke:
	<i>Wine and spirits with an alcoholic strength of:</i>		<i>Spirits with an alcoholic strength of:</i>
	7–15 vol %	>15–22 vol %	>22 vol %
1995	313	595	603
1996	319	607	615
1997	338	644	652
1998	365	695	703
1999	358	682	690
2000	365	365	704
2001	365	365	704
2002	347	347	598
2003	355	355	544
	Vin 4,7–22 vol %		Brennevin >0,7 vol %
2004*		361	544
2005		361	544
2006		367	564
2007		374	574
2008		384	589
2009		396	607
2010		403	618
2011		431	661

*Fra og med 2004 ble alt brennevin beskattet som brennevin uavhengig av alkoholstyrke.

*From 2004 the duty on all kinds of spirits is the same regardless of alcoholic strength.

Note: Vin med alkoholstyrke over 0,7 til og med 7 volumprosent alkohol, avgiftsbelegges etter satsene som gjelder for øl med tilsvarende alkoholstyrke. Se tabell 3.4. Sterkvin er fra 1.1.2000 avgiftsmessig likestilt med svakvin.

Note: Duty on wine with alcoholic strength of over 0.7 and up to 7 % by volume is the same as for beer of the same alcoholic strength. See table 3.4. From 1.1.2000 fortified wines is the same as for table wines.

Kilde: Toll- og avgiftsdirektoratet

Source: Directorate of Customs and Excise

Tabell 3.4 Avgift på øl i kroner per liter og klasseinndeling for øl før og etter 1.1.1995, 1975–2011*Excise duty on beer in Norwegian kroner per litre and classification of beer before and after 1.1.1995, 1975–2011*

	Øl klasse: / Beer class:						
	0	1	2	3			
1975	0,40	0,50	1,95	2,80			
1980	0,40	0,80	3,20	4,50			
1981	0,50	1,00	4,25	6,05			
1982	0,60	1,15	4,90	6,95			
1983	0,65	1,25	5,40	8,00			
1984	0,65	1,25	6,15	9,70			
1985	0,65	1,25	6,55	10,35			
1986	0,65	1,30	7,00	11,20			
1987	0,69	1,42	7,89	12,67			
1988	0,72	1,49	8,45	13,57			
1989	0,72	1,52	8,79	14,38			
1990	0,83	1,58	9,49	16,39			
1991	0,86	1,64	10,44	18,05			
1992	1,00	1,75	11,45	19,80			
1993	1,02	1,85	12,10	20,90			
1994	1,06	1,93	12,62	21,80			
	Øl klasse: / Beer class:						
	a	b	c	d	e*	f*	g*
1995	1,08	1,96	7,36	12,76	18,16	23,56	24,64
1996	1,10	2,00	7,51	13,02	18,52	24,03	25,13
1997	1,17	2,12	7,97	13,82	19,64	25,49	26,66
1998	1,50	2,38	8,96	15,54	22,09	28,67	29,99
1999	1,68	2,58	9,68	16,08	24,74	32,11	33,59
2000	1,58	2,51	9,45	16,37			
2001	1,58	2,51	9,45	16,37			
2002	1,52	2,38	8,98	15,55			
2003	1,55	2,75	9,18	15,89			
2004	1,58	2,47	9,35	16,18			
2005	1,58	2,47	9,35	16,18			
2006	1,61	2,51	9,51	16,46			
2007	1,64	2,56	9,68	16,76			
2008	1,68	2,63	9,93	17,20			
2009	2,71	2,71	10,23	17,72			
2010	2,76	2,76	10,41	18,04			
2011	2,81	2,95	11,13	19,28			
Alkoholstyrke (volumprosent)	Klasseinndeling før 1995		Klasseinndeling fra 1.1.1995		Beskrivende navn		
<i>Alcoholic strength (per cent by vol)</i>	<i>Classification before 1995</i>		<i>Classification from 1.1.1995</i>		<i>Descriptive name</i>		
≤ 0,7	0		a		Alkoholfritt øl (alcohol-free beer)		
> 0,7–2,7	1		b		Lettøl (light beer)		
> 2,7–3,7	2		c		Middels sterkt øl (medium beer)		
> 3,7–4,7	2		d		Middels sterkt øl (medium beer)		
> 4,7–5,7	3		e		Sterkøl (strong beer)		
> 5,7–6,7	3		f		Sterkøl (strong beer)		
> 6,7–7,0	3		g		Sterkøl (strong beer)		

*Fra 1.1. 2000 regnes avgiften per volumprosent og liter som for svakvin.

*From 1.1.2000 the excise duty is estimated per volume percent and per litre like table wines.

Kilde: Toll- og avgiftsdirektoratet

Source: The Directorate of Customs and Excise

Tabell 3.5 Statens inntekter på omsetningen av alkohol i millioner kroner 1980–2010*Government revenue from the sale of alcohol in millions of Norwegian kroner 1980–2010*

	Alkoholavgifter	Emballasje-avgifter	Merverdiavgift	AS Vinmonopolet	Avgifter av salgs- og skjenke-bevillinger	Totalt
	<i>Taxes on alcohol</i>	<i>Duty on disposable packing materials</i>	<i>Value added tax</i>	<i>Vinmonopolet</i>	<i>Excise from licences to sell and serve alcohol</i>	<i>Total</i>
1980	2 618	-	1 160	30	7	3 815
1981	3 193	-	1 294	30	7	4 524
1982	2 817	-	1 355	30	8	4 211
1983	3 301	-	1 545	-	9	4 855
1984	3 614	-	1 688	60	11	5 373
1985	4 016	-	1 889	30	12	5 947
1986	4 226	-	2 122	30	13	6 391
1987	5 035	-	2 397	50	14	7 497
1988	5 116	-	2 548	70	17	7 751
1989	5 224	68	2 637	70	2	8 000
1990	5 580	70	2 796	106	1	8 553
1991	5 681	54	2 963	118	2	8 818
1992	5 822	63	2 954	122	2	8 963
1993	5 590	59	3 090	126	1	8 866
1994	5 876	190	3 223	213	1	9 502
1995	6 028	165	3 332	326	0	9 851
1996	6 539	194	3 502	154	0	10 390
1997	7 106	245	3 787	53	1	11 192
1998	7 433	232	4 135	22	1	11 823
1999	8 251	356	4 045	27	1	12 680
2000	8 493	-	4 205	41	1	12 917
2001	8 491	-	4 090	19	1	12 601
2002	8 230	-	4 452	31	1	12 714
2003	8 510	-	4 596	24	1	13 131
2004	9 027	-	4 611	12	1	13 651
2005	9 317	-	4 720	19	1	14 057
2006	9 767	-	4 825	29	1	14 622
2007	10 338	-	5 017	32	1	15 388
2008	10 799	-	5 091	36	0	15 927
2009	11 241	-	5 346	51	1	16 639
2010	11 320	-	5 298	44	1	16 662

Note: Emballasjeavgift innført fra 1989. I 2000 ble avgiften lagt om slik at man ikke lenger kan skille mellom avgifter for drikker med og uten alkohol.

Note: The 1989 packaging duty was amended in 2000. One consequence was that it was no longer possible to distinguish between duties on alcoholic and non-alcoholic beverages.

Kilder: St. meld. nr. 3. Statsregnskap (for de aktuelle år) og Statens institutt for rusmiddelforskning

Sources: Report to the Storting no. 3. National Accounts and Norwegian Institute for Alcohol and Drug Research

Tabell 3.6 Total konsumprisindeks (KPI) og prisindeks for tobakk 1995–2011 (1998=100)*Total Consume Price Index (CPI) and Price Index for tobacco 1995–2011 (1998=100)*

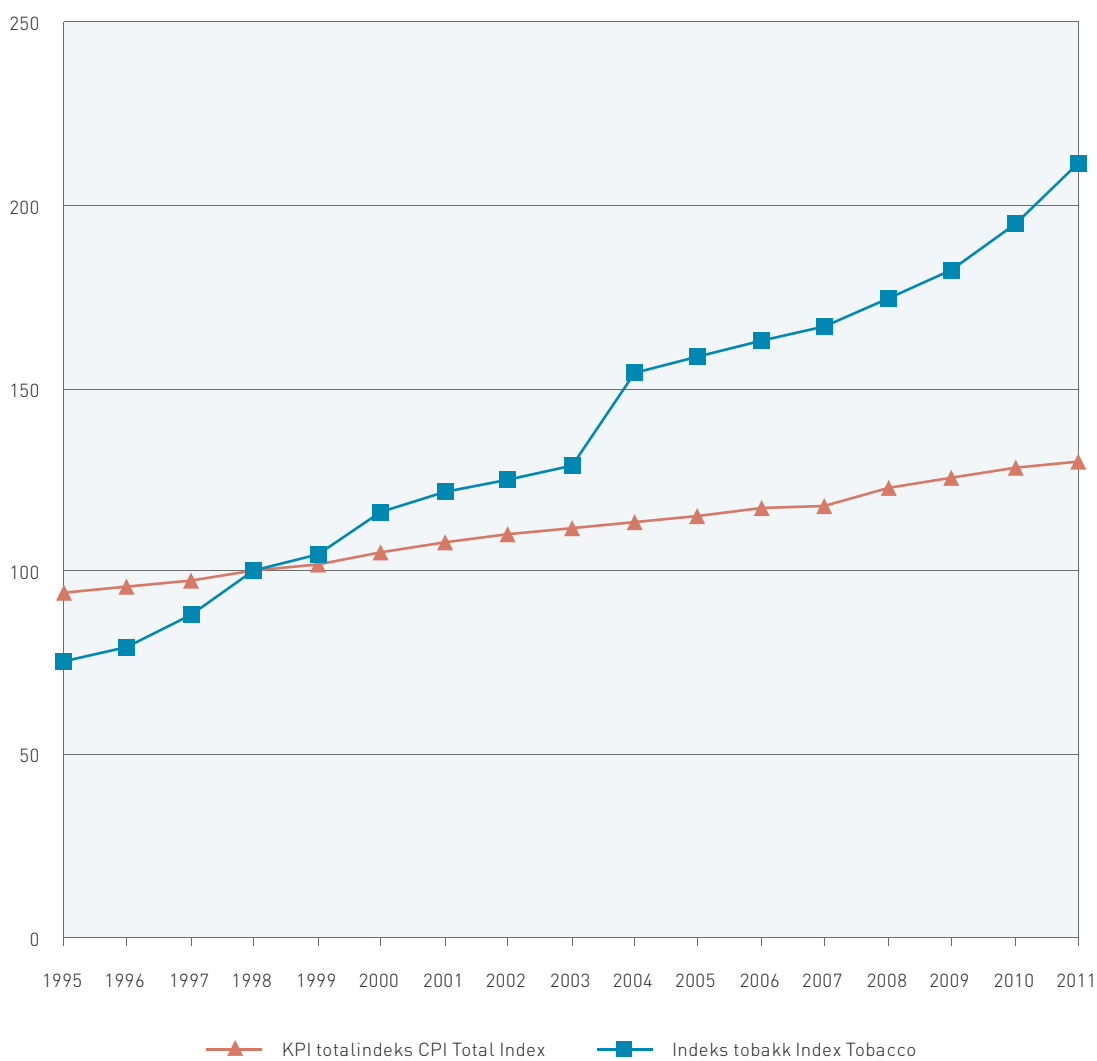
	KPI totalindeks	Indeks tobakk
	<i>CPI Total Index</i>	<i>Index Tobacco</i>
1995	94,3	75,7
1996	95,6	79,1
1997	97,7	88,1
1998	100,1	100
1999	102	104,5
2000	105,4	116,2
2001	108,2	121,5
2002	109,9	125,1
2003	111,6	128,9
2004	113,3	154
2005	114,9	158,5
2006	117,4	163,2
2007	117,9	166,6
2008	123	174,3
2009	125,7	182,2
2010	128,1	195,1
2011	130,2	211,5

Note: Registrering for juli måned. Dette er grunnen til at verdien for referanseåret ikke er nøyaktig 100 for KPI totalindeks.

Note: July registration. That is the reason why the number in the year of reference is not exactly 100 for the CPI Total Index.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Source: Statistics Norway

Figur 3.6 Total konsumprisindeks (KPI) og prisindeks for tobakk 1995-2011 (1998=100)*Total Consume Price Index (CPI) and Price Index for tobacco 1995-2011 (1998=100)*

Kilde: Statistisk sentralbyrå
Source: Statistics Norway

Tabell 3.7 Utvikling i særavgift på tobakksvarer i kr pr 100 gram 1995–2011*Excise duty on tobacco products. In NOK per 100 gr. 1995–2011*

	Fabrikkframstilte sigaretter*	Rulletobakk	Snus	Sigarer	Sigarettpapir
	<i>Manufactured cigarettes</i>	<i>Hand-rolling tobacco</i>	<i>Snus</i>	<i>Cigars</i>	<i>Cigarette paper</i>
1995	121	65	32	56	2
1996	125	67	33	58	2
1997	138	77	36	64	2
1998	153	92	43	77	2
1999	158	95	45	79	2
2000	162	112	53	162	2,4
2001	167	115	54	167	2,5
2002	170	117	55	170	2,6
2003	174	120	56	174	2,6
2004	177	177	57	177	2,7
2005	181	181	58	181	2,8
2006	184	184	59	184	2,8
2007	187	187	60	187	2,9
2008	192	192	68	192	2,9
2009	198	198	77	198	3
2010	212	212	82	212	3,2
2011	227	227	92	227	3,5

* fabrikkframstilt sigarett = 1 gram.

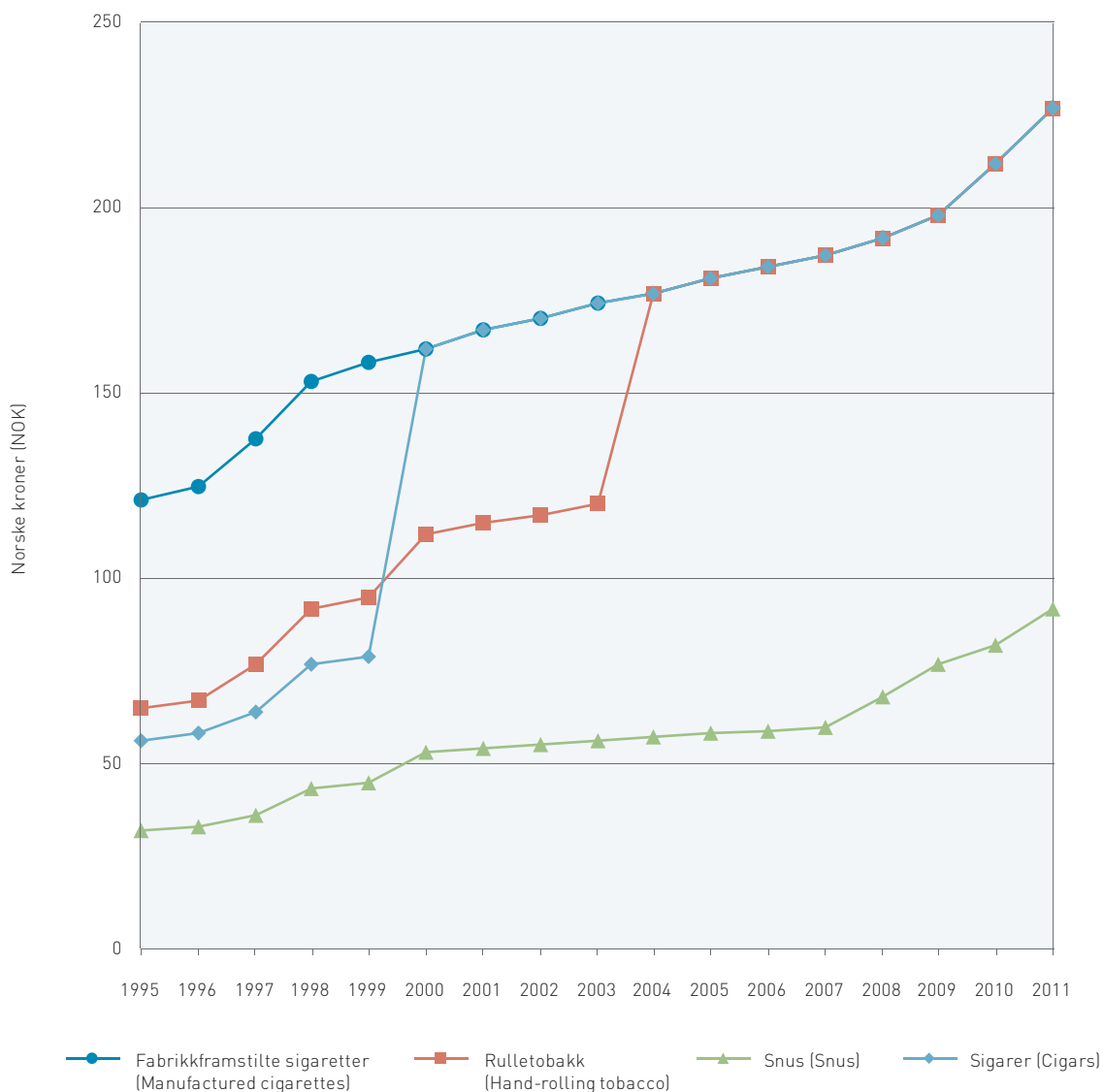
* *manufactured cigarette = 1 gram.*

Kilde: St.prp.1: Skatte-, avgifts- og tollvedtak (for de aktuelle år)

Source: Report to the Storting no 1: Skatte-, avgifts- og tollvedtak

Figur 3.7 Utvikling i særavgifter på tobakksvarer i kroner per 100 gram 1995-2011

Excise duty on tobacco products. In NOK per 100 g. 1995-2011

Kilde: St.prp.1: Skatte-, avgifts-, og tollvedtak (for de aktuelle år)

Source: Report to the Storting no.1

Tabell 3.8 Statens inntekter fra tobakksavgiften i millioner kroner (eksl.mva) 1980–2011
The state's revenue from tobacco sales (VAT excluded) 1980–2011

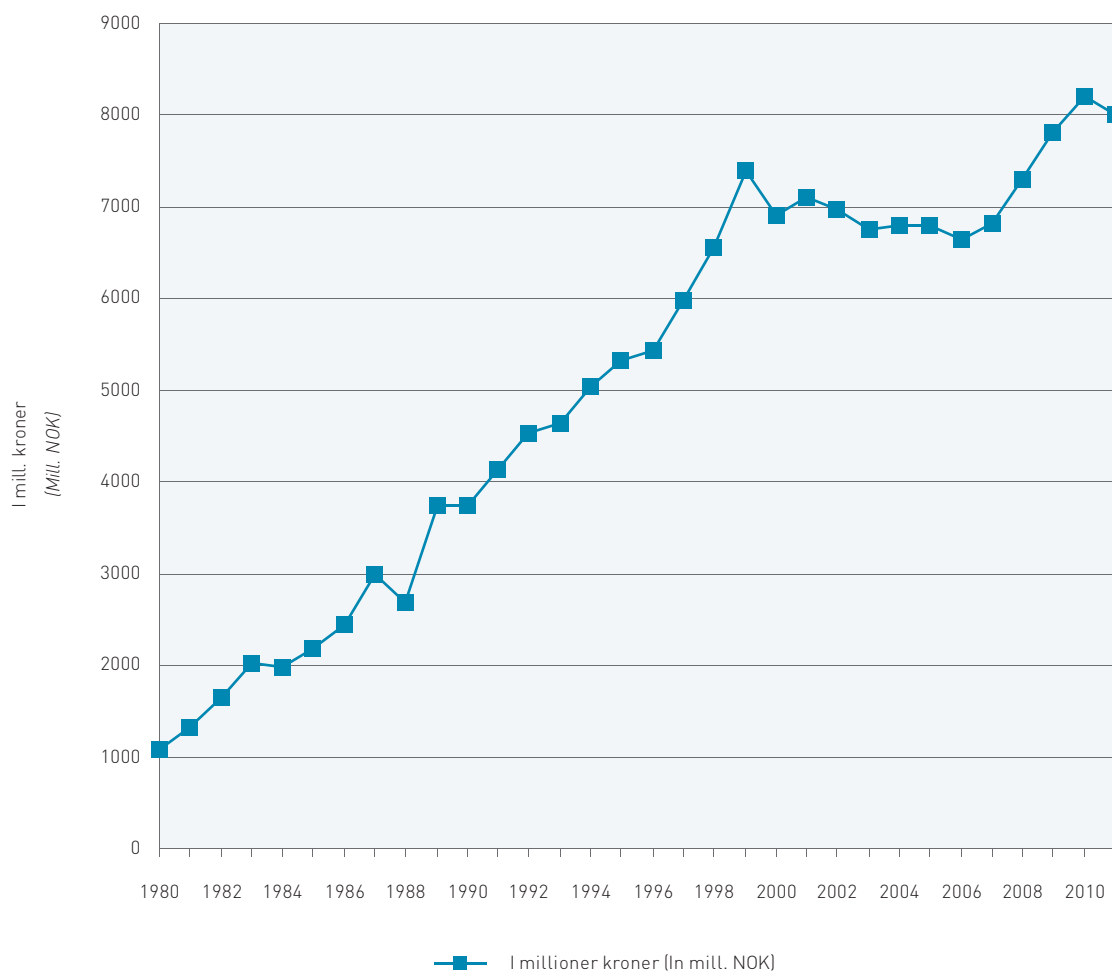
	I millioner kroner
	<i>(In mill. NOK)</i>
1980	1 076
1981	1 320
1982	1 640
1983	2 024
1984	1 984
1985	2 177
1986	2 450
1987	2 982
1988	2 676
1989	3 731
1990	3 750
1991	4 134
1992	4 526
1993	4 649
1994	5 041
1995	5 316
1996	5 430
1997	5 988
1998	6 558
1999	7 388
2000	6 914
2001	7 110
2002	6 975
2003	6 760
2004	6 799
2005	6 800
2006	6 643
2007	6 822
2008	7 299
2009	7 806
2010	8 218
2011	8 000

Note: Opplysningene for 2010 og 2011 er forventet inntekt.

Note: The data for 2010 and 2011 is the expected income.

Kilde: St.prp.1, Skatte-, avgifts- og tollvedtak (for de aktuelle år)

Source: Report to the Storting no 1: Skatte-, avgifts- og tollvedtak

Figur 3.8 Statens inntekter fra tobakksavgiften (eksl. mva) 1980-2011*The state's revenue from tobacco sales (VAT excluded) 1980-2011*

Kilde: St.prp.1: Skatte-, avgifts-, og tollvedtak (for de aktuelle år).

Source: Report to the Storting no.1 (for each year)

4. Kriminalitet: Alkohol, tobakk og andre rusmidler

4. Criminality: Alcohol, tobacco and other substances

Dette kapittelet inneholder statistikk om kriminalitet knyttet til alkohol, tobakk og andre rusmidler. Flere av tabellene omhandler både alkohol og narkotika, som for eksempel kjøring under påvirkning. I noen av tabellene må en ta i betraktning at dette er det som kan kalles «lovbrudd uten offer» hvor det sjelden forekommer anmeldelser fra allmennheten. Det er i disse tilfellene politiets eller tollvesenets egeninnsats som er avgjørende for hvor mange lovbrudd som avdekkes og fører til straff. Endringer fra ett år til et annet eller forskjeller mellom ulike distrikter vil derfor delvis kunne tilbakeføres til forskjeller i kontrollintensitet, uten at det trenger å være noen forskjeller i det faktiske antall begåtte lovbrudd.

Kjøring under påvirkning

4.1 < Strafferettslige reaksjoner for kjøring i påvirket tilstand, som omfatter påvirkning av alkohol og/eller narkotika, framgår av tabell 4.1–4.6. Det finnes flere lovbestemmelser som gjør det straffbart å føre eller tjenestegjøre på ulike motordrevne transportmidler i påvirket tilstand. Den uten sammenlikning viktigste loven er imidlertid veitrafikkloven som har forbud mot å være påvirket for førere av motorkjøretøy. I de aktuelle lovene er påvirkning av alkohol og narkotiske stoffer likestilt. Når det gjelder alkohol, har man imidlertid satt opp visse grenser for når en person skal anses for påvirket eller beruset. Opprinnelig bestemte veitrafikkloven at den som hadde mer enn 0,5 promille alkohol i blodet skulle anses for å være påvirket, men grensen ble i 2000 satt ned til 0,2 promille. Prøver av utåndingsluft er likestilt med blodprøver som bevismiddel, og for disse er det satt en tilsvarende grense. Når det gjelder narkotiske stoffer, har man foreløpig ikke vært i stand til å sette noen grenseverdier. Ved avgjørelsen om en person er påvirket av narkotika, må man derfor bygge på fri bevisbedømmelse, eventuelt supplert med en sakkyndig uttalelse.

For tabellene om kjøring under påvirkning, kan skillet mellom bilførere som er mistenkt for påvirkning av kun alkohol eller mistenkt for påvirkning av alkohol og/eller andre rusmidler virke litt merkelig. Bakgrunnen for kategoriene er at i prak-

sis stoppes bilførere på veien, og den som stopper bilen avgjør om man sender prøven inn for å sjekke for både alkohol og andre rusmidler, eller om føreren kun blir sjekket for alkohol.

Tabell 4.1 viser antall prøver innsendt for blodalkoholanalyse ved Folkehelseinstituttet, og utåndingsprøver foretatt av politiet i saker hvor politiet har hatt mistanke om motorvognkjøring i påvirket tilstand. Fram til rundt midten av 1990-årene sank antallet prøver, for siden å stige noe. Over tid har vi sett et relativt stabilt nivå på 9–10 000 årlige prøver.

Av tabell 4.2 framgår kjønnsfordelingen for de mistenkte. Vi ser at andelen av kvinnelige bilførere mistenkt for alkoholpåvirkning de siste årene har ligget på 10–11 %, mens andelen kvinner blant de som er mistenkt for kjøring under påvirkning av alkohol og/eller andre typer rusmidler de siste årene har ligget på mellom 13 og 15 %. Tabell 4.3 viser hvilke narkotiske stoffer som er påvist i prøvene. I de senere år er det amfetamin, cannabis, metamfetamin og diazepam som er påvist i flest prøver.

Tabellene 4.4–4.6 viser antall strafferettslige reaksjoner for kjøring under påvirkning av alkohol og/eller andre rusmidler. 2009 er det siste året vi har data for disse reaksjonene. Antallet reaksjoner har vært på et lavere nivå de siste årene enn på 1980 og 90-tallet, både i absolutte tall og som andel av antall veitrafikkforseelser. Tabell 4.5 og 4.6 samt tilhørende figur viser at det er betydelige variasjoner mellom fylkene i antall reaksjoner for kjøring under påvirkning. Det laveste antall slike reaksjoner per 10.000 innbyggere over 18 år for 2009 finner vi i Hordaland og Sør-Trøndelag (8 per 10.000), og det høyeste i Finmark (16 per 10.000). Forskjellene kan skyldes reelle forskjeller i drikkevaner og kjøring under påvirkning, eller geografiske forskjeller i oppdagelsesrisiko og prioriteringer hos politiet.

Beslag

Når det gjelder beslag av alkohol og tobakk, kan ulike typer smugling forklare forskjellen i hvor mye som er beslaglagt. Smuglingen kan deles inn i tre ulike typer; til privat forbruk, som bigeskjeft, og den profesjonelle, organiserte smuglingen. Den profesjonelle smuglingen innebærer smugling som yrkesmessig kriminalitet, og størrelsen på den smuglede mengde er derfor betydelig større her enn der smugling kan sees som bigeskjeft.

Alkohol

4.7 < Når det gjelder alkohol og kriminalitet, viser vi mengde beslaglagt alkohol etter tolloven. Brennevin med alkoholinnhold over 60 volumprosent betegnes i tabellen som sprit. Etter en nedgang i beslag av brennevin under 60 prosent rundt årtusenskiftet, har det vært en økning i de senere år. I 2010 ble det beslaglagt dobbelt så mye brennevin som noe annet år siden starten på tidsserien i 1999. Beslagene av sprit (over 60 volumprosent) sank dramatisk etter de store metanolsakene i 2002–2003.

Det forekommer også flere andre former for kriminalitet knyttet til bruk av alkohol, som volds- og sedelighetsforbrytelser utført i beruset tilstand, eller vinningsforbrytelser utført under påvirkning av alkohol. Vi har imidlertid ikke statistiske opplysninger om slike forhold i Norge.

Tobakksvarer

4.8 < Beslaglagt mengde tobakk i kilo er vist i tabell 4.8. Tidens største sigarettbeslag ble foretatt i 2009 med 6,9 mill. sigaretter (noe som gjenspeiles i statistikken som viser totalbeslag per år). Det største enkeltbeslaget av rulletobakk fant 4.9 < sted i 2002, og var på om lag 1 600 kilo. Tabell 4.9 viser at antall beslag har vært forholdsvis stabilt for rulletobakk og snus, men har økt for fabrikkframstilte sigaretter. I tillegg til den beslaglagte mengde av tobakk kommer smugletobakk som ikke blir avdekket, og beslag som gjøres andre steder enn ved norskegrensen og som hadde Norge som bestemmelsessted.

Narkotika

Tabellene 4.10–4.14 gir en oversikt over antall beslag av de ulike narkotiske stoffene, beslaglagt mengde over tid, og fordelt på politidistrikt. Tabellene er basert på opplysninger fra Kripos. I årets utgave har vi for første gang skilt ut metamfetamin, som de siste årene har stått for en økende andel av amfetaminbeslagene. > 4.10
- 4.14

Ved tolkningen av disse tabellene må man ta i betraktning at dette er det som kalles «lovbrudd uten offer», og at endringer vil kunne tilbakeføres til variasjon i kontrollintensitet (se innledning). Av endringer i kontroll som må antas å kunne ha påvirket antall beslag, er at det på narkotikaområdet har skjedd en økning i bruk av narkotikahunder, det tekniske utstyret ved etterforskning har blitt bedre, og nye etterforskningsmetoder er tatt i bruk.

Tabell 4.10 viser at antall beslag av heroin økte > 4.10 jevnt fram til 1998, men har siden vist en betydelig nedgang, og har i de siste årene stabilisert seg på rundt 1000–1500 beslag. Det høyeste antall cannabisbeslag ble foretatt i 2010 (13 326 beslag). Antall beslag av amfetamin har etter en økning fram til etter årtusenskiftet, vært relativt stabilt de senere årene, mens det har vært en økning i antall beslag av kokain. I tabell 4.11 ser vi at > 4.11 antall beslag av ecstasy er redusert fra 827 i 2000 til 71 i 2010. Det har de siste årene vært en økning i beslag av LSD, khat, hallusinogene sopper, GHB, GBL, benzodiazepiner og opioidholdige medikamenter. GBL og 1,4-butandiol er kommet med i tabellen etter at stoffene 24. mars 2010 formelt ble klassifisert som narkotika.

Beslaglagt mengde viser store prosentvise variasjoner fra ett år til et annet for både heroin, kokain, amfetamin, cannabis, ecstasy, LSD, khat, hallusinogene sopper, benzodiazepiner og opioidholdige medikamenter, men også her ser vi en reduksjon for ecstasy. Tabell 4.14 viser antall narkotikabeslag for de ulike stoffene fordelt på de 27 > 4.12
> 4.13
> 4.14 politidistriktene. I denne oversikten har vi tatt inn GHB, GBL og 1,4-butandiol siden sist utgave.

Narkotikarelatert kriminalitet

- 4.15 <** Tabellene 4.15–4.18 gir opplysninger om etterforskede saker og personer siktet for narkotikaforbrytelse, samt straffereaksjoner. Talloppgavene er basert på kriminalstatistikken fra Statistisk sentralbyrå (SSB). Antall anmeldte lovbrudd har gått noe ned etter et toppunkt i 2001, men har de siste årene igjen økt.
- 4.16 <** Tabell 4.16 viser et relativt stabilt antall etterforskede saker og antall siktede personer for narkotikaforbrytelser fra årtusenskiftet fram til
- 4.17 <** 2009. Tabell 4.17 avdekker at et betydelig antall barn og unge under 20 år er siktet for brudd på straffeloven § 162 og legemiddeloven, de yngste var i 2009 under 14 år. I 2009 ble i overkant av 10.000 personer siktet for narkotikalovbrudd og 17,7 prosent av disse var kvinner. Det var en høyere andel kvinner siktet for brudd på Legemiddeloven (22,8 prosent) enn for brudd på Straffeloven § 162 (14,8 prosent). De siste tilgjengelige data fra SSB for antall etterforskede lovbrudd og personer er per dags dato fra 2009.

Totalt antall reaksjoner for narkotikalovbrudd i 2009 var 12.576. Antallet innebærer at en ikke ubetydelig andel har fått flere straffereaksjoner samme år. **> 4.18**

Data fra norske fengsler i tabell 4.19 viser at antall narkotikabeslag og mengden av beslaglagt brukerutstyr har variert noe fra år til år, og alle indikatorene unntatt antall kroppsundersøkelser har gått ned fra 2009 til 2010. **> 4.19**

I tillegg til de rapporterte narkotikaforbrytelsene, forekommer det mange andre former for kriminalitet knyttet til bruk av narkotika, som for eksempel volds- og sedelighetsforbrytelser utført under påvirkning, eller vinningsforbrytelser utført for å skaffe penger til kjøp av narkotika. Som allerede sagt, foreligger det imidlertid ikke statistiske opplysninger om slike forhold. Når det gjelder tolkningen av tabellene gjelder samme betraktninger som ved beslag av narkotika.

4. Criminology: Alcohol, tobacco and other substances

This chapter presents statistics on crime related to alcohol, tobacco and other substances. Several of the tables concern both alcohol and drug-related offences, such as driving under the influence. It is important to note that some of the offences in the tables are victimless, and therefore seldom reported by the public. In these cases, the work of the police and customs authorities will decide the detection rate of offences leading to penal sanctions. Different annual rates or differences between different areas of police/customs jurisdiction can be ascribed to differences in control frequency and intensity, and do not necessarily imply differences in the actual number of offences.

Driving under the influence

4.1 < Penal sanctions for driving under the influence of alcohol and/or drugs are shown in tables 4.1–4.6. There are several statutory provisions that make driving or operating motor-driven vehicles while under the influence a punishable offence. The most important law by far is, however, the Road Traffic Act (*veitrafikkloven*), which prohibits the driving of motor vehicles while under the influence. In the relevant statutes, whether the psychoactive substance is alcohol or narcotic drugs makes no difference. With regard to alcohol, if a person's blood alcohol content (BAC) is above a certain level he or she is deemed to be under the influence or intoxicated. The Road Traffic Act used to operate with a limit of 0.05 per cent BAC, above which a person was considered to be under the influence; this limit was reduced in 2000, however, to 0.02 per cent BAC. Breath alcohol tests are equally valid as evidence as blood sample tests, and the limits are the same. With regard to narcotic drugs, one has so far been unable to establish limits. Decisions on whether a person is under the influence of drugs are therefore based on a free assessment of the evidence and on the opinion of an expert where necessary.

For the tables on driving while under the influence, the distinction between drivers suspected of driving under the influence of alcohol alone or alcohol and/or other drugs might seem rather odd. The explanation is that in practice, when drivers are stopped on the highway, the person who stops the car decides whether to request an analysis of the sample for the presence of alcohol and other drugs, or just alcohol.

Table 4.1 shows the number of samples sent to the Norwegian Institute of Public Health, for BAC analysis and of breathalyzer tests performed by the police on suspicion that the driver of a motor vehicle is driving under the influence. Up till about the mid-1990s, the number of samples fell, but began slowly rising again thereafter. Over the past years, the level has remained relatively stable at 9–10,000 samples per year. > 4.1

Table 4.2 shows the gender distribution of the suspects. In the most recent past, about 10–11 per cent of car drivers suspected of driving under the influence were female, while the female percentage of those suspected of driving under the influence of alcohol or/and other substances was about 13–15 per cent. Table 4.3 shows which narcotic substances were found in the samples. In recent years, the most likely drugs were amphetamine, cannabis, methamphetamine and diazepam. > 4.2 > 4.3

Tables 4.4–4.6 show the number of penal sanctions handed down for driving under the influence of alcohol and/or other substances. For these tables we have data until 2009. The number of convictions has been lower in recent years than in the 1980s and '90s, both in absolute terms and as a percentage of traffic offences. Tables 4.5 and 4.6, and corresponding figure, show wide county-wise variation in the number of penal sanctions for driving under the influence. The lowest number per 10,000 inhabitants over 18 in 2009 is the Hordaland and Sør-Trøndelag rate (8 per 10,000), the highest is Finnmark (16 per 10,000). The differences could derive from real differences in drinking customs and driving under the influence, or geographical variation in risk of apprehension and priority-setting by the police. > 4.4 > 4.5 > 4.6

Seizures

Turning to seizures of alcohol and tobacco, different forms of smuggling can explain the variation in the amounts seized. Smuggling can be divided into three types: for private consumption; as sideline; and as professional, organized smuggling. The latter covers smuggling in the shape of organized, professional criminality, and the volumes involved are considerably larger than those smuggled into the country by persons that do smuggling as sideline.

Alcohol

4.7 < In respect of alcohol and crime, we present the amount of alcohol seized under the provisions of the Customs Act. Spirits with an alcoholic content over 60 per cent by volume is identified in the table as liquor (*sprit*). Following a decline in seizure of spirits (below 60 per cent) around the turn of the century, a rise could be noted in recent years. In 2010 the seizure of spirits was twice as high as any other year since the beginning of the time series in 1999. Seizures of liquor fell sharply in the wake of the Norwegian methanol scandal in 2002–2003, when a number of people died after drinking smuggled spirits laced with methanol.

Other alcohol-related crimes and offences – such as violent crime, sexual offences, theft and burglary – may be carried out under the influence of alcohol. Norway lack statistical information on these incidents, however.

Tobacco products

4.8 < Seizures of tobacco in kilograms are shown in table 4.8. The biggest single seizure of cigarettes to date took place in the year 2009 with 6,9 mill. cigarettes (and is reflected in the statistics for total seizure per year). The biggest single seizure of hand-rolled tobacco found place in 2002 at approximately 1 600 kilo. Table 4.9 shows a relatively stable seizure rate for hand-rolling tobacco and snus, but a rising curve for manufactured cigarettes. In addition to the seized amounts of tobacco, there is smuggled tobacco that goes undetected and seizures carried out in places other

than the border crossings of cargoes destined for Norway.

Drugs

Tables 4.10–4.14 show the number of seizures of narcotic substances and amounts confiscated by police district. The tables are based on information from National Criminal Investigation Service (Kripos). A new feature is the separation of seized amounts of methamphetamine from amphetamine, which has accounted for an increasing percentage of amphetamine seizures in recent years. > 4.10
– 4.14

One need to remember before interpreting these figures that the offences are what are termed «victimless», and that variations may be due to variation in control priorities (see introduction). One of the changes in control procedures which must be assumed to have affected the seizure rate in the case of drugs, is the increased use of trained sniffer dogs, improved investigative technology and new investigative methods.

Table 4.10 shows the steady increase in the number of heroin seizures up until 1998, followed by a considerable fall. In the past few years, seizures stabilised at around 1,000–1,500. The highest number of cannabis seizures was recorded in 2010 (13,326). The number of amphetamine seizures grew until the early 2000s, but has evened off of late. Cocaine seizures grew, however. As we see from table 4.11, the number of ecstasy seizures fell from 827 in 2000 to 71 in 2010. There has been a rise in recent years in the number of seizures of LSD, khat, hallucinogenic mushrooms, GHB, GBL, benzodiazepines and opioid medicinal drugs. GBL and 1.4-butandiol have entered the table following their classification as narcotic substances, 24 March 2010. > 4.10
> 4.11

Confiscated amounts show wide variations in annual percentages with regard to heroin, cocaine, amphetamine, cannabis, ecstasy, LSD, khat, hallucinogenic fungi, benzodiazepines and different types of opioid medication, but here as well we can see a reduction in the numbers for ecstasy. Table 4.14 shows the number of seizures > 4.12
> 4.13
> 4.14

for the different substances broken down by Norway's 27 police districts. We have taken GHB, GBL and 1.4-butandiol into this table since last edition.

Drugs-related crime

- 4.15 <** Tables 4.15–4.18 provide information on investigated cases, persons charged with drug-related offences and penal sanctions. The figures are based on crime statistics from Statistics Norway. The number of reported offences has declined somewhat after a peak in 2001, but has the latest years again increased.
- 4.18**
- 4.15 <**
- 4.16 <** Table 4.16 reveals a relatively stable number of investigated cases and persons charged with drug-related offences from the beginning of the century to 2009. Table 4.17 shows that a significant number of children and adolescents (under 20) were charged with offenses under the Penal Code § 162 and Medicinal Drugs Act. The youngest in 2009 were under 14. In 2009, over 10,000 persons were charged with drug-related offences, 17,7 per cent of whom were female. The female ratio charged with offenses under the Medicinal Drugs Act was higher (22,8 per cent) than of-

fences under the Penal Code (Section 162) (14,8 per cent). The latest available data from Statistics Norway on investigated offences and persons are as of writing the 2009 statistics. The total number of penal sanctions for drug-related offences in 2009 was 12,576. In other words, a not insignificant percentage received more than one penal sanction in the same year.

> 4.18

Data from Norwegian prisons are provided in table 4.19. They show a slight variation in the number of drug and equipment seizures annually, and all the indicators except the number of body searches inclined from 2009 to 2010.

> 4.19

In addition to the reported drug-related offences, there are many other offences where drugs play a role, including offences of a violent and/or sexual nature performed under the influence, and thefts/burglaries carried out to fund the acquisition of drugs. As already mentioned, we lack statistical data on these matters. As far as interpreting the tables is concerned, we refer to the same note of caution as that made in connection with drug seizures.

Tabell 4.1 Prøver fra bilførere ved mistanke om påvirkning av alkohol og/eller andre rusmidler 1989–2010
Tests from drivers by suspicion of alcohol and/or drugs 1989–2010

	Antall prøver fra bilførere mistenkt for påvirkning av kun alkohol			Mistanke om påvirkning av alkohol og/eller andre rusmidler	Totalt
	Luft (air)	Blod (blood)	Total (total)	<i>Suspicion of driving under the influence of alcohol and/or other drugs</i>	<i>Total</i>
1989	-	8 842	8 842	2 076	10 918
1990	-	8 052	8 052	2 166	10 218
1991	-	7 818	7 818	2 230	10 048
1992	-	6 637	6 637	2 718	9 355
1993	-	5 333	5 333	2 924	8 257
1994	-	5 610	5 610	2 819	8 429
1995	-	5 448	5 448	3 329	8 777
1996	1 200	4 150	5 350	3 188	8 538
1997	2 050	3 320	5 370	3 743	9 113
1998	2 477	2 793	5 270	4 417	9 687
1999	2 557	2 403	4 960	4 800	9 760
2000	2 400	3 462	5 862	3 883	9 745
2001	2 400	3 075	5 475	4 354	9 829
2002	2 404	3 082	5 486	5 161	10 647
2003	2 458	3 028	5 486	4 381	9 867
2004	2 486	2 864	5 350	3 984	9 334
2005	2 243	2 905	5 148	4 020	9 168
2006	2 298	3 127	5 425	4 257	9 682
2007	2 264	3 166	5 430	4 344	9 774
2008	2 196	3 302	5 498	4 527	10 025
2009	1 717	3 270	4 987	4 590	9 577
2010	1 637	3 178	4 815	4 722	9 537

Note: I kolonnen «Antall prøver fra bilførere mistenkt for påvirkning av kun alkohol» vil antallet være et minimum fordi ikke alle mistenkte negative saker vil være registrert.

Note: In the column «Suspicion of driving under the influence of alcohol only», the numbers will be a minimum because some of the negative suspected cases will not have been registered.

Kilde: Folkehelseinstituttet

Source: Norwegian Institute of Public Health

Tabell 4.2 Prøver fra bilførere etter type mistanke (alkohol og/eller andre rusmidler) og kjønn 1989–2010
Tests from drivers by type of suspicion (alcohol and/or other drugs) and gender 1989–2010

	Mistanke om påvirkning av kun alkohol				Mistanke om påvirkning av alkohol og/eller andre rusmidler			
	<i>Suspicion of driving under the influence of alcohol only</i>				<i>Suspicion of driving under the influence of alcohol and/or other drugs</i>			
	<i>Kvinner</i>	<i>Women</i>	<i>Menn</i>	<i>Men</i>	<i>Kvinner</i>	<i>Women</i>	<i>Menn</i>	<i>Men</i>
	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%
	<i>No.</i>		<i>No.</i>		<i>No.</i>		<i>No.</i>	
1989	619	7,0	8 223	93,0	219	10,5	1 857	89,5
1990	518	6,4	7 534	93,6	234	10,8	1 932	89,2
1991	588	7,5	7 230	92,5	233	10,4	1 997	89,6
1992	489	7,4	6 148	92,6	290	10,7	2 428	89,3
1993	422	7,9	4 911	92,1	323	11,0	2 601	89,0
1994	459	8,2	5 151	91,8	299	10,6	2 520	89,4
1995	424	7,8	5 021	92,2	375	11,3	2 954	88,7
1996	359	8,5	3 824	91,5	430	13,5	2 758	86,5
1997	277	8,5	2 981	91,5	505	13,5	3 238	86,5
1998	468	8,9	4 802	91,2	510	11,5	3 907	88,5
1999	466	9,4	4 494	90,6	585	12,2	4 215	87,8
2000	608	10,4	5 254	89,6	484	12,5	3 399	87,5
2001	558	10,2	4 917	89,8	536	12,3	3 818	87,7
2002	580	10,2	5 110	89,8	648	12,5	4 523	87,5
2003	600	10,9	4 886	89,1	595	13,6	3 786	86,4
2004	618	11,3	4 828	88,7	599	15,4	3 302	84,6
2005	574	11,1	4 574	88,9	586	14,6	3 434	85,4
2006	598	10,5	5 108	89,5	630	14,8	3 633	85,2
2007	604	11,1	4 821	88,9	664	15,3	3 679	84,7
2008	601	10,9	4 894	89,1	634	14,0	3 891	86,0
2009	558	11,2	4 428	88,8	652	14,2	3 939	85,8
2010	551	11,5	4 261	88,5	614	13,0	4 107	87,0

Kilde: Folkehelseinstituttet

Source: Norwegian institute of public health

Tabell 4.3 Prøver fra bilførere som er testet positive for narkotiske stoffer 1989–2010
Tests from drivers which are tested positive for drugs 1989–2010

	Tetrahydrocannabinol	Diazepam	Flunitrazepam	Nitrazepam	Klonazepam	Amfetamin	Morfin	6-Monoacetyl morfin	Kokain	Ecstasy	Metadon	Metamfetamin	GHB
	<i>Tetrahydrocannabinol</i>	<i>Diazepam</i>	<i>Flunitrazepam</i>	<i>Nitrazepam</i>	<i>Klonazepam</i>	<i>Amphetamine</i>	<i>Morphine</i>	<i>6-monoacetyl morphine</i>	<i>Cocaine</i>	<i>Ecstasy</i>	<i>Methadone</i>	<i>Methamphetamine</i>	<i>GHB</i>
1989	605	423	187	156
1990	564	430	235	235	72
1991	627	475	255	216	108	6
1992	842	676	212	391	107	29
1993	741	541	221	475	142	64
1994	660	577	198	533	193	92
1995	995	712	270	937	261	179	..	6
1996	708	741	320	897	313	189	..	23
1997	1 165	914	455	1 079	390	263	..	27
1998	1 502	1 004	540	1 327	476	317	..	67
1999	1 504	860	603	1 274	533	318	..	123
2000	1 686	808	656	35	217	1 312	601	307	10	194	22	118	..
2001	1 732	1 050	1 252	96	265	1 587	539	295	12	194	64	330	..
2002	1 886	1 113	2 107	164	361	1 972	452	219	15	180	102	543	..
2003	1 543	850	838	289	504	1 534	377	162	16	75	93	442	..
2004	1 336	774	650	237	502	1 317	324	147	11	83	105	499	..
2005	1 215	967	435	463	546	1 343	270	117	19	63	197	509	..
2006	1 202	1 451	289	343	486	1 381	262	107	13	85	137	834	..
2007	1 171	1 257	344	351	574	1 167	253	122	27	120	111	913	..
2008	1 270	1 188	188	314	687	1 166	244	133	41	53	130	1 073	..
2009	1 252	1 084	85	263	894	1 071	349	200	22	12	145	1 480	..
2010	1 454	1 148	61	276	1 077	1 513	276	129	17	7	127	1 433	133

Note: 6- monoacetyl morfin er et omdannelsesprodukt av heroin.

Note: 6- monoacetyl morphine is a metabolic product of heroin.

Kilde: Folkehelseinstituttet, Divisjon for Rettsmedisin og Rusmiddelforskning

Source: Norwegian institute of public health, division of Forensic Medicine and Drug Abuse Research

Tabell 4.4 Reaksjoner på kjøring under påvirkning av alkohol og/eller andre rusmidler som prosent av alle reaksjoner på veitrafikkforseelser 1977–2009*Sanctions for driving under the influence of alcohol and/or other drugs as a percentage of all sanctions for traffic misdemeanours 1977–2009*

	Veitrafikkforseelser	Kjøring under påvirkning*	Prosent
	<i>Traffic misdemeanours</i>	<i>Driving under the influence</i>	<i>Percent</i>
1977	84 414	7 294	8,6
1978	96 905	7 177	7,4
1979	102 692	6 811	6,6
1980	102 741	6 372	6,2
1981	95 286	6 088	6,4
1982	105 025	6 333	6,0
1983	112 454	6 808	6,1
1984	107 870	6 980	6,5
1985	102 718	6 816	6,6
1986	126 086	7 146	5,7
1987	132 247	6 378	4,8
1988	145 927	6 875	4,7
1989	145 336	6 614	4,6
1990	152 433	7 402	4,9
1991	164 807	6 860	4,2
1992	173 491	6 583	3,8
1993	181 937	6 144	3,4
1994	169 070	5 760	3,4
1995	166 416	5 614	3,4
1996	163 156	5 435	3,3
1997	177 550	4 340	2,4
1998	175 978	4 416	2,5
1999	170 382	4 525	2,7
2000	156 795	3 901	2,5
2001	175 558	4 821	2,7
2002	154 458	4 162	2,7
2003	200 307	4 559	2,3
2004	240 035	4 048	1,7
2005	249 117	4 915	2,0
2006	278 899	4 369	1,6
2007	287 998	4 335	1,5
2008	273 349	4 356	1,6
2009	249 510	4 040	1,6

* SSB kaller denne kategorien "Promillekjøring", og denne betegnelsen er også brukt i tidligere utgaver av Rusmidler i Norge. Vi har endret den til "Kjøring under påvirkning" siden kategorien omfatter både alkohol og/eller andre rusmidler.

Note 1: Per oktober 2011 foreligger ikke tall for 2010.

Note 1: *Per October 2011 data is only available up to 2009.*

Note 2: Reaksjoner med kjøring under påvirkning av alkohol og/eller andre rusmidler som hovedlovbrudd.

Note 2: *Sanctions for driving under the influence of alcohol and/or other drugs as principal offence.*

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Kriminalstatistikk (ssb.no)

Source: *Statistics Norway. Crime statistics (ssb.no)*

Tabell 4.5 Reaksjoner på kjøring under påvirkning av alkohol og/eller andre rusmidler fordelt på fylke 1985–2009*Sanctions for driving under the influence of alcohol and/or other drugs by county 1985–2009*

Fylke County	1985	1990	1995	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Østfold	404	421	387	289	374	293	295	253	301	298	260	331	218
Akershus	661	627	448	379	486	441	528	450	476	468	498	440	432
Oslo	945	826	442	399	432	525	464	468	586	447	344	308	496
Hedmark	328	380	243	188	195	186	159	196	172	199	184	186	167
Oppland	226	310	208	127	181	181	213	150	172	175	164	167	142
Buskerud	373	412	359	254	316	257	259	219	335	288	281	278	266
Vestfold	377	415	315	207	253	197	251	248	231	236	220	245	200
Telemark	411	335	237	157	206	133	187	190	179	209	216	207	150
Aust-Agder	171	135	182	88	112	92	117	73	136	103	84	121	108
Vest-Agder	247	275	212	135	155	146	146	102	162	144	157	173	151
Rogaland	508	552	484	288	359	317	350	311	355	313	335	327	369
Hordaland	467	652	473	296	387	267	333	296	334	301	286	331	298
Sogn og Fjordane	125	132	121	101	101	102	78	96	117	83	94	88	96
Møre og Romsdal	291	369	292	210	279	207	238	206	277	261	284	246	196
Sør-Trøndelag	360	417	311	203	274	207	231	186	303	198	199	245	187
Nord-Trøndelag	276	236	182	123	138	128	151	112	175	138	137	117	119
Nordland	277	379	334	214	275	234	274	246	266	235	250	237	200
Troms	205	272	206	124	154	141	126	135	200	152	175	173	145
Finnmark	162	257	178	104	129	74	121	96	122	109	151	117	91
Svalbard, utland eller uoppgitt	2	0	0	15	15	34	38	15	16	12	16	19	9
Totalt (Total)	7 146	7 402	5 614	3 901	4 821	4 162	4 559	4 048	4 915	4 369	4 335	4 356	4 040

Note 1: Per oktober 2011 foreligger ikke tall for 2010.

Note 1: Per October 2011 data is only available up to 2009.

Note 2: Reaksjoner med kjøring under påvirkning av alkohol og/eller andre rusmidler som hovedlovbrudd.

Note 2: Sanctions for driving under the influence of alcohol and/or other drugs as principal offence.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Kriminalstatistikk (ssb.no)

Source: Statistics Norway. Crime statistics (ssb.no)

Tabell 4.6 Reaksjoner på kjøring under påvirkning av alkohol og/eller andre rusmidler per 10 000 innbyggere 18 år og eldre fordelt på fylke 1985–2009*Sanctions for driving under the influence of alcohol and/or other drugs per 10,000 inhabitants aged 18 years and older by county 1985–2009*

Fylke County	1985	1990	1995	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Østfold	23	23	21	15	19	15	15	13	15	15	13	16	10
Akershus	23	20	14	11	14	12	14	12	13	12	13	11	11
Oslo	26	22	11	10	10	13	11	11	14	10	8	7	11
Hedmark	23	26	16	13	13	13	11	13	12	13	12	12	11
Oppland	16	22	14	9	13	13	15	10	12	12	11	12	10
Buskerud	22	24	20	14	17	14	14	12	18	15	14	14	13
Vestfold	26	27	20	13	15	12	15	15	14	14	13	14	11
Telemark	34	27	19	12	16	10	15	15	14	16	17	16	11
Aust-Agder	25	19	24	11	14	12	15	9	17	13	10	15	13
Vest-Agder	24	26	19	12	13	12	12	8	13	12	13	14	12
Rogaland	22	23	19	11	13	11	12	11	12	10	11	10	12
Hordaland	16	21	15	9	12	8	10	9	10	9	8	9	8
Sogn og Fjordane	16	17	15	13	13	13	10	12	15	10	12	11	12
Møre og Romsdal	17	21	16	11	15	11	13	11	15	14	15	13	10
Sør-Trøndelag	20	22	16	10	13	10	11	9	14	9	9	11	8
Nord-Trøndelag	30	25	19	13	14	13	16	12	18	14	14	12	12
Nordland	15	21	18	12	15	13	15	14	15	13	14	13	11
Troms	19	24	18	11	13	12	11	12	17	13	15	14	12
Finnmark	29	46	31	19	23	13	22	17	22	20	27	21	16
Hele landet (Country)	22	23	17	11	14	12	13	12	14	12	12	12	11

Note 1: Per oktober 2011 foreligger ikke tall for 2010.

Note 1: Per October 2011 data is only available up to 2009.

Note 2: For mer informasjon om SSB statistikk over straffereaksjoner, se Om statistikken (<http://www.ssb.no/straff/om.html>).

Note 2: For more information about Statistics Norway's statistics on reported offences, see (<http://www.ssb.no/straff/om.html>).

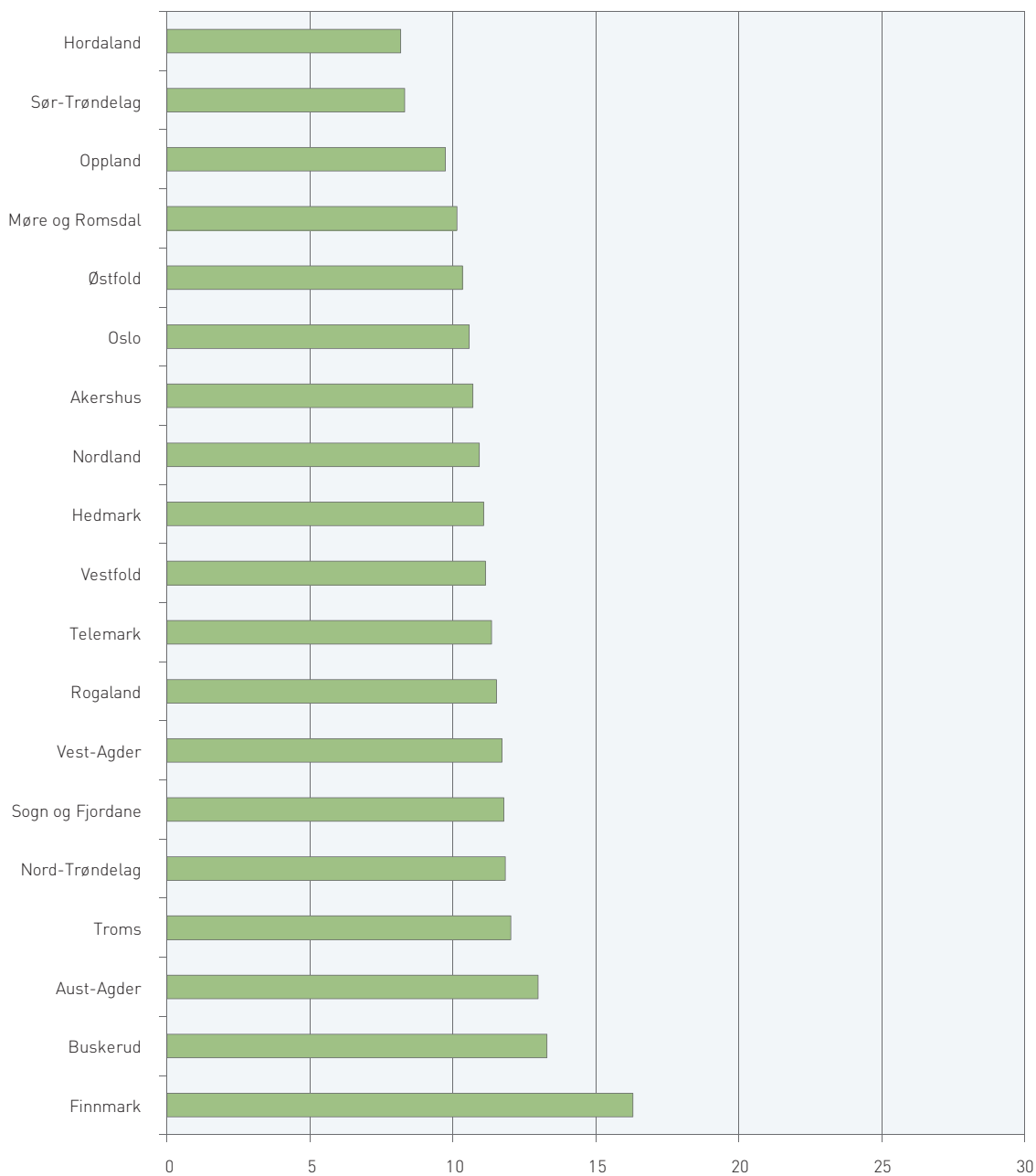
Note 3: Reaksjoner med kjøring under påvirkning av alkohol og/eller andre rusmidler som hovedlovbrudd.

Note 3: Sanctions for driving under the influence of alcohol and/or other drugs as principal offence.

Kilde: Statistisk sentralbyrå, Straffereaksjoner (<http://www.ssb.no/straff/>), tabell 37

Source: Statistics Norway. Crime statistics

Figur 4.6 Reaksjoner på kjøring under påvirkning per 10 000 innbyggere over 18 år fordelt på fylke 2009
Sanctions for driving under the influence per 10,000 inhabitants aged 18 years and older by county 2009

Kilde : Statistisk sentralbyrå
Source: Statistics Norway

Tabell 4.7 Tollbeslag av alkoholholdige drikkevarer i liter 1999–2010*Seizures by Customs Authority of alcoholic beverages in litres 1999–2010*

	Sprit (brennevin over 60 %)	Brennevin (under 60 %)	Vin	Øl
	<i>Spirits (> 60 %)</i>	<i>Spirits (< 60 %)</i>	<i>Wine</i>	<i>Beer</i>
1999	124 323	23 530	11 876	48 028
2000	122 258	13 433	15 817	54 417
2001	255 287	10 384	13 926	54 652
2002	84 009	13 206	15 092	79 223
2003	13 689	17 842	28 855	166 394
2004	6 241	15 501	50 275	165 924
2005	371	19 498	69 396	235 585
2006	4 347	21 592	47 138	255 252
2007	310	25 050	44 629	224 203
2008	6 611	25 245	52 568	248 059
2009	22 366	25 878	44 792	250 268
2010	14 250	52 230	54 863	388 938

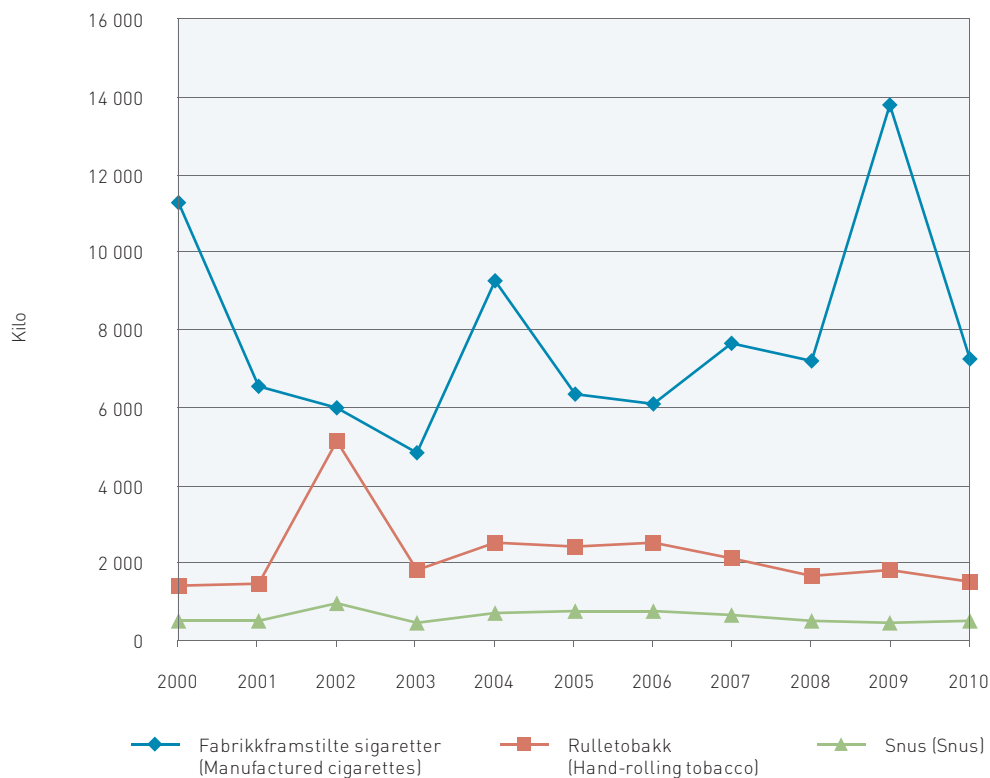
Kilde: Tollvesenet (toll.no)

Source: Norwegian Customs (toll.no)

Tabell 4.8 Mengde beslaglagt tobakk i kilo 2000–2010*Tobacco seizures in kilos 2000–2010*

	Fabrikkframstilte sigaretter <i>Manufactured cigarettes</i>	Rulletobakk <i>Hand-rolling tobacco</i>	Snus <i>Snus</i>
2000	11 274	1 407	480
2001	6 518	1 472	485
2002	5 969	5 120	963
2003	4 807	1 790	465
2004	9 251	2 518	725
2005	6 349	2 429	762
2006	6 069	2 497	752
2007	7 663	2 112	666
2008	7 194	1 658	519
2009	13 775	1 797	449
2010	7 227	1 491	526

Kilde: Toll- og avgiftsdirektoratet
 Source: Norwegian Customs and Excise Directorate

Figur 4.8 Mengde beslaglagt tobakk i kilo 2000-2010*Tobacco seizures in kilos 2000-2010*

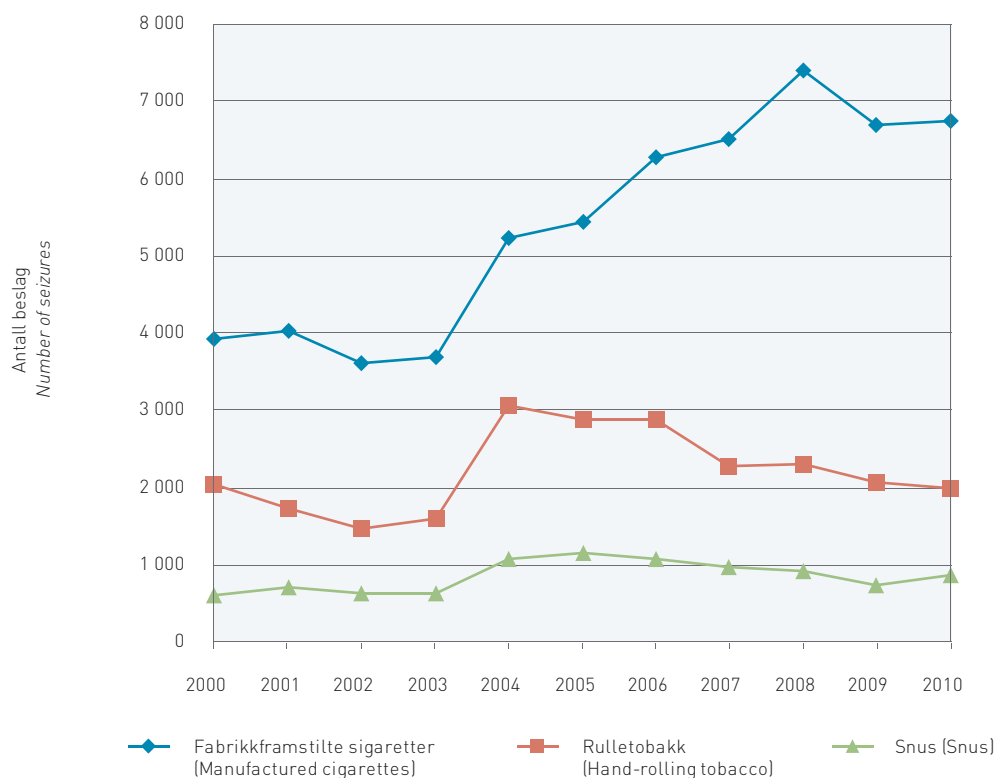
Kilde: Toll- og avgiftsdirektoratet
 Source: Norwegian Customs and Excise Directorate

Tabell 4.9 Antall beslag av fabrikkframstilte sigaretter, rulletobakk og snus 2000–2010
Number of seizures of manufactured cigarettes, hand-rolling tobacco and snus 2000–2010

	Fabrikkframstilte sigaretter <i>Manufactured cigarettes</i>	Rulletobakk <i>Hand-rolling tobacco</i>	Snus
2000	3 914	2 050	603
2001	4 017	1 738	714
2002	3 606	1 471	623
2003	3 694	1 605	618
2004	5 229	3 046	1 061
2005	5 427	2 884	1 162
2006	6 262	2 868	1 072
2007	6 501	2 267	971
2008	7 388	2 307	908
2009	6 688	2 071	738
2010	6 744	1 985	851

Kilde: Toll- og avgiftsdirektoratet
Source: Norwegian Customs and Excise Directorate

Figur 4.9 Antall beslag av fabrikkframstilte sigaretter, rulletobakk og snus 2000-2010
Number of seizures of manufactured cigarettes, hand-rolling tobacco and snus 2000-2010

Kilde: Toll- og avgiftsdirektoratet
Source: Norwegian Customs and Excise Directorate

Tabell 4.10 Antall beslag av heroin, cannabis, amfetamin og kokain 1974–2010*Number of seizures of heroin, cannabis, amphetamines and cocaine 1974–2010*

	Heroin	Cannabis	Amfetamin	Metamfetamin	Kokain
	<i>Heroin</i>	<i>Cannabis</i>	<i>Amphetamine</i>	<i>Methamphetamine</i>	<i>Cocaine</i>
1974	59	727	80	.	0
1975	57	521	87	.	0
1976	77	726	134	.	1
1977	53	636	62	.	1
1978	106	1 154	71	.	4
1979	157	1 313	77	.	14
1980	214	1 742	79	.	22
1981	202	1 911	127	.	7
1982	174	2 002	262	.	14
1983
1984
1985	256	2 478	282	.	11
1986	348	2 744	423	.	11
1987	452	2 747	534	.	13
1988	607	3 478	554	.	29
1989	691	4 252	514	.	14
1990	822	4 274	671	.	26
1991	979	4 811	621	.	25
1992	1 045	4 273	627	.	19
1993	1 193	4 708	983	.	36
1994	1 389	4 065	777	7	41
1995	1 923	4 941	1 633	17	58
1996	2 340	4 296	1 748	33	75
1997	2 485	5 712	2 407	34	144
1998	2 675	7 461	2 851	38	206
1999	2 390	8 485	3 032	57	309
2000	2 314	9 224	2 886	191	390
2001	2 501	10 844	4 100	496	496
2002	1 906	10 921	4 260	775	577
2003*	1 709	10 397	4 117	1 101	504
2004	1 390	10 066	3 848	1 085	489
2005	1 151	10 128	3 966	1 394	685
2006	1 087	11 221	4 237	1 496	726
2007	1 204	9 952	3 613	1 894	909
2008	1 145	10 599	2 906	2 255	854
2009	1 430	11 754	2 061	3 713	804
2010	1 582	13 326	3 554	3 728	868

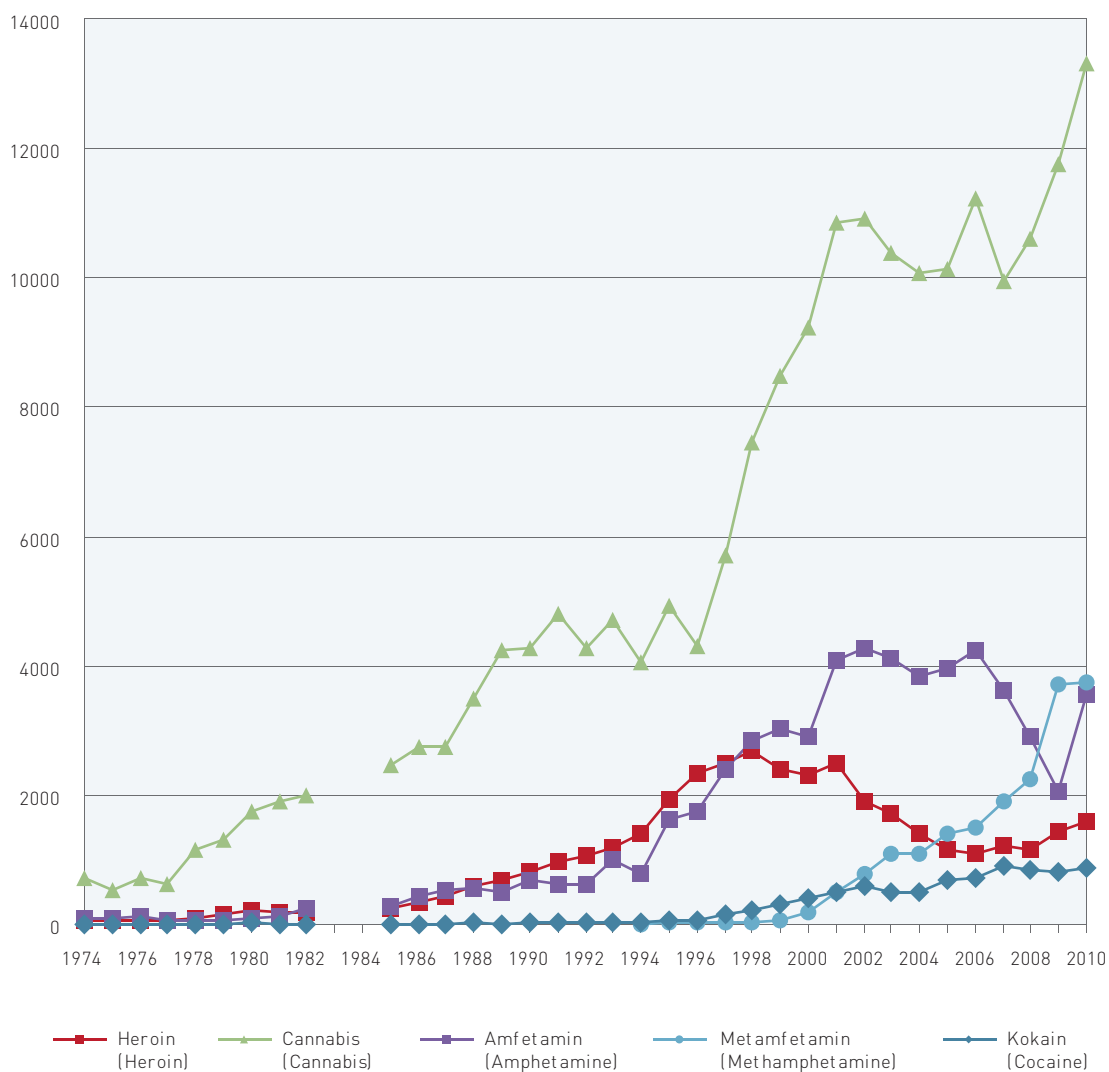
Note: Tall for 1983 og 1984 mangler fordi det ikke finnes tall fra Oslo politidistrikt for denne perioden.

Note: Figures for the years 1983–84 is missing because there is no figures available from Oslo Police District for this period.

Kilde: Kripos (politi.no)

Source: National Criminal Investigation Service (politi.no)

Figur 4.10 Antall beslag av heroin, cannabis, kokain og amfetamin 1974-2010
 Number of seizures of heroin, cannabis, cocaine and amphetamines 1974-2010

Kilde: Kripos (politi.no)

Source: National Criminal Investigation Service (politi.no)

Tabell 4.11 Antall beslag av ecstasy, LSD, khat, hallusinogene sopper, GHB, GBL, 1,4 BD og medikamenter 1989–2010*Number of seizures of ecstasy, LSD, khat, hallucinogenic fungi, GHB, GBL, 1,4 BD and tranquillisers 1989–2010*

	Ecstasy o.l.	LSD	Khat	Hallusinogene sopper	GHB	GBL*	1,4 BD*	Benzo diazepiner	Opioid-holdige medikamenter
	<i>Ecstasy etc</i>	<i>LSD</i>	<i>Khat</i>	<i>Hallucinogenic fungi</i>	<i>GHB</i>	<i>GBL*</i>	<i>1,4 BD*</i>	<i>Benzo diazepines</i>	<i>Medicaments containing opioids</i>
1989	0	3	20	18	.	.	.	855	.
1990	1	6	19	25	.	.	.	1 142	.
1991	3	6	15	34	.	.	.	1 189	.
1992	14	20	14	36	.	.	.	1 573	.
1993	9	17	16	5	.	.	.	947	.
1994	39	11	30	28	.	.	.	1 344	646
1995	160	35	74	31	.	.	.	1 640	782
1996	198	36	102	26	.	.	.	1 887	804
1997	242	106	112	44	3	.	.	2 523	705
1998	174	63	164	37	2	.	.	2 988	889
1999	507	59	296	47	45	.	.	3 469	884
2000	827	87	259	54	82	.	.	4 265	860
2001	736	52	198	41	81	71	.	6 006	1 109
2002	693	15	238	46	74	8	17	8 058	1 237
2003	405	31	249	71	120	21	7	4 700	1 216
2004	456	31	305	58	28	11	24	4 393	1 179
2005	341	34	210	51	46	3	7	3 928	1 319
2006	411	28	220	84	111	11	10	4 500	1 161
2007	421	16	376	77	163	25	1	4 088	959
2008	309	15	186	54	133	40	1	3 451	938
2009	110	26	271**	75	218	103	0	3 796	1078
2010	71	30	372**	92	308	132	3	4 945	1184

* GBL og 1,4-butandiol (1,4 BD) ble formelt klassifisert som narkotika 24. mars 2010.

* *GBL and 1,4-butandiol (1,4 BD) was formally classified as narcotics March 24, 2010.*

**Noe mangelfulle data.

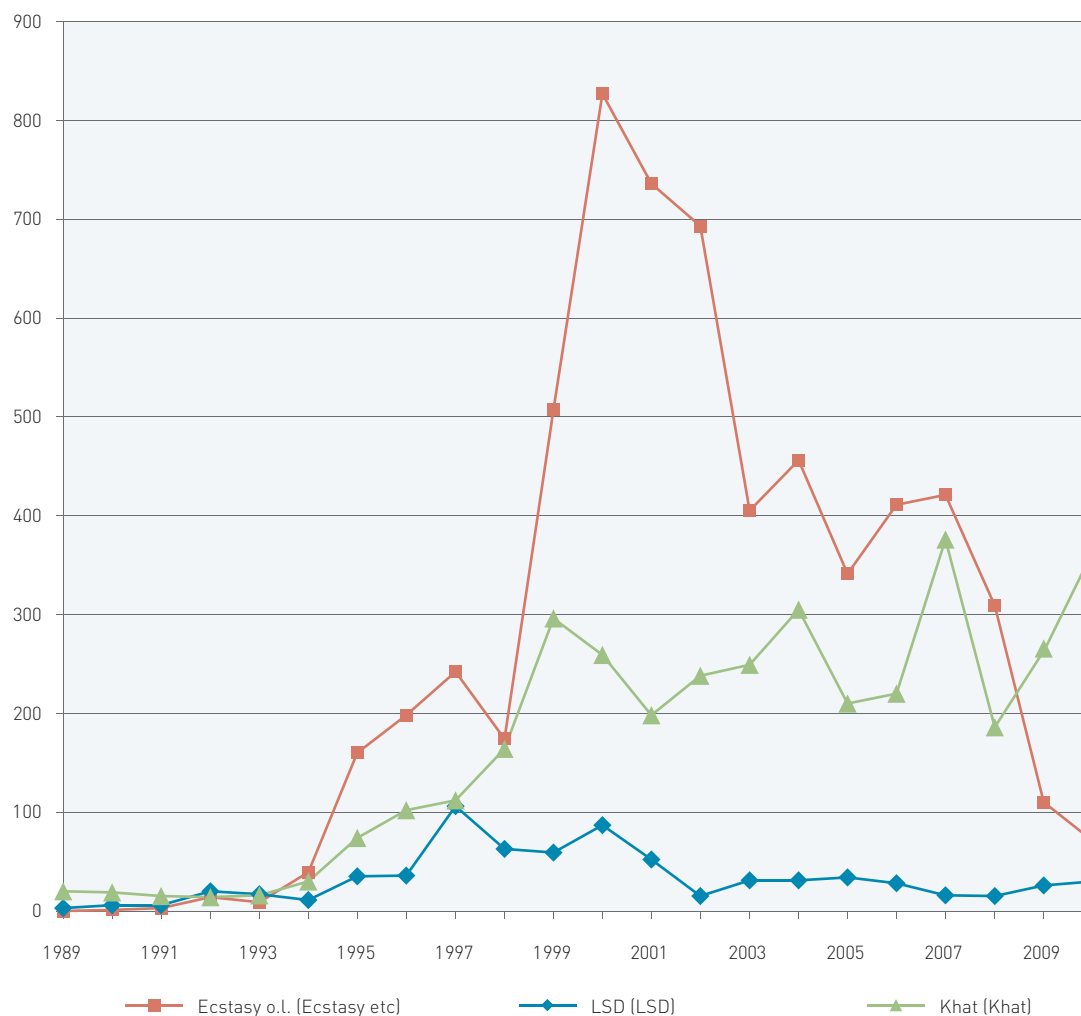
** *Insufficient data.*

Kilde: Kripos (politi.no)

Source: National Criminal Investigation Service (politi.no)

Figur 4.11 Antall beslag av ecstasy, LSD og khat 1989-2010

Number of seizures of ecstasy, LSD and khat 1989-2010

Kilde: Kripos (politi.no)

Source: The National Bureau of Crime Investigation (politi.no)

Tabell 4.12 Beslaglagt mengde heroin, kokain, cannabis og amfetamin i kilogram 1974–2010
Amount of confiscated heroin, cocaine, cannabis and amphetamines in kilogrammes 1974–2010

	Heroin	Kokain	Cannabis	Amfetamin	Metamfetamin
	<i>Heroin</i>	<i>Cocaine</i>	<i>Cannabis</i>	<i>Amphetamines</i>	<i>Methamphetamine</i>
1974	5,4	0,0	38	0,0	.
1975	0,3	0,0	20	0,0	.
1976	17,2	0,0	29	3,2	.
1977	0,4	0,0	54	8,4	.
1978	0,3	0,0	80	1,4	.
1979	0,6	0,2	105	0,7	.
1980	4,9	0,2	114	0,8	.
1981	0,6	0,0	114	2,8	.
1982	0,8	0,3	127	5,2	.
1983	4,9	0,2	345	13,5	.
1984	2,5	0,2	295	9,5	.
1985	5,0	1,0	190	13,4	.
1986	5,8	0,3	206	19,7	.
1987	4,0	5,9	125	7,8	.
1988	12,0	2,2	144	13,1	.
1989	5,3	0,3	372	13,8	.
1990	3,2	0,9	230	25,1	.
1991	9,9	3,9	393	18,9	.
1992	10,8	2,4	177	11,7	.
1993	18,0	8,2	207	25,6	.
1994	26,9	5,1	480	16,0	.
1995	48,8	3,8	19 959	53,2	.
1996	74,1	24,1	711	30,3	.
1997	55,5	4,6	978	93,2	0,1
1998	37,4	92,7	1 992	208,0	0,1
1999	45,8	60,2	1 255	52,3	0,1
2000	51,5	12,2	664	93,0	2,2
2001	67,8	20,7	861	93,2	16,2
2002	59,1	35,8	1221	208,9	23,6
2003	51,1	30,4	2292	225,1	32,0
2004	129,0	38,3	2242	230,7	64,4
2005	36,4	174,5	1439	114,5	37,5
2006	93,0	40,3	1544	317,4	68,0
2007	8,0	95,1	1544	392,4	167,0
2008	55,1	76,8	1732	259,9	103,1
2009	130,1	61,3	2588	197,0	234,0
2010	102,3	94,2	1184	150,0	140,0

Note: Vektmengdene angir vekten på selve beslaget, og ikke vekten av det aktive stoffet. Mengden av aktivt stoff vil kunne variere sterkt.

Note: The weight represents the weight of the actual amount confiscated, not the weight of the active drug. The weight of the active drug can vary greatly.

Kilde: Kripos (politi.no)

Source: National Criminal Investigation Service (politi.no)

Tabell 4.13 Beslaglagt mengde ecstasy, LSD, khat, hallusinogene sopper, GHB, GBL, 1,4 BD og medikamenter 1989–2010*Amount of confiscated ecstasy, LSD, khat, hallucinogenic fungi, GHB, GBL, 1,4 BD and tranquillisers 1989–2010*

	Ecstasy o.l.	LSD	Khat	Hallusino- gene sopper	GHB	GBL*	1,4 BD*	Benzodi- azepiner	Opioidhol- dige medika- menter
	<i>Ecstasy etc</i>	<i>LSD</i>	<i>Khat</i>	<i>Hallusino- genic fungi</i>	<i>GHB</i>	<i>GBL*</i>	<i>1,4 BD*</i>	<i>Benzodi- azepines</i>	<i>Medicaments containing opioides</i>
	Tabletter	Doser	kg	Gram	Liter	Liter	Liter	Tabletter	Tabletter
	<i>Tablets</i>	<i>Doses</i>	<i>kg</i>	<i>Grammes</i>	<i>Litres</i>	<i>Litres</i>	<i>Litres</i>	<i>Tablets</i>	<i>Tablets</i>
1989	0	73	189	121	.	.	.	36 218	..
1990	1	613	201	148	.	.	.	18 841	..
1991	15	194	205	141	.	.	.	17 666	..
1992	196	3 397	267	187	.	.	.	50 674	..
1993	325	243	246	8	.	.	.	15 780	..
1994	969	4 758	721	106	.	.	.	41 100	12 253
1995	9 965	1 325	1 330	164	.	.	.	27 000	11 325
1996	12 866	587	1 544	138	58 400	14 431
1997	13 182	7 049	1 720	433	153 100	16 076
1998	15 542	2 825	2 839	326	101 700	15 072
1999	24 664	485	4 761	560	183 000	19 800
2000	49 390	923	4 251	612	431 000	15 050
2001	61 575	423	2 296	205	847 000	18 800
2002	102 433	172	1 674	1 251 000	70 000
2003	99 427	224	4 823	..	12,5	900	0,3	545 525	17 465
2004	53 561	579	3 668	5 111	4,3	5,4	45,3	524 130	14 396
2005	16 766	125	2 768	1 604	12,3	0,9	7,4	548 000	13 900
2006	28 636	226	2 781	812	31,3	14,2	18,1	1 019 710	15 685
2007	78 725	31	7 747	1 366	58,6	42,3	0,2	730 317	17 354
2008	30 784	245	3 104	514	36,5	220,8	0,3	310 577	12 000
2009	22 465	589	3 071**	1 600	83,6	129,8	0,0	671 377	15 186
2010	6 250	174	7 007**	2 000	83,4	397	1,0	881 800	18 800

* GBL og 1,4-butandiol (1,4 BD) ble formelt klassifisert som narkotika 24. mars 2010.

* *GBL and 1,4-butandiol (1,4BD) was formally classified as narcotics March 24, 2010.*

**Noe mangelfulle data.

** *Insufficient data.*

Kilde: Kripas (politi.no)

Source: National Criminal Investigation Service (politi.no)

Tabell 4.14 Antall narkotikabeslag fordelt på stofftype og politidistrikt 2010*Number of seizures of drugs by type of drug and police district 2010*

Politidistrikt	Cannabis	Amfetamin/ metamfetamin	Kokain	Heroin	Benzo diazepiner	GHB/ GBL/1,4-BD
<i>Police district</i>	<i>Cannabis</i>	<i>Amphetamine/ methamphetamine</i>	<i>Cocaine</i>	<i>Heroin</i>	<i>Benzo diazepines</i>	<i>GHB/ GBL/1,4BD</i>
Oslo	2 976	1 220	292	659	1149	126
Østfold	790	408	64	83	251	9
Follo	405	186	17	17	93	11
Romerike	853	276	75	72	295	60
Hedmark	311	201	12	33	99	5
Gudbrandsdal	106	48	3	8	18	-
Vestoppland	165	74	6	26	62	3
Nordre Buskerud	152	85	18	5	56	1
Asker og Bærum	347	181	39	47	104	11
Søndre Buskerud	497	312	56	48	219	49
Vestfold	715	323	57	44	206	14
Telemark	484	329	24	12	190	3
Agder	946	601	45	28	394	6
Rogaland	879	483	31	52	364	37
Haugaland og Sunnhordaland	288	209	3	11	171	8
Hordaland	1039	766	59	347	670	90
Sogn og Fjordane	72	38	1	2	32	-
Sunnmøre	239	153	5	-	57	4
Nordmøre og Romsdal	190	191	9	19	107	1
Sør-Trøndelag	745	409	11	27	195	1
Nord-Trøndelag	206	88	5	4	36	1
Helgeland	199	80	2	1	39	1
Salten	196	93	14	7	44	-
Midtre Hålogaland	169	75	-	-	23	1
Troms	235	142	18	25	52	2
Vestfinnmark	85	71	1	3	17	-
Østfinnmark	37	25	-	2	2	-
Total (Total)	13 326	7 067	867	1 582	4 945	444

Note: Tallene er hentet fra Kripas' årsrapport for 2010 og er basert på datainnsamling fra januar 2011. På grunn av at dette er foreløpige tall, vil ikke alle totaltallene være i overensstemmelse med tall i tabell 4.10/4.11 der noen av tallene er oppdatert på et senere tidspunkt.

Note: The figures are taken from Kripas' annual report for 2010 and are based on data collected from January 2011. As these figures are provisional, the sums will sometimes diverge from the numbers in table 4.10/4.11, where some of the figures were updated later on.

Kilde: Kripas (politi.no)

Source: National Criminal Investigation Service (politi.no)

Tabell 4.15 Anmeldte narkotikalovbrudd 1993–2010*Drug offences reported 1993–2010*

	Straffeloven §162	Legemiddelloven	Totalt
	<i>Penal Code §162</i>	<i>Medicinal Drugs Act</i>	<i>Total</i>
1993	6 777	5 898	12 675
1994	7 240	6 241	13 481
1995	10 793	10 450	21 243
1996	12 316	12 517	24 833
1997	14 455	16 623	31 078
1998	15 420	19 535	34 955
1999	16 059	21 149	37 208
2000	17 579	22 880	40 459
2001	19 945	25 959	45 904
2002	19 294	25 322	44 616
2003	16 152	19 981	36 133
2004	16 814	20 004	36 818
2005	17 118	20 060	37 178
2006	19 156	22 009	41 165
2007	19 086	21 027	40 725
2008	17 547	19 191	37 473
2009	18 616	19 899	39 255
2010	21 954	22 787	44 741

Note 1: For mer informasjon om SSB statistikk over anmeldte lovbrudd, se «Om statistikken» (<http://www.ssb.no/lovbrudda/om.html>).

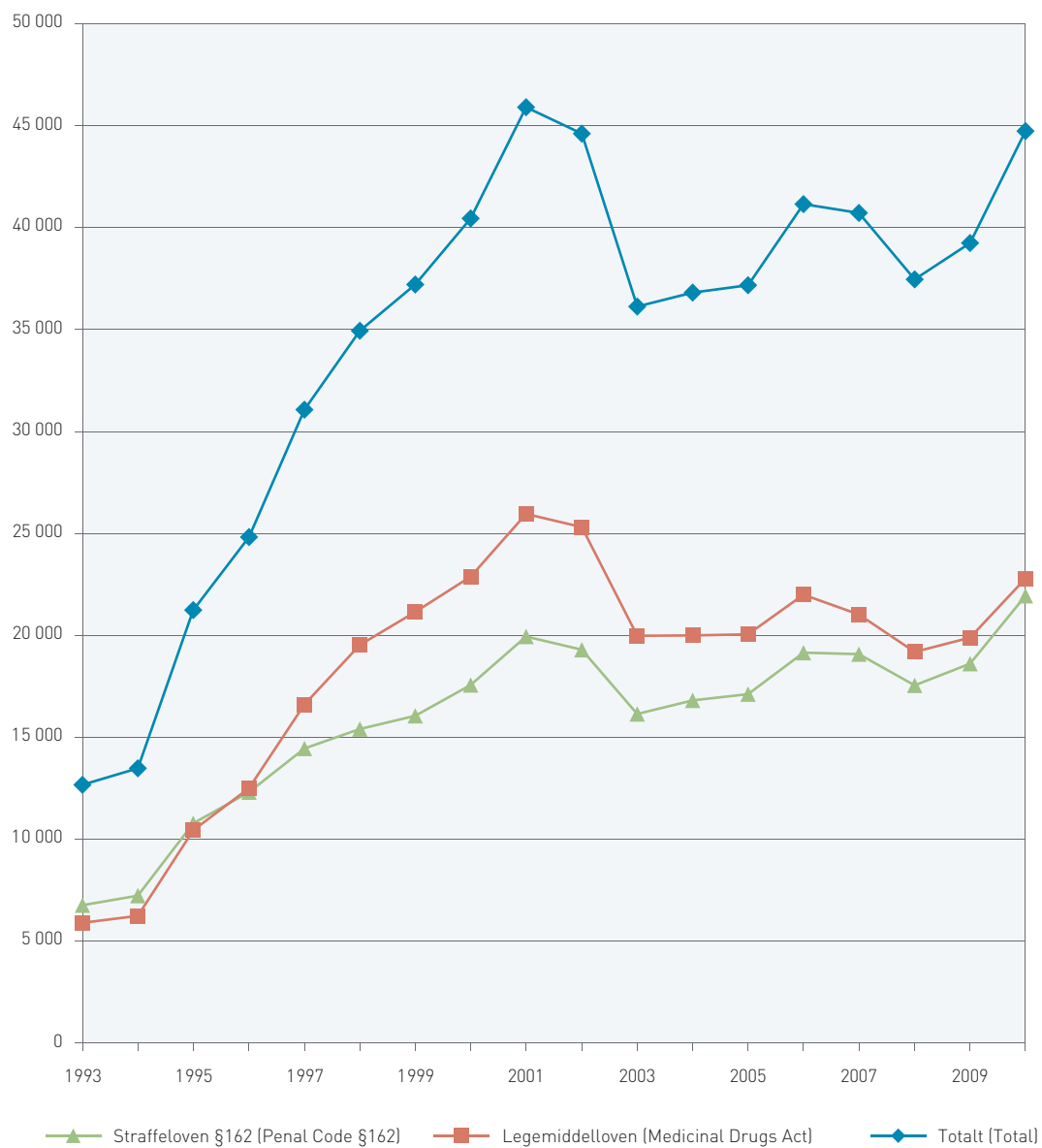
Note 1: For more information about Statistics Norway's statistics on reported offences, see (<http://www.ssb.no/lovbrudda/om.html>).

Note 2: Tallene for Straffeloven § 162 er endret fra tidligere utgaver av Rusmidler i Norge på grunn av endring i definisjonen av hva som inngår i narkotikalovbrudd, og tallene vil dermed avvike fra tidligere utgaver.

Note 2: The numbers for Penal Code § 162 are different from previous editions of Drugs in Norway. This is because the definition of what counts as a drug-related offence has changed. The figures will therefore depart somewhat from earlier editions.

Kilde: Statistisk sentralbyrå, Anmeldte lovbrudd (<http://www.ssb.no/lovbrudda/>), Tabell 4

Source: Statistics Norway, Crime statistics ([ssb.no](http://www.ssb.no))

Figur 4.15 Anmeldte narkotikalovbrudd 1993-2010*Drug offences reported 1993-2010*

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Source: Statistics Norway

Tabell 4.16 Etterforskede lovbrudd og siktede for narkotikaforbrytelser 1976–2009*Drug crimes investigated and persons charged with drug crimes 1976–2009*

	Straffeloven §162		Legemiddeloven		Totalt	
	<i>Penal Code §162</i>		<i>Medicinal Drugs Act</i>		<i>Total</i>	
	Etterforskede lovbrudd	Siktede personer	Etterforskede lovbrudd	Siktede personer	Etterforskede lovbrudd	Siktede personer
	<i>Investigated drug crimes</i>	<i>Persons charged</i>	<i>Investigated drug crimes</i>	<i>Persons charged</i>	<i>Investigated drug crimes</i>	<i>Persons charged</i>
1976	46	49	1 087	653	1 133	702
1977	55	71	1 365	747	1 420	818
1978	63	72	1 554	823	1 617	895
1979	67	88	1 639	865	1 706	953
1980	56	57	1 994	1 131	2 050	1 188
1981	52	60	2 942	1 401	2 994	1 461
1982	81	98	2 853	1 299	2 934	1 397
1983	156	123	3 637	1 762	3 793	1 885
1984	293	247	4 115	1 736	4 408	1 983
1985	1 137	609	3 666	1 332	4 803	1 941
1986	1 794	825	2 789	1 150	4 583	1 975
1987	2 364	915	2 244	1 021	4 608	1 936
1988	3 624	1 260	2 605	1 064	6 229	2 324
1989	4 266	1 367	3 837	1 690	8 103	3 057
1990	4 697	1 511	4 394	1 821	9 091	3 332
1991	5 328	1 584	4 621	1 993	9 949	3 577
1992	6 250	1 974	5 059	1 929	11 309	3 903
1993	6 458	2 282	5 281	1 508	11 739	3 790
1994	6 458	2 143	5 384	1 303	11 842	3 446
1995	8 044	2 496	7 629	1 442	15 673	3 938
1996	10 310	2 878	10 442	1 577	20 752	4 455
1997	11 639	3 424	12 360	1 764	23 999	5 188
1998	13 809	4 056	16 489	2 430	30 298	6 486
1999	16 040	4 891	20 135	3 111	36 175	8 002
2000	16 718	5 539	21 574	3 651	38 292	9 190
2001	18 667	6 287	25 073	4 459	43 740	10 746
2002	17 683	5 615	23 121	4 229	40 804	9 844
2003	18 569	5 747	23 485	3 970	42 054	9 717
2004	18 545	5 936	22 190	3 841	40 735	9 777
2005	18 528	6 056	21 106	3 651	39 634	9 707
2006	18 259	6 300	21 403	3 901	39 662	10 201
2007	18 858	6 619	21 506	3 957	40 364	10 576
2008	18 408	6 489	20 280	3 783	38 688	10 272
2009	17 454	6 561	18 854	3 819	36 308	10 380

Note 1: For mer informasjon om SSB statistikk over etterforskede lovbrudd, se Om statistikken (<http://www.ssb.no/lovbrudde/om.html>).

Note 1: For more information about Statistics Norway's statistics on reported offences, see (<http://www.ssb.no/lovbrudda/om.html>).

Note 2: Per oktober 2011 foreligger det ikke tall for årene etter 2009.

Note 2: Per October 2011 data is only available up to 2009.

Note 3: Betegnelsen siktede inneholder antall forskjellige personer med narkotikaforbrytelse som hovedlovbrudd, ved avsluttet etterforskning.

Note 3: The designation «charged» (siktede) means the number of individuals whose primary charge at the conclusion of police investigation concerns a drugs-related offence.

Kilde: Statistisk sentralbyrå, Etterforskede lovbrudd (<http://www.ssb.no/lovbrudde/>), tabell 6 og 15

Source: Statistics Norway, Crime statistics ([ssb.no](http://www.ssb.no))

Tabell 4.17 Personer siktet for narkotikaforbrytelser fordelt på kjønn og alder 2009*Persons charged with drug crimes by gender and age 2009*

	Straffeloven §162	Prosent	Legemiddeloven	Prosent
	<i>Penal Code §162</i>	<i>Percentage</i>	<i>Medicinal Drugs Act</i>	<i>Percentage</i>
Menn (Men)	5 592	85,2	2 949	77,2
Kvinner (Women)	969	14,8	870	22,8
Totalt (Total)	6 561	100	3 819	100
Alder (Age)				
-14	21	0,3	33	0,9
15-17	295	4,5	398	10,4
18-20	911	13,9	865	22,7
21-24	1 255	19,1	771	20,2
25-29	1 260	19,2	644	16,9
30-39	1 616	24,6	673	17,6
40-59	1 171	17,9	431	11,3
60 +	32	0,5	4	0,1
Totalt (Total)	6 561	100	3 819	100

Note 1: For mer informasjon om SSB statistikk over etterforskede lovbrudd, se Om statistikken (<http://www.ssb.no/lovbrudde/om.html>).

Note 1: For more information about Statistics Norway's statistics on reported offences, see (<http://www.ssb.no/lovbrudda/om.html>).

Note 2: Betegnelsen siktete inneholder antall forskjellige personer med narkotikaforbrytelse som hovedlovbrudd, ved avsluttet etterforskning.

Note 2: The designation «charged» (siktete) means the number of individuals whose primary charge at the conclusion of police investigation concerns a drugs-related offence.

Kilde: Statistisk sentralbyrå, Etterforskede lovbrudd (<http://www.ssb.no/lovbrudde/>), tabell 15

Source: Statistics Norway. Crime statistics ([ssb.no](http://www.ssb.no))

Tabell 4.18 Reaksjoner for narkotikaforbrytelser 1969–2009*Sanctions in cases involving drug crimes 1969–2009*

	Straffeloven §162	Legemiddel loven	Totalt
	<i>Penal Code §162</i>	<i>Medicinal Drugs Act</i>	<i>Total</i>
1969	170
1970	289
1971	478
1972	344
1973	582
1974	648
1975	35	403	438
1976	16	313	329
1977	40	509	549
1978	69	582	651
1979	61	522	583
1980	70	617	687
1981	95	820	915
1982	97	859	956
1983	191	1 063	1 254
1984	337	1 433	1 770
1985	477	1 303	1 780
1986	531	1 504	2 035
1987	1 203	840	2 043
1988	1 389	1 043	2 432
1989	1 469	1 301	2 770
1990	1 610	1 542	3 152
1991	1 839	1 536	3 375
1992	1 928	1 686	3 614
1993	2 050	1 537	3 587
1994	1 777	1 483	3 260
1995	2 397	1 741	4 138
1996	2 716	1 765	4 481
1997	2 858	1 472	4 330
1998	3 932	3 039	6 971
1999	4 648	3 525	8 173
2000	4 451	3 893	8 344
2001	7 456	7 314	14 770
2002	5 738	6 072	11 810
2003	6 310	5 874	12 184
2004	6 029	5 684	11 713
2005	6 830	5 540	12 370
2006	7 010	6 065	13 075
2007	7 608	6 586	14 194
2008	7 055	5 992	13 047
2009	6 993	5 583	12 576

Note 1: For mer informasjon om SSB statistikk over straffereaksjoner, se Om statistikken (<http://www.ssb.no/straff/om.html>).

Note 1: For more information about Statistics Norway's statistics on reported offences, see (<http://www.ssb.no/lovbrudda/om.html>).

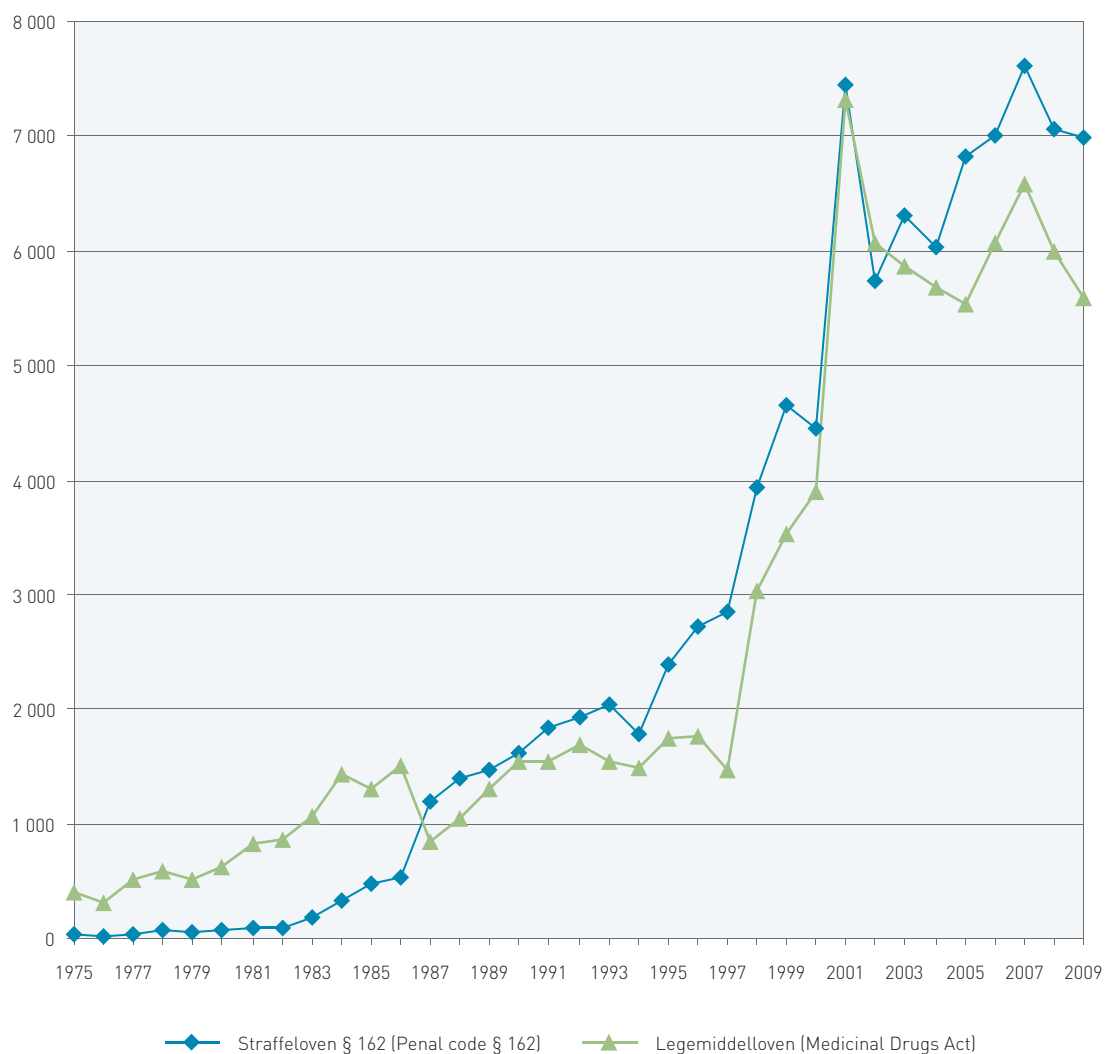
Note 2: Reaksjoner med narkotikaforbrytelse som hovedlovbrudd.

Note 2: Sanctions in cases with drug crime as principal offence.

Kilde: Statistisk sentralbyrå, Straffereaksjoner (<http://www.ssb.no/straff/>), tabell 27

Source: Statistics Norway: Crime statistics ([ssb.no](http://www.ssb.no))

Figur 4.18 Reaksjoner for narkotikaforbrytelser 1975-2009
Sanctions in cases involving drug crimes 1975-2009

Kilde: Statistisk sentralbyrå
Source: Statistics Norway

Tabell 4.19 Narkotika i norske fengsler 1990–2010
Drugs in Norwegian prisons 1990–2010

	Narkotika- beslag	Beslag av brukerutstyr	Kroppss- undersøkelser	Funn under kroppss- undersøkelser	Uinprøver	Positive urinprøver, illegalt inntak/ nekt *	Positive urinprøver, legalt inntak *	Positive urinprøver totalt	Andel positive urinprøver, %	Andel positive urinprøver, illegalt/nekt, %
	Drug seizures	Seizures of drug user equipment	Body searches	Seizures from body searches	Urine samples	Positive urine samples, illegal intake/refusal*	Positive urine samples, legal intake*	Positive urine samples, total	Number of positive urine samples, percent	Number of positive urine samples, percent
1990	236	638	148	18	11 124	1 079	9,7	..
1991	215	638	308	66	16 659	1 349	8,1	..
1992	216	632	155	32	17 588	1 267	7,2	..
1993	252	541	28	8	20 106	1 535	7,6	..
1994	267	740	41	22	17 908	1 541	8,6	..
1995	275	873	33	13	17 133	1 782	10,4	..
1996	236	825	26	18	18 355	1 814	9,9	..
1997	284	1 194	36	6	18 900	2 150	11,4	..
1998	325	1 090	27	5	16 306	1 921	11,8	..
1999	391	1 128	21	10	17 152	2 328	13,6	..
2000	494	1 097	23	14	18 603	2 412	13,0	..
2001	523	882	61	23	20 995	2 538	12,1	..
2002*	651	1 008	23	4	21 663	1 999	1 195	3 194	14,7	9,2
2003	638	1 005	11	1	27 605	3 244	1 942	5 186	18,8	11,8
2004	611	1 162	3	1	23 105	2 626	2 247	4 873	21,1	11,4
2005	788	786	5	2	20 557	2 548	2 406	4 954	24,1	12,4
2006	553	790	3	2	21 223	2 604	2 735	4 916	23,2	12,2
2007	645	660	4	2	23 062	2 487	1 923	5 181	22,5	10,8
2008	653	941	4	1	25 821	2 704	2 196	5 815	22,5	10,5
2009	1095	1042	16	5	26 235	2 645	2 218	6 049	23,0	10,0
2010	773	933	50	3	23 532	2 218	1 926	5 044	21,4	9,4

* Statistikken ble lagt om i 2002 ved at man nå skiller mellom positive urinprøver som skyldes legalt og illegalt inntak. Legalt inntak består av medisiner inneholdende narkotiske stoffer utdelt av fengselshelsetjenesten, prøver som inneholder metadon/buprenorphine og prøver hvor det påviste stoffet sannsynligvis er inntatt utenfor fengselet (før innsettelse/permisjon). Illegalt inntak består av illegalt inntak i fengsel og nekt.

* As from 2002, statistical data distinguish between positive urine tests caused by legal or illegal intake. Legal intake covers medicines containing narcotic substances distributed by the prison health service (methadone/buprenorphine for treatment purposes), and tests where the traced compound was probably consumed outside prison (before admittance/on leave). Illegal intake covers illegal intake within the prison and refusal to provide a urine sample.

Kilde: Kriminalomsorgens sentrale forvaltning
 Source: The Norwegian Correctional Services

5. Dødsfall og sykdom: Alkohol og andre rusmidler

5. Mortality and illness:
Alcohol and other substances

Bruk av rusmidler er årsak til fysiske, sosiale og psykiske skader. I dette kapitlet presenterer vi statistikk om dødsfall der alkohol og narkotika er den underliggende dødsårsaken. I tillegg er rusmidler også en medvirkende årsak ved mange andre dødsfall. Påvirkning av alkohol og andre rusmidler vil være den utløsende faktor ved mange drap, selvmord og dødsfall ved ulykker, uten at dødsfallet rubriseres som dødsfall knyttet til alkohol eller narkotika. Også en del sykdommer med dødelig utfall kan direkte eller indirekte knyttes til misbruk av alkohol eller andre rusmidler. Det vi her presenterer er data om infeksjonssykdommer som Hepatitt B og HIV som følge av rusmiddelbruk. På grunn av manglende data er det imidlertid ikke mulig å gi et mer dekkende bilde av dødsfall og sykdom knyttet til alkohol og narkotika.

Alkohol

- 5.1 < Data for dødsfall forårsaket av alkoholbruk er hentet fra Statistisk sentralbyrå (SSB), og data for
- 5.2 < sykehusinnleggelser fra Norsk pasientregister (NPR). SSBs tall bygger på rettsmedisinske obduksjonsrapporter og legenes dødsmeldinger.
- 5.3 < Klassifiseringen i dødsårsaksstatistikken bruker betegnelsene underliggende og medvirkende dødsårsak, der den underliggende dødsårsak regnes som hovedgrunnen til at dødsfallet inntraff. Felles for tallene fra SSB og NPR er at opplysningene er basert på legenes diagnoser. Diagnosene vil i en del tilfelle være usikre, fordi alkoholens betydning i enkelte situasjoner kan bli tillagt for lite vekt. Tabellene gir med andre ord ikke et fullstendig bilde av dødsfall og sykehusinnleggelser som skyldes bruk av alkohol. Trolig representerer de bare «toppen av isfjellet».
- 5.1 < Tabell 5.1 gir opplysninger om dødsfall hvor alkohol og alkoholskader anses som underliggende årsak – det man kan betegne som hovedårsak. Ved tolkning av utviklingen over tid bør en ta hensyn til at det kan forekomme betydelige tilfeldige svingninger fra et år til et annet, da antall slike dødsfall i mange tilfeller er forholdsvis lavt statistisk sett. Tabell 5.2 viser at alkoholrelaterte dødsfall er omtrent fire ganger så utbredt blant

menn som blant kvinner, og at hovedtyngden skjer etter fylte 45 år. Når man sammenholder dødelighet knyttet til kroniske alkoholsykdommer med forbruksnivået, må man dessuten ta hensyn til tidsforskyvning, siden kroniske sykdommer kommer som resultat av langvarig misbruk. Endringer i forbruksnivået vil derfor ikke nødvendigvis gi umiddelbare utslag i dødelighet.

Tabell 5.3 viser antall innleggelser ved somatiske sykehus for noen av de alkoholrelaterte hoveddiagnosene for perioden 1999–2010. Vi ser at omfanget er vesentlig større for menn enn for kvinner. Tabellen viser at sykehusinnleggelser som skyldes alkohol har økt betraktelig i perioden. Også ved sykehusinnleggelser på grunn av volds-skader, selvmordsforsøk eller ulykkesskader, vil alkoholpåvirkning kunne være en utløsende faktor, uten at dette kommer fram av diagnosen. Alkoholpåvirkning eller langvarig alkoholmisbruk vil også kunne være årsak til utvikling av en rekke andre sykdommer, og dødsfall som følge av disse, uten at dette framkommer av statistikken. Dette innebærer at tallene vi har for omfang av dødsfall og sykehusinnleggelser som skyldes alkohol, bare utgjør en del av det totale omfanget. Vi velger likevel å presentere tallene, da det er disse indikatorene vi har data på, og at de tross alt kan si noe om skader forårsaket av alkoholbruk.

> 5.3

Andre rusmidler

Data for narkotikarelaterte dødsfall er basert på Statistisk sentralbyrås (SSB) statistikk over dødsårsaker og tall fra Kriminalpolitisen (Kripas). Da de to instansene ikke bruker den samme definisjonen på hva som inngår i slike dødsfall, vil antall narkotikarelaterte dødsfall være forskjellig i de to registrene for det enkelte år.

Som allerede nevnt, bygger SSBs tall på rettsmedisinske obduksjonsrapporter og legenes dødsmeldinger. Dødsårsaksstatistikken bygger på WHO's internasjonale sykdomsklassifisering (ICD). Kodesystemet er blitt revidert flere ganger. Den foreløpige siste revisjonen (ICD-10) ble innført i Norge i 1996, noe som medfører at tall før og etter 1996 ikke er direkte sammenlignbare.

Norges harmonisering med statistikkføringen i det europeiske overvåkningsorganet for narkotika (European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction – EMCDDA) har i tillegg medført ytterligere endringer fra og med 1996. Dødsfall som vanligvis går under betegnelsen narkotikadødsfall, er her de som har forgiftning eller avhengighet av medikamenter oppført som underliggende årsak. I prinsippet er skillet mellom underliggende og medvirkende årsak klart, men i noen tilfeller vil en skjønnsmessig vurdering være nødvendig, og registreringspraksisen kan derfor variere over tid og mellom ulike deler av landet.

Kripos bygger sine data på innrapporterte dødsfall fra landets politikamre. Politiet har tradisjonelt hatt en noe videre definisjon av narkotikadødsfall enn SSB, og fram til 1996 er dette grunnen til at tallene fra Kripos er høyere enn de fra SSB. Diskrepansen har blitt forsterket etter 1996, men nå er det tallene fra SSB som er høyest. Dette fordi definisjonen fra EMCDDA blant annet inkluderer selvmord utført med narkotiske stoffer samt enkelte andre dødsårsaker enn de som tradisjonelt er blitt regnet som narkotikadødsfall i Norge. Kripos har uoffisielt informert at de vil slutte å publisere statistikk over narkotikarelaterte dødsfall. 2009 vil dermed bli siste publiseringsår.

Narkotikadødsfall i Norge er i hovedsak relatert til inntak av heroin, og der stoffet er inntatt gjennom injisering (røyking av heroin medfører en vesentlig lavere risiko for dødsfall). Som tabell 5.4 < 5.4 viser, var det en sterk økning i antall narkotikadødsfall, spesielt fra siste halvdel av 1990-tallet og fram til 2001. Antall narkotikadødsfall rapportert fra Kripos etter 2002 viser imidlertid en klar nedgang, og synes å ha stabilisert seg på et lavere nivå. Det er vesentlig flere narkotikadødsfall blant menn enn kvinner. Det antas at kvinneandelen blant injeksjonsmisbrukerne utgjør ca. 1/3, mens kvinneandelen av overdosedødsfallene de siste årene har vært 20–25 prosent. Tabell 5.7 < 5.7 og 5.8 < 5.8 viser at narkotikadødsfall ikke bare er et hovedstadsfenomen. 2006 var første

året det var registrert narkotikadødsfall i alle landets politidistrikt.

Hepatitt B er en sykdom som kan smitte via sprøyteling. Som tabell og figur 5.9 > 5.9 viser, var det en økning i antall nysmittede på slutten av 1990-tallet, mens antallet i de senere år er betydelig redusert. Reduksjonen skyldes trolig at antall mottakelige misbrukere nå er betydelig mindre, både ved at mange har vært infisert og dermed er immune, og gjennom tilbud om gratis vaksinasjon. Informasjon og tilgang på rene sprøyter kan også ha hatt en positiv innvirkning. Det finnes ingen tilsvarende oversikt over forekomsten av Hepatitt C. Hepatitt er imidlertid bare en av mange narkotikabetingede lidelser og skader som brukeren selv og hans eller hennes omgivelser kan bli påført, men verken Norge eller andre land har tallmessig oversikt over disse. Når det gjelder hepatitt A, er antall smittet gjennom sprøytemisbruk nå så marginalt at vi har valgt ikke å rapportere dette. Hepatitt A-epidemien anses for å være kommet under kontroll i Norge.

Tabell over antallet smittet av HIV er basert på opplysninger fra Folkehelseinstituttet. Tabellen > 5.10 angir antatt smitteårsak, hvor en kan være overføring av viruset gjennom deling av sprøyter. Sprøytemisbrukeres andel blant de nysmittede er imidlertid relativt lav (fire prosent i 2010).

5. Mortality and illness: Alcohol and other substances

The use of alcohol and other substances can result in physical, social and mental harm. In this chapter we present cause of deaths statistics where alcohol and drugs were the main cause of death. Alcohol and other substances are often implicated in murders, suicides and fatal traffic accidents as well, though without the alcohol or drugs connection featuring in the reported cause of death. Some potentially fatal diseases can be traced back directly or indirectly to alcohol and/or drug abuse, and we present here statistics on the infectious diseases hepatitis B and HIV. The lack of data makes it impossible to extract a more detailed picture of mortality rates and prevalence of illnesses associated with alcohol and drugs.

Alcohol

The data over alcohol-related deaths originate from statistics compiled by Statistics Norway (SSB) on causes of death, and data over admissions to somatic hospitals is compiled from the Norwegian Patient Register (NPR). Statistics Norway obtains its data from forensic post mortem reports and doctors' notices of death. Causes of death as used in the statistics are divided into underlying or contributing causes. The former is taken as the immediate cause of death. A shared feature of the data from SSB and NPR is that the information is derived from the diagnoses filed by the presiding physician. Diagnoses are occasionally uncertain insofar as the role of alcohol is underestimated in some situations. Thus, the tables presented give a far from complete picture of all alcohol-related deaths and hospital admissions, and probably represent in that sense just the «tip of the iceberg».

- 5.1 < Table 5.1 contains data on deaths in which alcohol and alcohol-related harm is given as the underlying cause – what one could term the main cause of death. When interpreting trends it is important to remember that the low number of deaths in statistical terms can cause wide swings from one year to the next. Table 5.2 shows that
- 5.2 <

these deaths are about four times more likely among males than females, and mostly occur after the age of 45. When comparing mortality rates in cases of chronic alcohol-related diseases and consumption rates, one should remember to take account of the time lag since chronic illness is the result of prolonged abuse. One should not expect a large immediate impact on mortality rates from changes in consumption levels.

Table 5.3 shows the number of admissions to somatic hospitals for which the main diagnosis was related to alcohol use in the period 1999–2010. This is some of the diagnoses ascribed to alcohol. As we see, males are significantly more likely to be admitted on these grounds than females. The table shows that alcohol-related admissions to hospital rose considerably in the period. Alcohol is likely to feature in hospital admissions for violence-related injuries, attempted suicides or accidents, though without specific mention in the diagnosis. Several potentially fatal illnesses result from drinking and prolonged alcohol abuse. In other words, our data on alcohol-related deaths and hospital admissions provide only part of the picture. We have decided all the same to present the data because it is these indicators we have data on, and they can, after all, tell us something about the harm caused by alcohol.

> 5.3

Other substances

Data on drug-related deaths are based on Statistics Norway's statistics over causes of death and data from the National Criminal Investigation Service (*Kriminalpolitisen* – *Kripas*). As these two bodies employ different definitions of drug-related deaths, the data from the respective registers for the same year will vary.

As mentioned earlier, the data from Statistics Norway are based on forensic post mortem reports and notices of death filed by the presiding physician. The cause of death statistics is based on WHO's International Classification of Diseases (ICD). The coding system has been revised several times. The latest revision (ICD-10) was introduced in Norway in 1996. Pre- and

post-1996 data will therefore not be directly comparable. As a further complicating factor, Norway has been harmonising statistical computation with the system used at the European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction (EMCDDA). Data from 1996 and later are affected. Deaths that are normally classified as drug-related deaths are here instances in which dependency on drugs is given as the underlying cause. The difference between underlying and contributive cause is clear in principle, but in some cases which one is chosen will rely on the physician's discretion. In addition, registration practices may change from time to time and vary from place to place.

Kripos base their data on reports of death filed by the country's police districts. The police have tended to apply a wider definition of drug-related death than Statistics Norway, which explains the divergence in the pre-1996 data from Kripos and Statistics Norway, Kripos reporting the highest figures. Since 1996, the gap has grown wider, though the higher figures now come from Statistics Norway. This is because the EMCDDA definition includes drug-related suicide and certain other causes of death beyond those normally included in Norway under the heading drug-related death. Kripos has unofficially informed that they will stop releasing drug-related death figures. Hence, the 2009 figures will be the last year of reporting.

Drug-related deaths in Norway are mainly connected to the ingestion of heroin where the route of administration is injection (the risk of death from ingesting heroin by smoking is significantly lower). As table 5.4 shows, there was a sharp rise in drug-related deaths, especially between the mid-1990s and 2001. The post-2002 drug-related deaths reported by Kripos, show a marked decline, however, and appear to have stabilised at a lower level. Male drug-related deaths are significantly higher than female drug-related deaths. The female proportion of injecting users is estimated to be about a third of the total injecting population, while the drug-related deaths among females relative to overall drug-related deaths

has varied around 20–25 per cent in recent years. As tables 5.7 and 5.8 show, drug-related deaths also occur outside the capital city, Oslo. 2006 was the first year in which a drug-related death was recorded in every police district in the country.

Hepatitis B is an illness which may spread by contaminated needles and syringes shared among injectors. As table and figure 5.9 shows, there was a rise in the number of new infections in the late 1990s. The rates have declined significantly in more recent years, possibly due to a significant fall in the number of susceptible injectors, which again can be ascribed to the immunity acquired from previous infections and free vaccination programmes. Information about, and access to clean syringes and needles could also have had a beneficial effect. There are no comparable data on the prevalence of Hepatitis C. Hepatitis is only one of many drug-related illnesses and injuries likely to affect the user personally or their circle. Prevalence data on these cases, however, are not compiled in Norway, nor in other countries. As far as hepatitis A is concerned the number of people infected by contaminated needles and syringes are now marginal. The Norwegian hepatitis A epidemic is considered to be under control.

The table over the number of HIV infected people is based on information from the Norwegian Institute of Public Health. The table shows assumed cause of infection. Causes include virus transfer by contaminated needles and syringes. The proportion of injecting users among new HIV cases is nevertheless relatively low (4 per cent in 2010).

5.4 <

5.5 <

5.6 <

> 5.7

> 5.8

> 5.9

> 5.10

Tabell 5.1 Dødsfall som skyldes alkohol fordelt på diagnose og kjønn (underliggende årsak) 2002–2009
Deaths caused by alcohol by diagnosis and gender (underlying cause of death) 2002–2009

ICD 10	Underliggende dødsårsak <i>Underlying cause of death</i>	Kjønn <i>Sex</i>	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
	Alkohol i alt <i>Total deaths from alcohol</i>		420	420	441	344	333	345	387	387
	Menn (<i>male</i>)		328	318	351	266	255	260	289	284
	Kvinner (<i>female</i>)		92	102	90	78	78	85	98	103
F 100	Psykisk lidelse og atferdsforstyrrelse av alkohol, akutt intoksikasjon <i>Alcohol-related psychosis</i>	m (<i>m</i>)	19	0	0	0	1	0	0	0
		k (<i>f</i>)	7	0	0	0	0	0	0	0
F 102	Psykisk lidelse og atferdsforstyrrelse av alkohol, avhengighetssyndrom <i>Alcohol-related psychosis</i>	m (<i>m</i>)	128	129	139	125	124	101	137	126
		k (<i>f</i>)	21	27	22	22	34	29	37	36
F 104	Psykisk lidelse og atferdsforstyrrelse av alkohol, abstinensstilstand med delirium <i>Alcohol-related psychosis</i>	m (<i>m</i>)	3	4	1	2	1	0	0	2
		k (<i>f</i>)	1	0	0	0	0	1	0	0
F 107	Psykisk lidelse og atferdsforstyrrelse av alkohol, residual tilstand <i>Alcohol-related psychosis</i>	m (<i>m</i>)	10	5	7	4	1	7	4	4
		k (<i>f</i>)	1	1	0	2	0	0	1	2
G 312	Degenerasjon av sentralnervesystemet som skyldes alkohol <i>Degeneration of nervous system due to alcohol</i>	m (<i>m</i>)	5	7	3	9	5	4	5	3
		k (<i>f</i>)	2	3	1	2	3	0	1	0
G 621	Alkoholisk polyneuropati <i>Alcoholic polyneuropathy</i>	m (<i>m</i>)	4	0	1	0	0	2	3	1
		k (<i>f</i>)	0	0	0	0	0	0	0	0
I 426	Alkoholisk kardiomyopati <i>Alcoholic cardiomyopathy</i>	m (<i>m</i>)	10	5	7	8	4	8	7	9
		k (<i>f</i>)	0	2	3	2	0	1	4	1
K 292	Alkoholisk gastritt <i>Alcoholic gastritis</i>	m (<i>m</i>)	2	1	1	0	2	0	0	1
		k (<i>f</i>)	0	0	1	0	0	0	0	0
K 700	Alkoholisk fettlever <i>Alcoholic fatty liver</i>	m (<i>m</i>)	13	20	9	4	1	5	8	6
		k (<i>f</i>)	8	5	4	2	2	1	2	0
K 701	Alkoholisk hepatitt <i>Alcoholic hepatitis</i>	m (<i>m</i>)	11	7	7	7	9	6	6	3
		k (<i>f</i>)	3	5	6	2	2	5	4	1
k 702	Alkoholisk fibrose og sklerose i lever <i>Alcoholic fibrosis and sclerosis of the liver</i>	m (<i>m</i>)	0	0	1	2	0	1	1	3
		k (<i>f</i>)	2	3	0	0	1	1	0	0
K 703	Alkoholisk cirrhose i lever <i>Alcoholic cirrhosis of the liver</i>	m (<i>m</i>)	85	64	97	57	51	68	53	58
		k (<i>f</i>)	33	30	24	21	16	22	33	33
K 704	Alkoholisk leversvikt <i>Alcoholic liver failure</i>	m (<i>m</i>)	12	21	21	16	13	26	17	23
		k (<i>f</i>)	6	8	7	10	6	12	6	8
K 709	Uspesifisert alkoholisk leversykdom <i>Alcoholic liver disease</i>	m (<i>m</i>)	7	5	23	4	6	3	10	4
		k (<i>f</i>)	1	0	9	2	2	0	2	3
K 860	Alkoholutløst kronisk pankreatitt <i>Alcohol-related chronic pancreatitis</i>	m (<i>m</i>)	4	2	5	1	4	2	3	4
		k (<i>f</i>)	0	1	0	0	1	0	0	0
X 45	Forgiftning av alkohol <i>Alcoholic poisoning</i>	m (<i>m</i>)	18	45	28	25	28	25	32	33
		k (<i>f</i>)	5	16	12	13	9	12	4	16
X 65	Selv mord med alkohol <i>Suicide with alcohol</i>	m (<i>m</i>)	1	3	0	2	3	2	3	4
		k (<i>f</i>)	2	1	1	0	1	1	4	3

Note 1: Dødsårsaksstatistikken er fra 1996 klassifisert og kodet etter ICD 10, revisjon av Verdens helseorganisasjons internasjonale sykdomsklassifisering (ICD).

Note 1: The causes of death statistics are from WHO' international Statistical Classification of Diseases and Related Health problems, (ICD), International Statistical Classification of Diseases and Related Health Problems, Tenth Revision.

Note 2: Dødsårsakene som omfattes av denne tabellen er i all hovedsak knyttet til et langvarig og høyt alkoholinntak. De rapporterte dødsfallene utgjør en mindre del av alle dødsfall som helt eller delvis skyldes alkohol.

Note 2: The causes of death that are included in this table are mainly due to high consumption of alcohol over a long period of time. These deaths constitute only a fraction of all deaths that fully or in part are caused by alcohol.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Dødsårsaker
 Source: Statistics Norway. Causes of death

Se også RusStat (<http://statistikk.sirus.no>)

Tabell 5.2 Dødsfall som skyldes alkohol fordelt på alder og kjønn (underliggende årsak) 2007–2009*Deaths caused by alcohol by age and gender (underlying cause of death) 2007–2009*

Alder Age	2007			2008			2009		
	Menn Men	Kvinner Women	Totalt Total	Menn Men	Kvinner Women	Totalt Total	Menn Men	Kvinner Women	Totalt Total
<15	0	0	0	0	0	0	0	0	0
15–19	0	0	0	0	0	0	0	0	0
20–24	0	0	0	1	1	2	1	0	1
25–29	0	0	0	1	1	2	1	1	2
30–34	1	0	1	1	1	2	2	2	4
35–39	3	1	4	5	1	6	6	1	7
40–44	12	5	17	13	2	15	9	0	9
45–49	28	8	36	31	5	36	17	12	29
50–54	36	14	50	33	13	46	36	17	53
55–59	48	10	58	38	23	61	49	17	66
60–64	54	10	64	60	22	82	62	14	76
65–69	27	15	42	45	13	58	50	16	66
70–74	21	5	26	23	8	31	28	9	37
75–79	11	13	24	18	5	23	10	10	20
80–84	11	3	14	13	2	15	6	4	10
85–89	6	1	7	7	1	8	7	0	7
90+	2	0	2	0	0	0	0	0	0
Totalt (Total)	260	85	345	289	98	387	284	103	387

Note 1: Diagnoser kodet etter 10. revisjon av Verdens helseorganisasjons internasjonale sykdomsklassifikasjon (ICD). Jfr tab. 5.1.

Note 1: International Statistical Classification of Diseases and Related Health Problems, Tenth Revision. Cf. tab.5.1.

Note 2: Dødsårsakene som omfattes av denne tabellen er i all hovedsak knyttet til et langvarig og høyt alkoholinntak. Dødsfallene som her presenteres utgjør en mindre del av alle dødsfall som helt eller delvis skyldes alkohol.

Note 2: The causes of death that are included in this table are mainly due to high consumption of alcohol over a long period of time. These deaths constitute only a fraction of all deaths that fully or in part are caused by alcohol.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Dødsårsaker

Source: Statistics Norway. Causes of death

Tabell 5.3 Innleggelser i somatiske sykehus med alkoholrelaterte hoveddiagnoser 1999–2010
Admissions to somatic hospitals with alcohol related underlying diagnosis 1999–2010

ICD 10	Hoveddiagnose <i>Underlying diagnosis</i>	Kjønn <i>Sex</i>	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
	Totalt (Total)		2505	2594	2500	2903	2960	3099	2950	3585	4206	4418	4327	4482
	Mann (Male)		1741	1812	1778	2029	2069	2225	2047	2449	2859	3055	2896	3092
	Kvinner (Female)		764	782	722	874	891	874	903	1136	1347	1363	1431	1390
F 100	Akutt intoksikasjon Acute intoxication	m (m)	560	633	632	789	818	880	835	1009	1330	1484	1485	1560
		k (f)	409	458	414	472	480	492	500	698	832	836	931	929
F 102, F 104, F 107	Psykisk lidelse og atferds- forstyrrelse Alcohol dependence, delirium, psychotic disorder	m (m)	813	848	752	725	706	704	651	745	814	872	757	870
		k (f)	183	193	144	170	144	118	131	159	184	190	219	187
K 700– K 704, K 709	Alkoholinduserte leverskader Alcoholic liver diseases	m (m)	309	273	343	466	509	600	520	656	677	660	620	624
		k (f)	160	123	155	221	256	251	259	272	326	335	268	267
I 426	Alkoholisk kardiomyopati Alcoholic cardiomyopathy	m (m)	32	17	18	16	17	13	9	10	8	6	7	3
		k (f)	4	1	2	2	3	1	2	1	0	0	1	2
K 292	Alkoholisk gastritt Alcoholic gastritis	m (m)	27	41	33	33	19	28	32	29	30	33	27	35
		k (f)	8	7	7	9	8	12	11	6	5	2	12	5

Note 1: Tallene for 2006–2009 er justert fra Rusmidler i Norge 2010 etter korleksjon fra NPR.

Note 1: The numbers for 2006–2009 are adjusted from Alcohol and Drugs in Norway 2010 due to correction from NPR.

Note 2: De utvalgte ICD 10-diagnosene er noen av de diagnosene som er 100 % attribuerbare/tilskrivbare til alkohol.

Note 2: The selected ICD-10 diagnosis are among the diagnosis that are ascribed 100 % to alcohol.

Kilde: Norsk pasientregister (NPR)

Source: The Norwegian Patient Register (NPR)

Tabell 5.4 Dødsfall som skyldes bruk av narkotika fordelt på kjønn ifølge Kripog og Statistisk sentralbyrå (underliggende årsak) 1977–2009

Number of deaths caused by use of drugs by gender according to the National Bureau of Crime Investigation and Statistics Norway (underlying cause of death) 1977–2009

	Kripog			Statistisk sentralbyrå *		
	National Criminal Investigation Service			Statistics Norway*		
	Menn	Kvinner	Totalt	Menn	Kvinner	Totalt
	Men	Women	Total	Men	Women	Total
1977	5	0	5
1978	19	5	24
1979	25	10	35
1980	23	9	32
1981	14	6	20
1982	25	20	4	24
1983	31	29	4	33
1984	40	22	8	30
1985	53	35	10	45
1986	55	39	5	44
1987	60	33	10	43
1988	63	37	11	48
1989	64	36	9	45
1990	75	52	18	70
1991	74	22	96	66	22	88
1992	78	19	97	81	23	104
1993	77	18	95	76	17	93
1994	102	22	124	105	19	124
1995	108	24	132	114	29	143
1996	159	26	185	173	31	204
1997	149	28	177	160	34	194
1998	226	44	270	228	54	282
1999	181	39	220	191	65	256
2000	264	63	327	302	72	374
2001	286	52	338	327	78	405
2002	166	44	210	240	67	307
2003	134	38	172	193	62	255
2004	168	55	223	220	83	303
2005	146	38	184	176	58	234
2006	152	43	195	187	64	251
2007	162	38	200	217	58	275
2008	148	31	179	210	53	263
2009	146	37	183	222	63	285

*Tallene fra og med 1996 er basert på et revidert inklusjonskriterium som omfatter flere ICD-koder enn tidligere. Endringen bidrar til høyere antall registrerte narkotikadødsfall. I henhold til Verdens helseorganisasjons nye klassifiseringsinstruks av visse narkotikadødsfall, implementerte Statistisk Sentralbyrå i 2003 en ny kodepraksis. Også denne endringen bidrar til høyere antall registrerte narkotikadødsfall.

**The figures for 1996 and subsequent years are based on a revised inclusion criteria including a higher number of ICD codes. This results in higher estimated drug-related deaths. Following WHO's new classification instructions for certain drug-related deaths, Statistics Norway introduced a new coding system in 2003. This also creates a higher rate of estimated drug-related deaths.*

Note: Kripog har uoffisielt informert at de vil slutte å publisere statistikk over narkotikarelaterte dødsfall. 2009 vil dermed bli siste publiseringår.

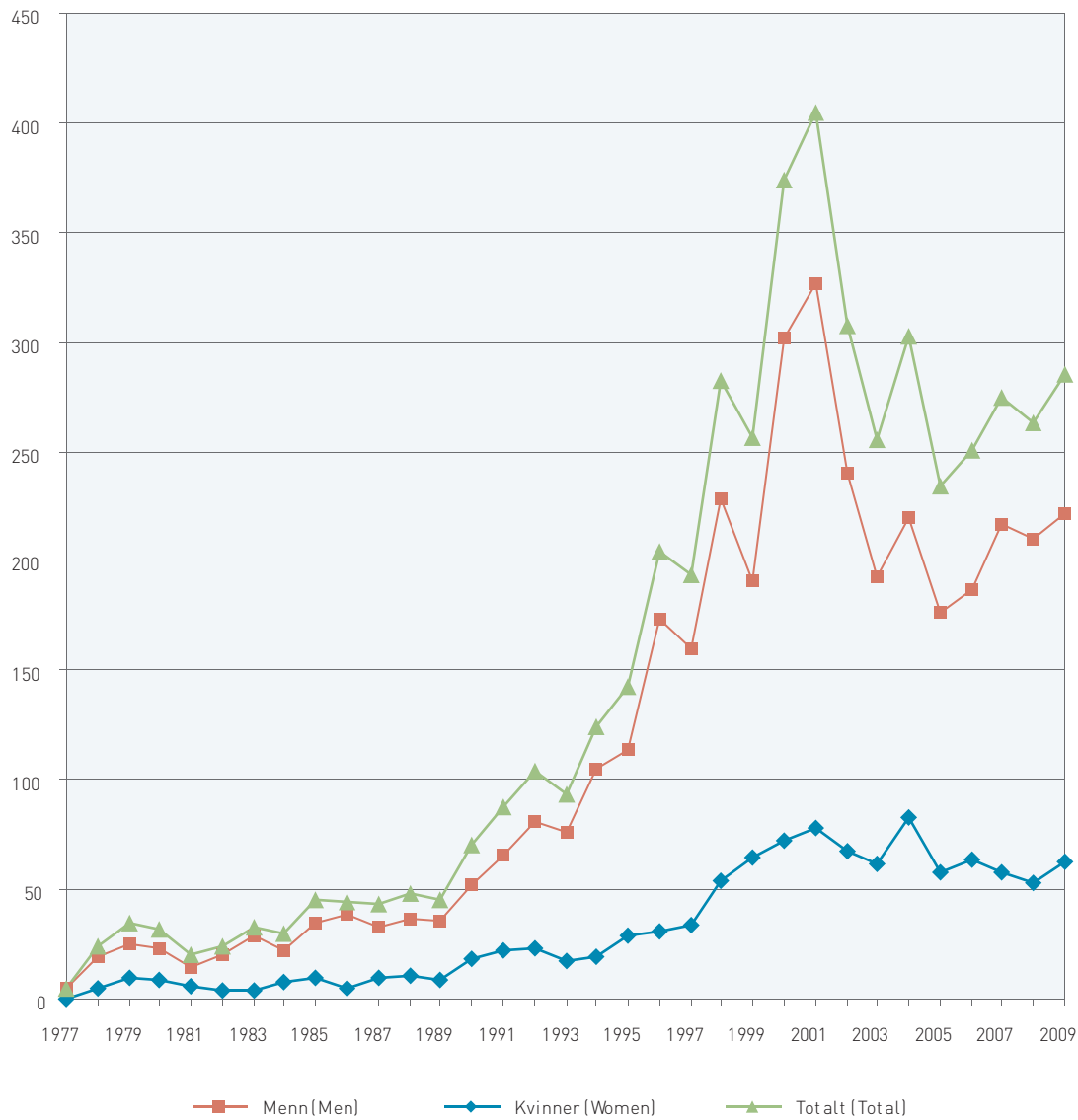
Note: Kripog has unofficially informed that they will stop releasing drug-related death figures. Hence, the 2009 figures will be the last year of reporting.

Kilde: Kripog og Statistisk sentralbyrå

Source: National Criminal Investigation Service and Statistics Norway

Figur 5.4 Dødsfall som skyldes bruk av narkotika ifølge Statistisk sentralbyrå (underliggende årsak), 1977-2009

Number of deaths caused by use of drugs according to Statistics Norway (underlying cause of death), 1977-2009

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Source: Statistics Norway

Tabell 5.5 Dødsfall som skyldes bruk av narkotika fordelt på kjønn og alder ifølge Statistisk sentralbyrå (underliggende årsak) 2007–2009*Deaths caused by use of drugs by gender and age according to Statistics Norway (underlying cause of death) 2007–2009*

Alder	2007			2008			2009		
	Totalt	Menn	Kvinner	Totalt	Menn	Kvinner	Totalt	Menn	Kvinner
Age	Total	Men	Women	Total	Men	Women	Total	Men	Women
15–24	38	30	8	28	26	2	29	20	9
25–34	91	79	12	80	68	12	70	55	15
35–44	67	53	14	83	65	18	85	67	18
45–54	58	47	11	52	36	16	69	59	10
55–59	11	3	8	12	11	1	20	12	8
60+	10	5	5	8	4	4	12	9	3
Totalt (Total)	275	217	58	263	210	53	285	222	63

Kilde: Statistisk sentralbyrå
 Source: Statistics Norway

Tabell 5.6 Dødsfall som skyldes bruk av narkotika fordelt på alder ifølge Kripos 1995–2009*Deaths caused by use of drugs by age according to Kripos 1995–2009*

	15–20	21–25	26–30	31–35	36–40	41–45	46–50	51–60	60+	Totalt Total
1995	4	16	20	39	38	11	3	1	0	132
1996	1	15	45	48	41	18	7	7	2	184
1997	1	23	37	48	28	23	13	4	0	177
1998	4	27	47	70	59	39	14	7	3	270
1999	9	21	55	45	38	28	14	10	0	220
2000	29	45	67	77	61	31	8	8	1	327
2001	20	54	60	68	58	42	31	4	1	338
2002	11	41	45	45	35	15	11	7	0	210
2003	7	25	29	39	23	22	13	8	6	172
2004	10	36	32	42	43	33	13	12	2	223
2005	10	30	28	30	40	22	12	9	3	184
2006	8	32	38	28	34	25	16	10	4	195
2007	9	30	44	38	26	17	22	12	2	200
2008	7	21	42	22	21	34	21	10	1	179
2009	8	20	30	20	32	21	20	32	0	183

Note: Kripos har uoffisielt informert at de vil slutte å publisere statistikk over narkotikarelaterte dødsfall. 2009 vil dermed bli siste publiseringsår.

Note: Kripos has unofficially informed that they will stop releasing drug-related death figures. Hence, the 2009 figures will be the last year of reporting.

Kilde: Kripos
 Source: National Criminal Investigation Service

Tabell 5.7 Dødsfall som skyldes bruk av narkotika fordelt på fylke ifølge Statistisk sentralbyrå (underliggende årsak) 1998–2009*Deaths caused by use of drugs by county according to Statistics Norway (underlying cause of death) 1998–2009*

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Østfold	12	14	27	30	16	18	24	15	18	18	24	30
Akershus	41	31	28	26	30	33	32	25	29	30	23	25
Oslo	112	83	105	107	78	47	86	56	64	41	65	66
Hedmark	5	5	9	16	14	10	11	0	12	7	8	7
Oppland	5	5	14	5	8	8	9	8	8	9	10	8
Buskerud	17	20	28	38	26	13	28	20	20	17	14	17
Vestfold	7	17	20	24	7	9	8	9	8	12	12	11
Telemark	11	11	13	16	18	18	11	8	4	8	12	18
Aust-Agder	3	4	4	8	8	3	4	4	1	3	5	7
Vest-Agder	5	5	17	9	17	11	6	7	6	9	4	7
Rogaland	20	16	27	44	25	40	31	23	20	25	22	20
Hordaland	22	24	43	28	28	23	22	29	31	36	29	34
Sogn og Fjordane	0	1	0	5	2	1	4	0	1	9	0	3
Møre og Romsdal	3	4	10	9	9	8	7	8	7	12	7	2
Sør-Trøndelag	9	7	13	9	7	7	9	6	7	14	14	11
Nord-Trøndelag	2	3	3	5	3	0	2	6	3	4	2	5
Nordland	5	5	8	13	5	1	8	5	6	11	5	6
Troms	3	1	4	7	5	5	1	4	3	7	5	5
Finmark	0	0	1	6	1	0	0	1	3	3	2	3
Totalt (Total)	282	256	374	405	307	255	303	234	251	275	263	285

Note: I henhold til Verdens helseorganisasjons nye klassifiseringsinstruks av visse narkotikadødsfall, implementerte Statistisk Sentralbyrå i 2003 en ny kodepraksis. Denne endringen bidrar til et litt høyere anslag på antallet narkotikadødsfall enn tidligere.

Note: Following WHO's new classification instructions for certain drug-related deaths, Statistics Norway introduced a new coding system in 2003. This creates a slightly higher rate of estimated drug-related deaths than before.

Kilde: Statistisk sentralbyrå
Source: Statistics Norway

Tabell 5.8 Narkotikadødsfall i Oslo og resten av landet i følge Kripas, antall og prosent 1986–2009

Deaths caused by use of drugs in Oslo and the rest of the country according to National Criminal Investigation Service, number and percent 1986–2009

	Oslo politidistrikt		Andre politidistrikt		Narkotikadødsfall (totalt)
	Oslo police district		Other police districts		Drug deaths (Total)
	Antall (number)	%	Antall (number)	%	Antall (number)
1986	55
1987	25	42	35	58	60
1988	30	48	33	52	63
1989	24	38	40	63	64
1990	43	57	32	43	75
1991	55	57	41	43	96
1992	73	75	24	25	97
1993	48	51	47	49	95
1994	81	65	43	35	124
1995	79	60	53	40	132
1996	104	56	81	44	185
1997	95	54	82	46	177
1998	134	50	136	50	270
1999	104	47	116	53	220
2000	131	40	196	60	327
2001	109	32	229	68	338
2002	79	38	131	62	210
2003	53	31	119	69	172
2004	83	37	140	63	223
2005	70	38	114	62	184
2006	72	37	123	63	195
2007	65	33	135	68	200
2008	60	34	119	66	179
2009	73	40	110	60	183

Note: Kripas har uoffisielt informert at de vil slutte å publisere statistikk over narkotikarelaterte dødsfall. 2009 vil dermed bli siste publiseringsår.

Note: Kripas has unofficially informed that they will stop releasing drug-related death figures. Hence, the 2009 figures will be the last year of reporting.

Kilde: Kripas

Source: National Criminal Investigation Service

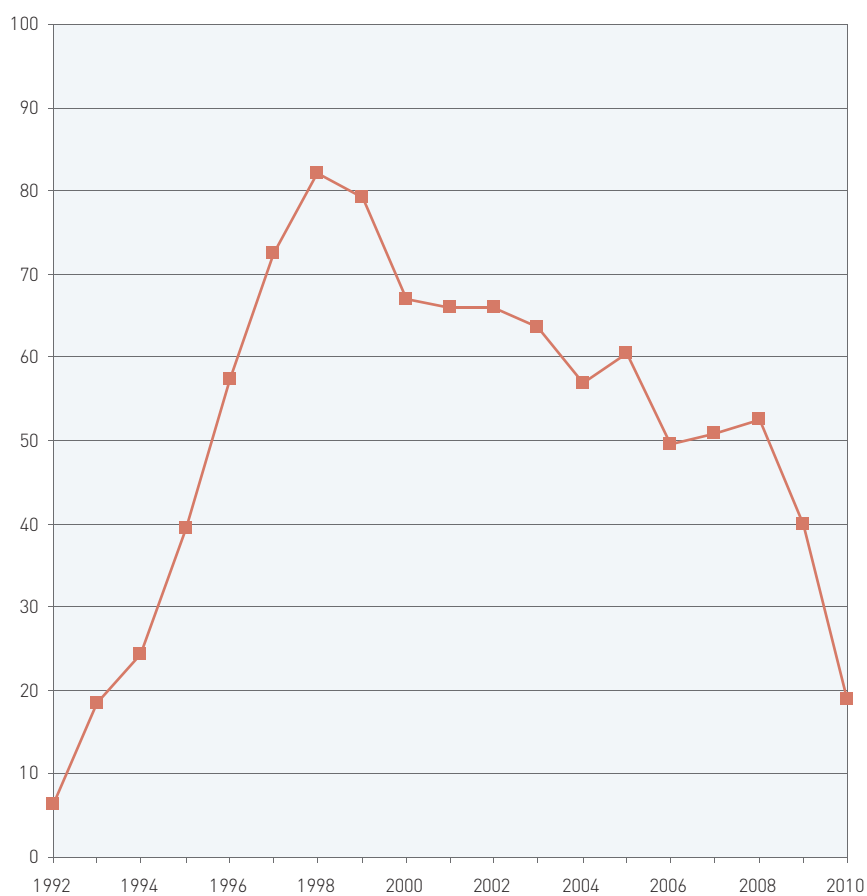
Tabell 5.9 Akutt hepatitt B-smittede etter antatt smittemåte og diagnoseår 1992–2010
Number of acute hepatitis B infections by infection source and year of diagnoses 1992–2010

	Sprøytemisbruk	Andre smittemåter	Total	Prosent sprøytemis- brukere
	<i>Drug abuse</i>	<i>Other infection sources</i>	<i>Total</i>	<i>Percent injecting drug users</i>
1992	2	30	32	6
1993	10	44	54	19
1994	10	31	41	24
1995	39	60	99	39
1996	55	41	96	57
1997	132	50	182	73
1998	385	84	469	82
1999	375	98	473	79
2000	176	86	262	67
2001	134	68	202	66
2002	120	63	183	66
2003	130	74	204	64
2004	108	80	188	57
2005	84	55	139	60
2006	74	75	149	50
2007	61	59	120	51
2008	54	49	103	52
2009	22	33	55	40
2010	5	22	27	19

Kilde: Folkehelseinstituttet (www.msis.no)

Source: Norwegian Institute of Public Health (www.msis.no)

Figur 5.9 Prosent av akutt hepatitt B-smittede som er sprøytemisbrukere 1992-2010
Percentage of hepatitis B infected who are injecting drug abusers 1992-2010

Kilde: Folkehelseinstituttet
Source: Norwegian Institute of Public Health

Tabell 5.10 Registrerte personer med HIV-infeksjon fordelt på smittemåter og diagnoseår 1984–2010
Persons registered as HIV-positive by infection route and year of diagnosis 1984–2010

	Heteroseksuell aktivitet		Homo-/biseksuell aktivitet		Sprøytemisbruk		Andre smittemåter		Totalt
	<i>Heterosexual activity</i>		<i>Homo-/bisexual activity</i>		<i>Intravenous drug use</i>		<i>Other infection routes</i>		
	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	
	<i>No.</i>		<i>No.</i>		<i>No.</i>		<i>No.</i>		
1984–90	205	21	388	39	337	34	54	5	984
1991	59	42	59	42	16	11	8	6	142
1992	57	54	28	27	12	11	8	8	105
1993	53	47	44	39	13	12	3	3	113
1994	33	35	37	39	12	13	12	13	94
1995	47	45	45	43	11	10	2	2	105
1996	63	54	35	30	9	8	9	8	116
1997	67	59	30	27	11	10	5	4	113
1998	58	59	30	31	8	8	2	2	98
1999	92	63	36	24	12	8	7	5	147
2000	131	75	32	18	7	4	5	3	175
2001	106	67	39	25	8	5	5	3	158
2002	151	74	30	15	16	8	8	4	205
2003	153	64	57	24	13	5	15	6	238
2004	164	65	70	28	15	6	3	1	252
2005	134	61	56	26	20	9	9	4	219
2006	164	59	90	33	7	3	15	5	276
2007	141	57	77	31	13	5	17	7	248
2008	185	62	92	31	12	4	10	3	299
2009	172	61	87	31	11	4	13	5	283
2010	157	61	85	33	11	4	5	2	258

Kilde: Folkehelseinstituttet (www.msis.no)

Source: Norwegian Institute of Public Health (www.msis.no)

6. Tjenestetilbudet til personer med rusmiddelproblemer

6. Services to problem drug and alcohol users

Dette kapitlet presenterer data fra Legemiddelassistert rehabilitering (LAR), Tverrfaglig spesialisert behandling for rusmiddelproblemer (TSB), tilbakeholdelse i institusjon uten eget samtykke med hjemmel i lov om sosiale tjenester, og sprøyterommet i Oslo.

Legemiddelassistert rehabilitering (LAR) for opioidmisbrukere har vært tilgjengelig på landsbasis fra 1998. Behandlingen har fram til nå vært organisert gjennom regionale sentra, men ut fra de nye retningslinjene som trådte i kraft i 2010, vil LAR etter hvert inngå som en integrert del av det øvrige behandlingstilbudet for rusmiddelmisbrukere. Antall pasienter i LAR har vist en jevn økning gjennom de ti årene behandlingen har vært tilgjengelig, og ved utgangen av 2010 var det 6015 personer som var i slik behandling.

6.1 <

6.2 <

Figur 6.1 viser utviklingen i antall pasienter i substitusjonsbehandling og antall søknader/personer på venteliste, fra starten i 1998 og fram til 2010. Som det framgår er det fortsatt ventelister både for å få vurdert søknad om legemiddelassistert rehabilitering og for å starte behandlingen for de som er gitt rett til slik behandling, selv om antallet har blitt redusert betraktelig.

Tverrfaglig spesialisert behandling ble en del av spesialisthelsetjenesten fra 1. januar 2004. Helse- og sosialdepartementet har gitt SINTEF i oppdrag gjennom SAMDATA å samle og systematisere nøkkeltall for spesialisthelsetjenesten innen somatikk, psykisk helsevern og tverrfaglig spesialisert behandling for rusmiddelproblemer. Dette er data som dels samles inn gjennom Statistisk sentralbyrå, dels gjennom Norsk Pasientregister og som SAMDATA presenterer i årlige rapporter. Vi presenterer her noen få «nøkkeltall», og henviser ellers til SAMDATA sektorrapport for rusbehandling.

6.3 <

Lov om sosiale tjenester trådte i kraft 1. januar 1993. Lovens kapittel 6 gjelder særskilte tiltak for rusmiddelmisbrukere, og § 6.2 regulerer tilbakeholdelse i institusjon uten eget samtykke. En egen bestemmelse om tilbakeholdelse av gravide rusmiddelmisbrukere, § 6.2a, trådte i kraft 1. januar 1996. Sak om tilbakeholdelse uten eget samtykke forberedes av den kommunale sosialtjenesten og fremmes for fylkesnemnda for sosiale saker. Vilkårene for vedtak er at en utsetter sin fysiske eller psykiske helse for fare ved omfattende og vedvarende misbruk av rusmidler (§ 6.2). Antall vedtak har økt gjennom årene, men må likevel sies å være relativt lavt. Vedtak etter § 6.2a er av hensynet til fosteret, og her har antall vedtak vært relativt stabilt de siste fem år. Figur 6.4 viser utviklingen.

> 6.4

Landets eneste sprøyterom ble etablert i Oslo 1. februar 2005 etter at Stortinget i desember 2004 vedtok en midlertidig lov og forskrift om prøveordning med lokaler for injisering av narkotika – sprøyteromsloven. Loven ble gjort permanent sommeren 2009. I tabell 6.5 presenteres noen nøkkeltall for bruk av sprøyterommet. Antall brukere har økt for hvert år, særlig etter at tiltaket flyttet i nye lokaler i 2007 og fikk økt kapasitet. Også antallet injeksjoner per år steg kraftig etter at sprøyterommet flyttet til nye lokaler i 2007 og fortsatte å stige kraftig fram til 2009, for så å flate noe mer ut i 2010. Overdosefrekvensen har vært stabil, og på linje med den man finner i andre sprøyterom. Overdose i sprøyterommet defineres som tilfeller der brukeren får hjelp fra ansatte i sprøyterommet til å komme til bevissthet eller ambulansetrykninger med bruk av motgift. Ingen av overdosene har ført til dødsfall.

> 6.5

6. Services to problem drug and alcohol users

This chapter presents data on substitution treatment (LAR = *Legemiddelassistert rehabilitering*), Specialised interdisciplinary treatment for substance abuse (TBS = *Tverrfaglig spesialisert behandling*), detention in a treatment centre without the consent of the person under the provisions of the Social Services Act, and the Drug Consumption Room in Oslo.

Substitution treatment has been available to opioid users across the country since 1998. Regional centres have so far organised provision of substitution treatment, but according to new 2010-guidelines, it will be integrated in drug and alcohol abuse treatment services more generally. Over the course of the decade since the emergence of opioid substitution treatment, patient numbers have risen steadily. As of the end of 2010, 6015 persons were in substitution treatment in Norway. Figure 6.1 illustrates trends in the number in such treatment, of filed applications and on waiting lists for treatment from 1998, to 2010. As shown, waiting lists persist for people whose applications have yet to be considered and for people whose applications are approved but are still awaiting to start their treatment, even though the numbers have been reduced significantly.

Specialised interdisciplinary treatment for substance abuse was incorporated with the specialist health service on January 1, 2004. The Directorate of Health asked the SINTEF / SAMDATA project to obtain and systematise statistical information on the specialist health service in the areas of somatic medicine, mental health care and Specialised interdisciplinary treatment for substance abuse. The data collected by Statistics Norway and the Norwegian Patient Register are published annually in reports compiled by SAMDATA. We present here a few of the «key figures», but refer the interested reader to the

SAMDATA sector report on alcohol and drug abuse treatment.

> 6.3

The Social Services Act came into force on January 1, 1993. Section 6 of the Act makes provision for special measures for alcohol and drug abuse, and § 6.2 regulates detention in an institution without the consent of the patient. A separate provision on the detention of pregnant women suffering from alcohol and drug abuse, § 6.2a, became law on January 1, 1996. Municipal social services prepare the preliminary file which is then submitted to the county social welfare board which takes the final decision. Detention can be ordered if the person is endangering his or her physical or mental health by extensive and lasting misuse (§ 6.2). The number of such orders has increased over the period, but the number is relatively low. Detention under § 6.2a can be ordered out of concern for the welfare of the unborn child. Here, the number has been relatively stable the last five years. Figure 6.4 shows the development.

> 6.4

Norway's sole drug injecting room opened in Oslo February 1, 2005, following the passage through parliament (Storting) of a temporary law and set of regulations on piloting rooms where drugs could be injected under supervision, the Act on Supervised Injecting Rooms (*Sprøyteromsloven*). The law was made permanent in the summer of 2009. Table 6.5 presents some of the key figures on visits to the injecting room. The number of clients rose year on year, especially after the service moved to new facilities in 2007, and continued to rise sharply until 2009. Numbers remained largely unchanged in 2010. Overdose frequency is stable, and comparable with injecting rooms in other countries. In the injecting room an overdose is defined as an incident in which the client, after having injected heroin, is in need of staff assistance to regain consciousness, or an ambulance is called and administers an antidote. None of the overdose incidents were fatal.

> 6.5

Tabell 6.1 Pasienter i Legemiddelassistert rehabilitering (LAR) fordelt på helseregion 2006–2010
Patients in substitution treatment by health region 2006–2010

Helseregion Health-region	Nye pasienter New patients			Utskrevet* Discharged*			I behandling In treatment						Søknader/venteliste Applications/waiting list							
	2006	2007	2008	2009	2010	2006	2007	2008	2009	2010	2006	2007	2008	2009	2010	2006	2007	2008	2009	2010
Øst-Norge (East-Norway)	388	384	374	441	580	204	264	292	305	371	1 930	2 050	2 121	2 257	2 466	121	113	131	89	92
Sør-Norge (South-Norway)	238	221	212	230	238	83	127	71	117	142	979	1 073	1 214	1 327	1 423	117	39	47	44	26
Vest-Norge (West-Norway)	245	208	179	210	335	113	123	108	91	151	818	903	974	1 093	1 277	124	77	119	82	35
Midt-Norge (Mid-Norway)	81	68	68	87	110	45	38	34	41	36	260	290	324	370	444	37	23	41	35	59
Nord-Norge (North-Norway)	51	74	52	73	91	6	10	15	17	22	179	226	280	336	405	85	46	48	29	29
Totalt (Total)	1 003	955	885	1 041	1 354	451	562	520	571	722	4 166	4 542	4 913	5 383	6 015	484	298	386	279	241

*Utskrevet betyr ikke nødvendigvis at personen er ferdig rehabilitert. Tallet inkluderer også avbrutt behandling (frivillig/ufrivillig/død).

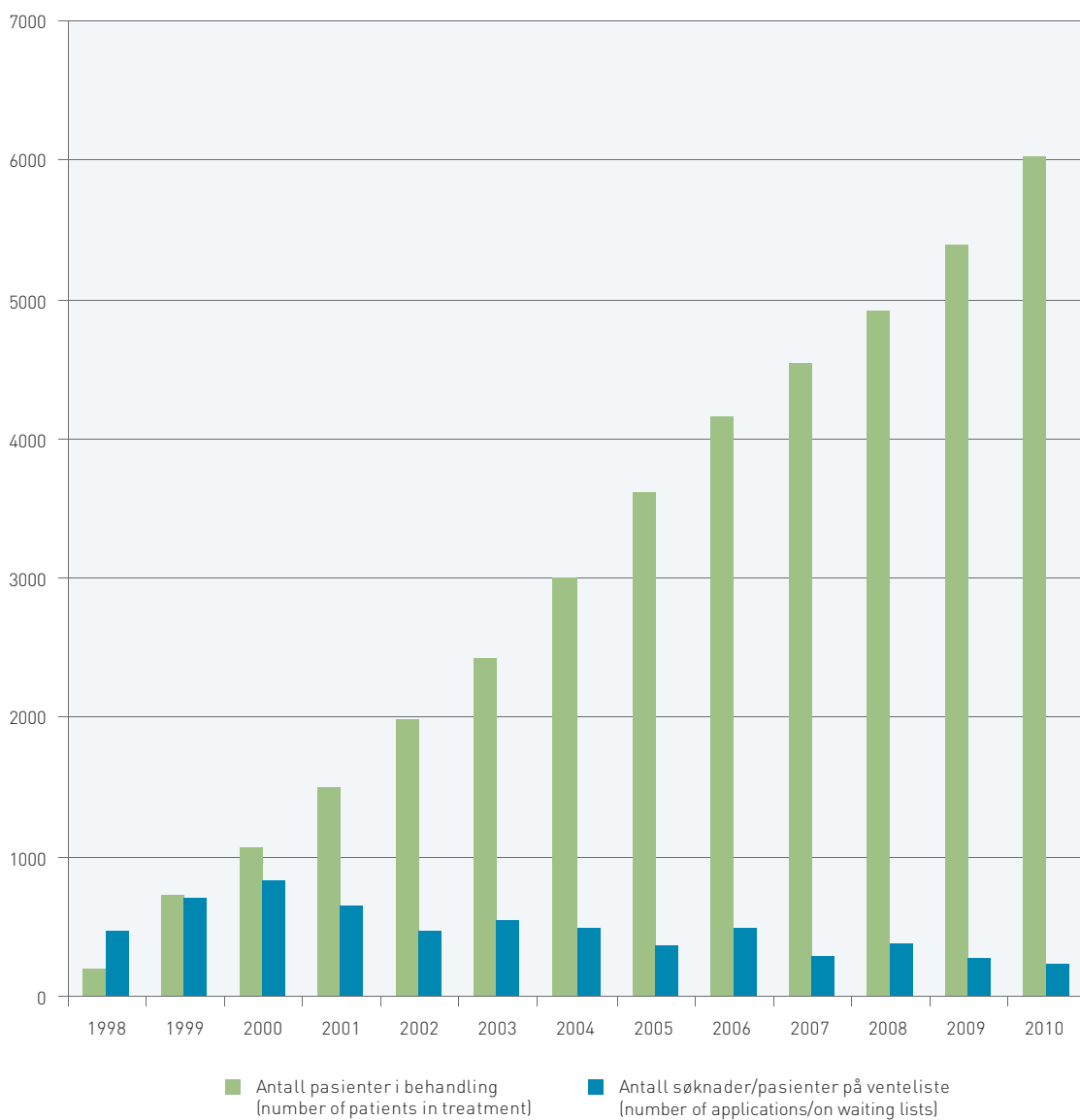
*Discharged doesn't necessarily mean that the person is rehabilitated. The number also includes abrupted treatment (voluntary/involuntary/death).

Note: Inntak og utskrivning inkluderer overføring av pasienter mellom LAR-sentrene. Antall inntak og utskrivninger i tabellen er derfor høyere enn det faktiske antall pasienter som er tatt inn i/har avsluttet behandling i LAR.

Note: The numbers for New patients and discharged includes patients that are transferred between LAR-centres. Double-counting may therefore occur.

Kilde: LAR Øst / Senter for rus- og avhengighetsforskning (SERAF)
 Source: LAR Øst / Norwegian Centre for Addiction Research (SERAF)

Figur 6.1. Pasienter i LAR-behandling og søknader/pasienter på venteliste per 31.12. Hele landet 1998-2010
Patients in substitution treatment and applications/on waiting lists per 31.12. The whole country 1998-2010

Kilde: LAR Øst/SERAF

Source: LAR Øst/SERAF

Tabell 6.2 Pasienter i Legemiddelassistert rehabilitering (LAR) fordelt på fylke 2010*Patients in substitution treatment by county 2010*

Fylke	Nye pasienter	Utskrevet*	I behandling	Søknader/venteliste
<i>County</i>	<i>New pasients</i>	<i>Discharged*</i>	<i>In treatment</i>	<i>Applications/waiting list</i>
Østfold	131	31	395	6
Akershus	56	31	497	0
Oslo	324	275	1220	86
Hedmark	28	6	153	0
Oppland	41	28	201	0
Buskerud	46	23	257	24
Vestfold	72	46	318	0
Telemark	23	31	332	0
Aust-Agder	23	11	153	0
Vest-Agder	74	31	363	2
Rogaland	115	22	550	35
Hordaland	210	125	693	0
Sogn og Fjordane	10	4	34	0
Møre- og Romsdal	31	7	110	20
Sør-Trøndelag	60	23	251	28
Nord-Trøndelag	19	6	83	11
Nordland	34	14	216	17
Troms	45	7	161	10
Finmark	12	1	28	2
Totalt (Total)	1 354	722	6 015	241

*Utskrevet betyr ikke nødvendigvis at personen er ferdig rehabilitert. Tallet inkluderer også avbrutt behandling (frivillig/ufrivillig/død).

*Discharged doesn't necessarily mean that the person is rehabilitated. The number also includes abrupted treatment (voluntary/involuntary/death).

Note: Inntak og utskrivning inkluderer overføring av pasienter mellom LAR-sentrene. Antall inntak og utskrivninger i tabellen er derfor høyere enn det faktiske antall pasienter som er tatt inn i/har avsluttet behandling i LAR.

Note: The numbers for new patients and discharged includes patients that are transferred between LAR-centres. Double-counting may therefore occur.

Kilde: LAR Øst / Senter for rus- og avhengighetsforskning (SERAF)

Source: LAR Øst / Norwegian Centre for Addiction Research (SERAF)

Tabell 6.3 Antall døgnplasser, oppholdsdøgn og innleggelser i Tverrfaglig spesialisert behandling for rusmiddelproblemer (TSB) 2005–2010*Number of inpatient treatment beds, length of stay (in days) and admissions in specialised treatment 2005–2010*

	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Døgnplasser (Beds)	1798	1780	1833	1796	1873	1870
Oppholdsdøgn (Length of stay)	557 360	561 314	569 139	574 732	575 525	576 837
Innleggelser (Admissions)	12 983	13 152	12 473	12 429	12 777	13 481

Note 1: Tallene innebærer plasser, oppholdsdøgn og innleggelser i døgninstitusjon som er eid av, eller har avtale med de regionale helseforetakene (RHF).

Note 1: The figures show beds, duration and admissions to specialist health service facilities under contract with the regional health enterprises.

Note 2: For mer detaljerte oversikter (over f.eks de ulike helseregionene), se statistikkbanken på ssb.no.

Note 2: For a detailed breakdown (of the regional health enterprises, for example), see Statistics Norway, statistikkbanken at ssb.no.

Kilde: Statistisk sentralbyrå (ssb.no)

Source: Statistics Norway (ssb.no)

Tabell 6.4 Vedtak i fylkesnemndene for sosiale saker med hjemmel i sosialtjenesteloven § 6-2 og 6-2a 1996-2010

Decisions by County Social Welfare Boards pursuant to the Act on Social Services § 6-2 and 6-2a 1996-2010

	§ 6-2	§ 6-2, midlertidige vedtak	§ 6-2a (gravide)	§ 6-2a, midlertidige vedtak (gravide)
		<i>Temporary decisions</i>	<i>Pregnant women</i>	<i>Temporary decisions (pregnant women)</i>
1996	18	..	8	26
1997	21	..	9	18
1998	29		16	30
1999	46	33	17	42
2000	22	31	8	19
2001	39	31	12	11
2002	38	35	17	34
2003	42	30	21	24
2004	49	58	15	22
2005	80	66	25	30
2006	65	49	29	33
2007	83	54	30	43
2008	71	50	23	49
2009	87	88	29	46
2010	106	106	25	15

Note 1: § 6-2 gjelder tilbakeholdelse av rusmiddelmissbrukere i institusjon uten eget samtykke, og §6-2a gjelder tilbakeholdelse av gravide (se www.lovdatab.no).

Note 1: § 6-2 regulates detention of substance abusers in an institution without the consent of the patient, and § 6-2a regulates detention of pregnant women suffering from alcohol and drug abuse (see www.lovdatab.no).

Note 2: Antall vedtak er ikke lik antall saker eller antall personer som er holdt tilbake, da det kan ha vært fattet flere vedtak mot samme person.

Note 2: Number of decisions is not equal to the number of cases or the number of persons who has been withheld, because more than one decision may affect the same person/case.

Note 3: Tallene for 2010 er fremskaffet av Fylkesnemndene for sosiale saker – sentralenheten.

Note 3: The numbers for 2010 are produced by Family Law Court – The Central Processing Unit.

Kilde: Uni Rokkansenteret og Helsedirektoratet og Fylkesnemndene for sosiale saker – sentralenheten

Source: Uni Rokkansenteret and Norwegian Directorate for Health and Family Law Court – The Central Processing Unit

Figur 6.4 Vedtak i fylkesnemndene for sosiale saker med hjemmel i sosialtjenesteloven § 6-2 og 6-2a 1996-2010

Decisions by County Social Welfare Boards pursuant to the Act on Social Services § 6-2 and 6-2a 1996-2010

Kilde: Uni Rokkansenteret og Helsedirektoratet og Fylkesnemndene for sosiale saker - sentralenheten

Source: Uni Rokkansenteret and Norwegian Directorate for Health and Family Law Court - The Central Processing Unit

Tabell 6.5 Bruk av sprøyterommet i Oslo 2005–2010
The Drug Consumption Room in Oslo 2005–2010

	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Antall registrerte brukere totalt* (Number of registered clients in total)	300	400	674	1224	1665	2211
Antall brukere per år** (Number of clients per year)	277	297	486	923	***	1484
Antall injeksjoner (Number of injections)	8318	8101	11 654	19 480	25 940	28 368
Antall ganger ringt 113 (Number of times called 113)	35	36	70	122	155	164
Andel overdoser av alle injeksjoner i prosent**** (Portion of overdoses from all injections in percent)	0,4 %	0,4 %	0,6 %	0,6 %	0,6 %	0,6 %

* Antall brukernummer delt ut siden sprøyterommet åpnet 1.2.2005.

* *Number of client ID's distributed since the opening of the Drug Consumption Room 1.2.2005.*

** Antall som faktisk har brukt tiltaket per år.

** *Number of clients who used the facility during a year.*

*** Antallet brukere for 2009 foreligger ikke p.t.

*** *The number of clients for 2009 is not currently available.*

**** Ingen av overdosene har ført til dødsfall.

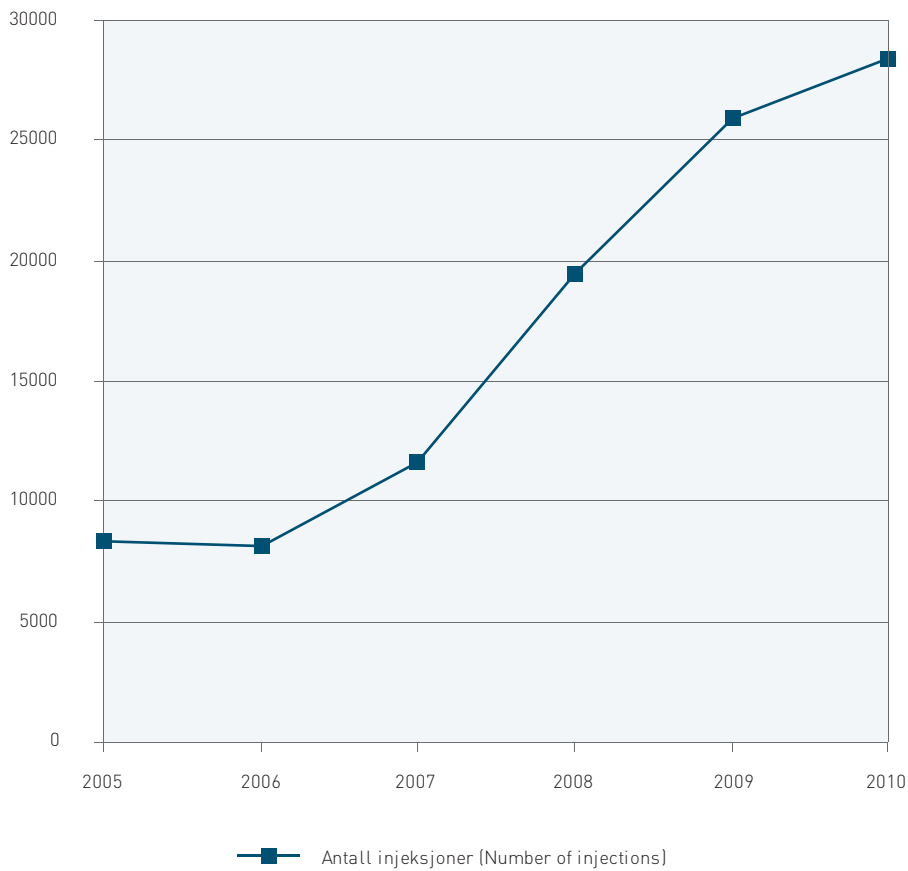
**** *All the overdoses were non-fatal overdoses.*

Note: Sprøyterommet flyttet til nye lokaler i juli 2007 og fikk fra da økt kapasitet.

Note: The Drug Consumption Room in Oslo moved to new facilities in July 2007 and had then increased capacity.

Kilde: Oslo Kommune, Rusmiddeletaten

Source: City of Oslo, Alcohol and Drug Addiction Service

Figur 6.5 Antall injeksjoner i sprøyterom i Oslo 2005-2010*Number of injections in the Drug Consumption Room in Oslo 2005-2010*

Kilde: Oslo Kommune, Rusmiddelstaten
Source: City of Oslo, Alcohol and Drug Addiction Service